॥ अथ दिवाकरकृतदानचन्द्रिकाप्रारंभः ॥

इतिदानचांद्रिकानुक्रमणिका समाप्ता.

श्रीगणेशायनमः ॥ श्रीरमावेंकटेशाभ्यांनमः ॥ प्रणम्यमातरंगंगांभैरवंवनशंकरीम् ॥ महादे
वाख्यापितरंश्रौतस्मार्तविशारदम् ॥ १ ॥ दिवाकरेणसुधियासारमुद्धृत्यशास्त्रतः ॥ शिष्टानां
तन्यतेतुष्टचैदानसंक्षेपचंद्रिका ॥ २ ॥ तत्रपरस्वत्वोत्पत्त्यंतोद्रव्यत्यागोदानम् ॥ देवलः ॥
अर्थानामुदितेपात्रेश्रद्धयाप्रतिपादनम् ॥ दानमित्यभिनिर्दिष्टंव्याख्यानंतस्यकथ्यते ॥ तच्च
दानंत्रिधोक्तं गीतासु ॥ दातव्यमितियद्दानंदीयतेऽनुपकारिणे ॥ देशेकालेचपात्रेचतद्दानंसा
त्त्विकंस्मृतम् ॥ यत्तुप्रत्युपकारार्थंफलमुद्दिश्यवापुनः ॥ दीयतेचपरिक्लिष्टंतद्राजसमुदाहृत
म् ॥ अदेशकालेयद्दानमपात्रेभ्यश्चदीयते ॥ असत्कृतमवज्ञातंतत्तामसमुदाहृतम् ॥ ॥
गारुडे ॥ अर्हतेयत्सुवर्णादिदानंतत्कायिकंस्मृतम् ॥ तुलादानादि ॥ आर्तानामभयंदद्या
त्येतद्धिवाचिकंस्मृतम् ॥ विद्यामादाययज्जप्यंतद्दानंमानसंद्विजाः ॥ इति ॥ ॥ अथपात्र
म् ॥ ॥ याज्ञवल्क्यः ॥ नविद्ययाकेवलयातपसावापिपात्रता ॥ यत्रदानमिमेचोभेतद्धिपा
त्रंप्रचक्षते इति ॥ भविष्ये ॥ किंचिद्वेदमयंपात्रंकिंचित्पात्रंतपोमयम् ॥ पात्राणामुत्तमं
पात्रंशूद्रान्नंयस्यनोदरे इति ॥ व्यासः ॥ प्रथमंतुगुरोर्दानंदत्वाश्रेष्ठमनुक्रमात् ॥ ततोऽन्ये
पांचविप्राणांदद्यात्पात्रानुसारतः ॥ इति ॥ भविष्यपुराणे ॥ सन्निधानस्थितान्विप्रान्दौहित्रंवि

ट्पातितथा ॥ भागिनेयंविशेषेणतथाबंधून्गृहागतान् ॥ नातिक्रमेन्नरस्त्वेतान्सुमूर्खानपिगो
पते ॥ अतिक्रम्यमहारौद्रंरौरवंनरकंव्रजेत् ॥ दक्षः ॥ सममब्राह्मणेदानंद्विगुणंब्राह्मणब्रुवे ॥ स
हस्रगुणमाचार्येत्वनंतंवेदपारगे ॥ अब्राह्मणलक्षणमाह व्यासः ॥ ब्रह्मबीजसमुत्पन्नोमंत्रसंस्का
रवर्जितः ॥ जातिमात्रोपजीवीचभवेदब्राह्मणःसतु ॥ ब्राह्मणब्रुवलक्षणमाहतत्रैव ॥ गर्भाधाना
दिभिर्युक्तस्तथोपनयनेनच ॥ ॥ नकर्मविन्नचाधीतः सभवेद्ब्राह्मणब्रुवः ॥ ॥ अथद्रव्यवि
भागः ॥ शिवधर्मे ॥ तस्मात्त्रिभागंवित्तस्यजीवनायप्रकल्पयेत् ॥ भागद्वयंतुधर्मार्थमनि
त्यंजीवितंयतः ॥ वित्तस्यभागपंचकंकृत्वा भागद्वयंजीवनार्थंभागत्रयंदानार्थमितिहेमाद्रिः ॥
अथाग्राह्यदानानि ॥ ॥ स्कांदे ॥ अजिनंमृतशय्यांचमेषींचोभयतोमुखीम् ॥ कुरुक्षेत्रेचगृ
ह्णानोनभूयः पुरुषोभवेत् ॥ मनुः ॥ हिरण्यंभूमिमश्वंगामन्नंवासस्तिलान्घृतम् ॥ अविद्वान्प्र
तिगृह्णानोभस्मीभवतिकाष्ठवत् ॥ अविद्वान्नामविद्यातपोभ्यांहीनः तेननग्राह्यमिति ॥ ॥ अ
थदानकालः ॥ ॥ वाराहे ॥ दर्शेशतगुणंदानंतद्दशघ्नंदिनक्षये ॥ शतघ्नंतच्चसंक्रांतौशतघ्नं
विषुवेततः ॥ युगादौतच्छतगुणमयनेतच्छताहतम् ॥ सोमग्रहेतच्छतघ्नंतच्छतघ्नंरवेर्ग्रहे ॥
तच्छतघ्नंव्यतीपातेदानंवेदविदोविदुः ॥ विष्णुधर्मोत्तरे ॥ वैशाखीकार्तिकीमाघीपूर्णिमातुम

हाफला ॥ पौर्णमासीषुसर्वासुमासर्क्षसहितासुच ॥ दत्तानामिहदानानांफलंशतगुणंभवेत् ॥
इति ॥ ॥ अथपुण्यदेशः ॥ ॥ मनुः ॥ दृषद्वतीसरस्वत्योर्देवनद्योर्यदंतरम् ॥ तंदेवनिर्मि
तंदेशंब्रह्मावर्तंप्रचक्षते ॥ नारदः ॥ पुण्यदेशेषुसर्वेषुगृहेदेवालयादिषु ॥ यत्रसाधनसंपत्तिस्त
त्रदानंसमाचरेत् ॥ भविष्यपुराणे ॥ वाराणसीकुरुक्षेत्रंप्रयागंपुष्करंतथा ॥ गोकर्णंनैमिषार
ण्यंसेतुंश्रीपर्वतंतथा ॥ महाकालंतथागंगामेतान्पुण्यतमान्विदुः ॥ पाद्मे ॥ लिंगंवाप्रतिमावा
पिदृश्यतेयत्रकुत्रचित् ॥ तत्सर्वंपुण्यतांयातिदानेषुचमहाफलम् ॥ इति ॥ एषुदानमतिप्रशस्त
मितिहेमाद्रिः ॥ ॥ अथतीर्थेप्रतिग्रहनिषेधः ॥ ॥ पाद्मे ॥ नतीर्थेप्रतिगृह्णीयात्प्राणैःकण्ठ
गतैरपि ॥ इति ॥ तीर्थेतीरेक्षेत्रेच ॥ गंगाकृष्णागोदावरीणां तीरमाह विष्णुः ॥ गंगा
गोदावरीकृष्णातीरमाहुर्महर्षयः ॥ उत्तरेनवगव्यूतिर्दक्षिणेयोजनत्रयम् ॥ इति ॥ भविष्ये
॥ तीराद्गव्यूतिमात्रंतुपरितःक्षेत्रमुच्यते ॥ इति ॥ गंगायांतुतीरेऽपिनग्राह्यमित्यर्थः
॥ ब्राह्मे ॥ प्रवाहमवधिंकृत्वायावद्धस्तचतुष्टयम् ॥ तत्रनप्रतिगृह्णीयात्प्राणैःकण्ठगतै
रपि ॥ इति ॥ प्रवाहोगर्भः ॥ दानधर्मे ॥ भाद्रशुक्लचतुर्दश्यांयावदाक्रमतेजलम् ॥ ता
वद्गर्भंविजानीयात्तदूर्ध्वंतीरमुच्यते ॥ इति ॥ गर्भेप्रतिग्रहनिषेधः प्रसिद्धनदीषु गण्डक्या

दिषुतुतीरेऽपिनिषेधः ॥ तदुक्तंदानधर्मे ॥ गंडक्यादिषुतीरेऽपिनग्राह्यंभूतिमिच्छता ॥ इति ॥
अत्यंतापादितीर्थेऽपिग्राह्यम् ॥ अथचेत्प्रतिगृह्णीयाद्ब्राह्मणोवृत्तिकर्षितः ॥ दशांशमर्जितंदद्या
देवंधर्मोनहीयते ॥ इतिपाद्मात् ॥ ॥ अथदानकृत्यम् ॥ ॥ वाराहे ॥ सुस्नातःसम्यगाचांतः
कृतसंध्यादिकक्रियः ॥ कामक्रोधविहीनश्चपाखंडस्पर्शवर्जितः ॥ दद्यादितिशेषः ॥ कात्या
यनः ॥ कुशोपरिनिविष्टेनतथायज्ञोपवीतिना ॥ देयंप्रतिग्रहीतव्यमन्यथाविफलंभवेत् ॥
इति ॥ गौतमः ॥ अंतर्जानुकरं कृत्वासकुशंसतिलोदकम् ॥ फलान्यपिचसंधायप्रदद्याच्छ्रद्धया
न्वितः ॥ नामगोत्रे समुच्चार्य प्राङ्मुखोदेयकीर्त्तनात् ॥ उदङ्मुखायविप्रायदत्वातंस्वस्तिकी
र्त्तयेत् ॥ सदेवताकदेयकीर्त्तनानंतरंदत्त्वेत्यर्थः ॥ ॥ अथप्रतिग्रहीतृकृत्यम् ॥ ॥ तत्रैव
॥ ॐकारमुच्चरन्प्राज्ञोद्रविणंसकुशोदकम् ॥ गृह्णीयाद्दक्षिणेहस्ते तदंतेस्वस्तिकीर्तयेत् ॥ प्रतिग्र
हीतासावित्रंसर्वत्रैवानुकीर्त्तयेत् ॥ सावित्रंदेवस्यत्वेति॥ ततस्तुकीर्तयेत्सार्धंद्रव्यंचद्रव्यदेवताम् ॥
समापयेत्ततःपश्चात्कामस्तुत्याप्रतिग्रहम्॥यथाशाखम् ॥ कइदंकस्माअदादितिमंत्रंपठित्वेत्यर्थः॥
आदित्यपुराणे॥ प्रतिग्रहंपठेदुच्चैःप्रतिगृह्याद्द्विजोत्तमात् ॥ मंद्रंपठेत्तुराजन्यादुपांशुचतथाविशि ॥
मनसाचतथाशूद्रेस्वस्तिवाचनमेवच ॥ ओंकारंब्राह्मणेकुर्यान्निरोंकारंमहीपतौ ॥ उपां

शुचतथावैश्येमनसाशूद्रजेतथा ॥ इति ॥ कौर्मात् ॥ पुनस्तत्रैव ॥ प्रतिग्रहस्यधर्मंचनजा
नातिद्विजोविधिम् ॥ द्रव्यस्तैन्यसमायुक्तोनरकंप्रतिपद्यते ॥ इति ॥ तथा ॥ विधिंतुधर्मविज्ञा
यब्राह्मणस्तुप्रतिग्रहे ॥ दात्रासहतरत्येवमहादुर्गाण्यसौध्रुवम् ॥ इति याज्ञवल्क्योक्तेश्च ॥ ॥
अथद्रव्यमानम् ॥ ॥ याज्ञवल्क्यः ॥ जालसूर्यमरीचिस्थंत्रसरेणुस्ततःस्मृतम् ॥ तेऽ
ष्टौलिक्षातुतास्तिस्रोराजसर्षपउच्यते ॥ गौरस्तुतेत्रयः षट्ते यवोमध्यश्चतेत्रयः ॥ कृष्णलः
पंचतेमाषास्तेसुवर्णस्तुषोडश ॥ पलंसुवर्णाश्चत्वारः पंचवापरिकीर्त्तितम् ॥ इति ॥ द्वेकृष्ण
लेरूप्यमाषोधरणंषोडशैवते ॥ शतमानंतुदशभिर्धरणैः पलमेवतत् ॥ निष्कः सुवर्णाश्चत्वा
रः ॥ इति हेमाद्रिः ॥ अथधान्यमानम् ॥ भविष्ये ॥ पलद्वयंतुप्रसृतिः ॥ कुडवोद्विगुणंमतम् ॥
चतुर्भिः कुडवैःप्रस्थःप्रस्थाश्चत्वार आढकः ॥ आढकैस्तैश्चतुर्भिश्चद्रोणस्तुकथितोबुधैः ॥ द्रोणैः
षोडशभिः खारी विंशत्याकुंभउच्यते ॥ कुंभैस्तैर्दशभिर्वाहोधान्यमानंप्रकीर्त्तितम् ॥
॥ इति ॥ अथदानेदक्षिणापरिमाणमाह व्यासः ॥ सुवर्णंपरमंदानंसुवर्णंदक्षिणापरा ॥
सर्वेषामेवदानानांसुवर्णंदक्षिणेष्यते ॥ अदक्षिणंतुयद्दानंतत्सर्वंनिष्फलंभवेत् ॥ इति ॥ परे
न्युक्तेः ॥ पुरुषाहारोपयिकतंडुलादिकमपिदक्षिणाइतिहेमाद्रिः ॥ तथा ॥ देयद्रव्यतृतीयांशं

दा० दक्षिणांपरिकल्पयेत् ॥ अनुक्तदक्षिणेदानेदशांशंवापिशक्तितः ॥ भविष्ये ॥ ज्ञेयंनिष्कशतं चं०
पार्थदानेषुविधिरुत्तमः ॥ मध्यमस्तुतदर्धेनतदर्धेनाधमः स्मृतः ॥ मेष्यांचकालपुरुषेतथान्ये
३ षुमहत्सुच ॥ एवंवृक्षेरथेऽजेचधेनोः कृष्णाजिनस्यच ॥ अशक्तस्यापिक्लृप्तोऽयंपंचसौवर्णिको
विधिः ॥ इति ॥ जपाभिषेकमुदाहृत्य लिंगपुराणे ॥ अष्टषष्टिपलोन्मानांदद्याद्वैदक्षिणांगुरोः ॥
होतॄणांचैवसर्वेषांत्रिंशत्पलमुदाहृतम् ॥ तदर्धंजापकानांचद्वारपालांस्तदर्धतः ॥ एतेनसर्वत्रगु
रोरर्धमृत्विजांतदर्धंजापकानांतदर्धंद्वारपालानाम् । इतिहेमाद्रौदक्षिणाविभागोऽवगंतव्यः॥अथद्र
व्यदेवता ॥ ॥ विष्णुधर्मोत्तरे ॥ अभयंसर्वदैवत्यंभूमिर्वैविष्णुदेवता ॥ कन्यादासस्तथादा
सीप्राजापत्याः प्रकीर्त्तिताः ॥ प्राजापत्योगजः प्रोक्तस्तुरगोयमदैवतः ॥ तथाचैकशफंसर्वंक
थितंयमदैवतम् ॥ महिषश्चतथायाम्यउष्ट्रोवैनैर्ऋतोभवेत् ॥ रौद्रीधेनुर्विनिर्दिष्टाछागमाग्नेयमादिशे
त् ॥ मेषंतुवारुणंविद्याद्वाराहंवैष्णवंतथा ॥ आरण्याः पशवः सर्वेकथितावायुदेवताः ॥ जलाशया
निसर्वाणिवारिधीनांकमंडलुम् ॥ कुंभंचकरकंचैववारुणानिनिबोधत ॥ समुद्रजानिरत्नानिवारु ३
णानिद्विजोत्तमाः ॥ आग्नेयंकनकंप्रोक्तंसर्वलोहानिचाप्यथ ॥ प्राजापत्यानिसस्यानिपक्वान्नम
पिचद्विज ॥ संज्ञेयाःसर्वगंधाश्चगांधर्वावैविचक्षणैः ॥ षिद्याब्राह्मीविनिर्दिष्टाविद्योपकरणा

निच ॥ सारस्वतानिज्ञेयानिपुस्तकादीनिपंडितैः ॥ सर्वेषांशिल्पभांडानांविश्वकर्मातुदेवता ॥
द्रुमाणामथपुष्पाणांशाकैर्हरितकैस्तथा ॥ फलानामथसर्वेषांतथाज्ञेयोवनस्पतिः ॥ मत्स्यमांसे
विनिर्दिष्टेप्राजापत्येतथैवच ॥ छत्रंकृष्णाजिनंशय्यांरथमासनमेवच ॥ उपानहौतथापात्रंयच्चा
न्यत्प्राणवर्जितम् ॥ सर्वंचांगिरसत्वेनप्रतिगृह्णीतमानवः ॥ शूरोपयोगियत्सर्वंशस्त्रचर्मध्वजादि
कम् ॥ नृपोपकरणंसर्वंविज्ञेयंसर्वदैवतम् ॥ गृहंतुशुक्रदैवत्यंयदनुक्तंद्विजोत्तमाः ॥ विज्ञेयंविष्णु
दैवत्यंसर्वदाद्विजसत्तमाः ॥ इति ॥ अथप्रतिग्रहस्थानानि ॥ गृह्यपरिशिष्टे ॥ प्रतिगृह्णीतगां
पुच्छेकर्णेवाहस्तिनंकरे ॥ मूर्ध्निदासीमजंचैवपृष्ठेऽश्वतरगर्दभौ ॥ अश्वंकर्णेसटायांवाअन्नमु
द्दिश्यधारयेत् ॥ शय्यासनंगृहंक्षेत्रंसंस्पृश्यादायकांचनम् ॥ उष्ट्रंचककुदिस्पृष्ट्वामृगांश्चमहिषादि
कान् ॥ गोधामश्वविधानेनपक्षेसंस्पृश्यपक्षिणः ॥ छत्रंदण्डेतरून्मूलेफलंसंगृह्यगौरवात् ॥
प्रगृह्योपानहोऽमत्रंवासयेत्प्रतिमुच्यवै ॥ अमत्रंपात्रम् ॥ वासस्तथासमादायकन्यांशी
र्षेथवाकरे ॥ कन्यायादक्षिणांसमभिस्पृशोदित्यर्थः ॥ रतिभार्योऽपरपूर्वांप्रतिगृह्णीतचाक्षताम् ॥
पुत्रमुत्संगमारोप्यप्रतिगृह्णीतदत्तकम् ॥ रथंरथमुखंस्पृष्ट्वाप्रतिगृह्णीतकूबरे ॥ कूबरोयुगाधारका

१ इदंवासयेत्प्रतिमुच्यवैइत्येतदन्वयि प्रतिमुच्यनीरिकीकृत्य वासयेत्परिधापयेत् ।

ष्ठम् ॥ तथाहेमाद्रौदानखंडे ॥ भूमेःप्रतिग्रहंकुर्याद्भूमिंकृत्वाप्रदक्षिणम् ॥ करेगृहीत्वाकन्यांतुदास
दास्यौद्विजोत्तमः ॥ आरुह्यचगजस्योक्तःकर्णेचाश्वस्यकीर्त्तितः ॥ तथाचैकशफानांतुसर्वेषांच
विशेषतः ॥ प्रतिगृह्णीताजांशृंगेपुच्छेकृष्णाजिनंतथा ॥ येचैकशफाःशृंगिणस्तान्विशेषतःशृंगेप्र
तिगृह्णीयादित्यर्थः ॥ कर्णेचपशवःसर्वेग्राह्याःपुच्छेविचक्षणैः ॥ गृह्णीयान्माहिषंशृंगेखरंवैपृष्ठदे
शतः ॥ प्रतिग्रहमथोष्ट्रस्ययानानांचाधिरोहणात् ॥ बीजानांमुष्टिमादायरत्नान्यादायसर्वतः ॥
वस्त्रंदशांतादादद्यात्परिधायापिवापुनः॥ आरुह्योपानहौमंचमारुह्यैवचपादुके॥धर्मध्वजौतुसंस्पृश्य
गृह्णीयात् ॥ अवतीर्यंचसर्वाणिजलस्थानानिवैद्विजः ॥ आयुधानिसमादायतथामुच्यविभूषणम् ॥
आमुच्यबद्ध्वेत्यर्थः ॥ इतिग्रहस्थानानि ॥ ॥ अथादौतुलापुरुषदानम् ॥ ॥ हेमाद्रौमात्स्ये ॥ अने
नविधिनायस्तुतुलापुरुषमाचरेत् ॥ प्रतिलोकाधिपस्थानेप्रतिमन्वंतरंवसेत् ॥ विमानेनार्कवर्णेन
किंकिणीजालमालिना ॥ पूज्यमानोऽप्सरोभिश्चततोविष्णुपुरंव्रजेत् ॥ कल्पकोटिशतंयावत्तस्मि
ल्लोंकेमहीयते ॥ कर्मक्षयादिहपुनर्भुविराजराजोभूपालमौलिमणिरंजितपादपीठः ॥ श्रद्धान्वितो ४
भवतियज्ञसहस्रयाजीदीप्तप्रतापजितसर्वमहीपलोकः ॥ योदीयमानमपिपश्यतिभूतियुक्तः का

लांतरेऽस्मरतिवाचयतीहलोके ॥ योवाशृणोतिपठतींद्रसमानरूपः प्राप्नोतिधामसपुरंदरदेवजु
ष्टम् ॥ इति ॥ तत्रैववह्निपुराणे ॥ एवंदत्वासुवर्णंतुब्रह्महत्यादिकंचयत् ॥ पापंनिहत्यपुरुषः
सर्वंलोकंसगच्छति ॥ तत्रास्थित्वाचिरंराजन्यदायातिमहीतले ॥ राजराजेश्वरः श्रीमा
न्वीतशोकोनिरामयः ॥ रूपसौभाग्यसंपन्नोनित्यंविष्णुपरायणः ॥ पुनर्विष्णुपदंयातिय
त्रगत्वानशोचति ॥ इतिसुवर्णादितुलापुरुषदानफलम् ॥ ॥ अथकुंडमण्डपादि ॥ ॥ तच्च
सुवर्णतुलायामेवावश्यकमितिहेमाद्र्यादयः ॥ रत्नरजततुलायांतुकृताकृतमित्युक्तंतत्रैव ॥
होमाद्यशक्तौतुमंडपादिरहितमेवकुर्यात् ॥ नतत्रमंत्रोहोमोवाएवमेवप्रदीयते ॥ इतिमात्स्यो
क्तेः ॥ ग्रहमंत्राद्वारजापमंत्राश्चनेत्यर्थः ॥ अथतुलावेदीपरिमाणंचाह ॥ तत्रैव ॥ तत्रादौशुभेऽ
ह्निशोभार्थंकुंडमंडपमात्रंवाकृत्वासप्तहस्तांवापंचहस्तांवातृतीयांशेनचतुर्थांशेनवोच्चांवेदिंकृत्वात
दुपरिपूर्वपश्चिमयोःस्तंभद्वयंनिखेयम् ॥ हेमाद्रौमात्स्ये ॥ शाकेंगुदीचन्दनदेवदारुश्रीपर्णि
बिल्वप्रियकांजनोत्थम् ॥ स्तंभद्वयंहस्तयुगावखातंकृत्वादृढंपंचकरोच्छ्रितंतत् ॥ तदंतरं
हस्तचतुष्टयंस्यादथोत्तरांगंचतुरस्रमेव ॥ इति ॥ शाकोवृक्षविशेषोमहासारइतिप्रसिद्धः ॥
श्रीपर्णीभद्रतरुः ॥ प्रियकाजीवकः ॥ सारमतेकदंबः ॥ अंजनःकांचनतुल्यपर्णो

वृक्षाविशेषः ॥ स्तंभद्वयंचचतुरस्रीकृत्यवेदिमध्यपूर्वपाश्चिमभागयोर्निखेयं उत्तरांगंस्तंभयो
रुपरितिर्यक्काष्ठंतच्चपंचकरयोः स्तंभयोर्हस्तचतुष्टयोपरिनिधेयंचतुरस्रम् ॥ अथोत्तरांगं
चतदंगमेवेतिपाठेतदीयमितिस्तंभसजातीयकाष्ठमित्यर्थः ॥ समानजातिश्चतुलावलंब्याहैमे
नमध्येपुरुषेणयुक्ता ॥ दैर्घ्येणसाहस्तचतुष्टयंस्यात्पृथुत्वमस्याश्चदशांगुलानि ॥ सुवर्ण
पट्टाभरणाचकार्यासलोहपाशद्वयशृंखलाभिः ॥ युतासुवर्णेनचरत्नमालाविभूषितामाल्य
विभूषणाढ्या ॥ समानजातिस्तोरणसमानजातिः ॥ तुलोत्तरांगमध्येद्वादशाभिरंगुलैरधस्ता
दुदग्ग्राममवलंब्या पुरुषेणविष्णुनाशृंखलाविलंबितयासुवर्णनिर्मितया तत्प्रतिमालक्षणद्वयं
न्यस्तयोर्बहिस्थितमंगुलषट्कंविहायविज्ञेयम् समतुलायाः अष्टोत्तरशतांगुलमितत्वात् ॥
पृथुत्वंचास्यादशांगुलपरिमितेनवलयाकृतिसूत्रेणसंमितंविधेयमित्यर्थः सलोहपाशद्वयशृंख
लाभिर्युक्ताकार्येत्यर्थः ॥ तत्रैव वह्निपुराणे ॥ आश्वत्थींखादिरींचापिपालाशींवासुप्लक्ष
जाम् ॥ चतुर्हस्तप्रमाणेनसुश्लक्ष्णांसुदृढांनवाम् ॥ सुवर्तुलांसमांतद्वत्स्निग्धच्छिद्रत्रयान्वि
ताम् ॥ मौंजशिक्यद्वयोपेतांबद्धांस्तंभेतुयाज्ञियेइत्याहनारदः ॥ चतुरस्रातुलाकार्यापादौचा
पितथाविधौ ॥ चतुर्ष्वपिचपार्श्वेषुमानंस्याच्चतुरंगुलम् ॥ मुक्त्वातावत्तुकरकावंतयोर्विन्य

सेद्दुधः ॥ चतुर्हस्ताघटतुलामध्यश्रृंखलयान्विता ॥ शिक्यंहस्तत्रयंकुर्यात्कुटकंचतुरंगुलम् ॥
इति ॥ यदाहतत्रैव विश्वकर्मा ॥ विशेषदानंकथितंतुलादितस्मात्तुलालक्षणमुच्यतेप्राक् ॥
तुलाप्रमाणंस्मृतमंगुलानिदैर्घ्यैंगुलैः षण्णवतिप्रमाणैः ॥ प्रतिद्वयेप्यंगुलषट्कषट्कंशतां
गुलाष्टोत्तरमंगुलानाम् ॥ स्युर्विंशातिः पंचचधातुबंधाबंधेष्वधिष्ठानसुरानिवेश्याः ॥ ईशः
शशीमारुतरुद्रसूर्याः स्याद्विश्वकर्मागुरुरंगिराग्नी ॥ प्रजापतिर्विश्वजगद्विधातापर्जन्यशंभूपितृ
देवताच ॥ सौम्यश्वधर्मामरराजमश्विनौजलेशमित्रावरुणौमरुद्गणाः ॥ धनेशगंधर्वजलेशवि
ष्णुर्दंडेचतुर्विंशतिरेवदेवताः ॥ अत्रसौम्योबुधः ॥ स्यात्पंचविंशः पुरुषः सएकोयस्तोल्यमा
नस्तुलयामहात्मा ॥ एताविधेयास्तपनीयमय्योरत्नार्चितादैवतमूर्तयस्ताः ॥ षडंगुलः
स्याच्चतुरस्रपिंडः प्रांतद्वयेविष्णुरनंतनामा ॥ पार्श्वद्वयंतच्चतुरंगुलंस्यादेवंमयातेकथितं
प्रमाणम् ॥ मध्यांकुटेसंकुलिकांगुलानिपंचाधिकाविंशतिरेवदैर्घ्ये ॥ एकांगुलःस्या
द्ववतीहपिंडस्तत्राधिदेवःकिलवासुकिःस्यात् ॥ एकैकरज्जुर्लभतेंगुलानित्रिःसप्ततिःपिंडगतां
गुलाच ॥ तच्चैलकद्वंद्वमथांगुलानित्रिंश्वत्तथापंचदशाधिकास्यात् ॥ तद्धातुबद्धंशुभकाष्ठपी
ठंपिंडेतथाद्वंद्वमथोविधेयम् ॥ अधोघटोभूम्यधिदेवतास्याच्चुलांतरेभूमिपतिर्निवेश्यः ॥ इ

दा० तिहेमाद्रौमात्स्योक्तेः वेद्यादितुलाकृत्यंलक्षणंच ॥ अथवेद्यांषोडशारचक्रलिखनप्रकारउक्तो चं०
६ मदनरत्ने ॥ तत्राचार्योवेद्यांमध्येत्रिहस्तव्यासचतुरस्रंप्रसाध्यप्रागपरदक्षिणोत्तरनवरेखाभिस्त
चतुः षष्ठिकोष्ठकंकुर्यात् ॥ तत्रकोष्ठानिप्रत्येकंनवनवांगुलानिसंपद्यंते ॥ ततोब
हिरंत्य पंक्तिषुचतुर्दिक्षुमध्यकोष्ठानिचत्वारिचत्वारिमार्जयित्वातदुपर्युपांत्यपंक्तिषुपार्श्वयोस्तत्रत्र
यंत्रयंत्यक्त्वाप्रतिदिशंप्रतिमध्यकोष्ठद्वयंद्वयंमार्जयेत् ॥ तच्चतुर्दिक्षुषट्षट्कोष्ठानिचत्वारि
द्वाराणिसिध्यंति ॥ तमोमध्यस्थितषोडशकोष्ठानिमार्जयेत् ॥ ततोबाह्येएकैकंकोण
कोष्ठंविहाय ॥ कोणकोष्ठद्वारपीठान्तरालवर्तीन्यवशिष्टानिपंचपंचकोष्ठानिमार्जयेत् ॥ तथाच
मध्यचतुरस्रपीठपादाः सिध्यंति ॥ ततोमध्याच्चत्वारिवृत्तानिकुर्यात् ॥ तत्राद्येचत्वार्यंगुला
निव्यासः द्वितीयेऽष्टौ तृतीयेचतुर्विंशतिः चतुर्थेषड्विंशतिरिति ॥ तच्चतुरंगुलंवृत्तंकर्णिकारूपं
पीतेनरजसापूरयित्वा कर्णिकावधिरेखांसितेनरजसानिर्माय तद्बहिरष्टांगुलात्मकेवृत्तेपीतरक्ता
सितरजोभिः संपादितमूलमध्याग्राणिषोडशकेसराणिसंपाद्य तत्केसरावधिरेखांसितेनैवरजसां
गुलोन्नतांसंपाद्य चतुर्विंशांगुलात्मकेतद्बहिर्वृत्तेसितेनरजसाष्टदिक्ष्वष्टौपत्राणिरक्ताग्राणिकुर्या ६
त् ॥ ततोदलांतररेखांसितेनरजसाविधाय दलान्तराणिकृष्णेनरजसापूरयित्वातद्बहिरेकांगु

लांतरांबहिर्वृत्तरेखांसितेनैवरजसासंपाद्य वृत्तद्वयांतरंपरितोष्टदलाग्रतन्मध्यचिह्नैःषोडशधा
विभज्य प्रतिभागंयवाकारान्षोडशारान्श्यामपीतारुणश्वेतरजोभिः कल्पयित्वा तदंतरेण
यथायोगंरजोभिःपूरयित्वा तद्बहिःसितपीतारुणश्यामहरिताःपंचरेखालिखेत् तद्बहिः
पीठेक्षेत्रंचतुरस्रंयथाशोभंरजोभिःरक्तीकृत्यपीठावधिरेखांसितेनरजसाचतुरस्रांरचयेत् ॥ द्वा
रक्षेत्राणिपूर्वादितःपीतश्यामसितहरितरजोभिःपूरयेत् ॥ अग्नेयादिकोणकोष्ठचतुष्टयंलो
हितहरितश्याममधवलैःपूरयेत् ॥ आग्नेयादिपीठपादचतुष्टयंपंचकोष्ठात्मकंतुक्रमात्सितर
क्तपीतकृष्णरजोभिः पूरयेत् ॥ ततःसितेनरजसांगुलोन्नतेनबहिश्चतुरस्रेरेखांकुर्यादितिम
दनरत्नादयः ॥ ठक्कुरमतेतु चतुरस्रंचतुर्हस्तंतत्रप्रत्येकंद्वादशांगुलानिनवकोष्ठानि वृत्ता
नितुपंच तत्राद्यवृत्तेचत्वार्यंगुलानिव्यासः द्वितीयेऽष्टौ तृतीयेविंशतिः चतुर्थेचतुर्विंशतिः
पंचमेतच्चतुरस्रंबहिस्ततोष्टात्रिंशतइतिपंचकोष्ठात्मकंपीठपादचतुष्टयम् आग्नेयादिक्रमेणरक्त
हरितश्यामसितैः पूरणीयं कोणकोष्ठचतुष्टयम् ॥ प्रत्येकंत्रिभिस्त्रिभिर्वर्णैरितिविशेषः ॥
इदमेववारुणंमंडलंजलाशयोत्सर्गादौज्ञेयम् ॥ पुनस्तत्रैव ॥ वज्रंप्रागुत्तमेभागे
आग्नेय्यांशक्तिमुज्ज्वलाम् ॥ आलिखेद्दक्षिणेदंडंनैर्ऋत्यांखड्गमालिखेत् ॥ पाश

स्तुवारुणेलेख्येध्वजोवैवायुगोचरे ॥ कौबेर्यांतुगदांलिख्यईशान्यांशूलमालिखेत् ॥ शूल
स्यवामदेशेतुचक्रंपद्मंचदक्षिणे ॥ ततोमहावेद्युपरिपंचवर्णफलपुष्पोपशोभितंवितानंकुंडमंड
पेबध्नीयादिति ॥ इतिवेद्युपरिषोडशारचक्रम् ॥ ॥ अथघृतादितुलाफलमुक्तंहेमाद्रौविष्णु
धर्मोत्तरे ॥ प्रथमातुघृतस्योक्तातेजोवृद्धिकरीशुभा ॥ माक्षिकेणतुसौभाग्यंतैलेनबहुलाः प्रजाः ॥
वस्त्रेणदिव्यवस्त्राणिप्राप्नोतितुलयाध्रुवम् ॥ लवणेनतुलावण्यमरोगित्वंगुडेनच ॥ असपत्नः
शर्करयासुरूपंचंदनेनतु ॥ अवियोगोभवेद्भर्त्रातुलयाकुंकुमस्यच ॥ नसंपातोहृदिभवेत्क्षीर
स्यतुलयातथा ॥ सर्वकामप्रदाःसर्वाःसर्वपापक्षयंकराः ॥ यः करोतितुलाःसर्वाःसगौर्यालयमा
प्नुयात् ॥ मंत्रेणदद्यादभिमंत्रितांतुसकृत्तुलामेकतमांद्विजेभ्यः ॥ सयातिगौर्याःसदनंसुपुण्यंनशो
कदौर्भाग्यमुपाश्नुतेपुमान् ॥ अथतुलाप्रार्थनामन्त्रः ॥ त्वंतुलेसर्वभूतानांप्रमाणमिहकीर्तिता ॥
मांतोलयंतीसंसारादुद्धरस्वनमोस्तुते ॥ इत्यारुह्य ॥ गोदोहकालंतत्रैवचिंतयित्वाहरि
प्रियाम् ॥ अवरुह्यततोदद्यादर्धपादमथापिवा ॥ गुरुंसंपूज्यविधिवद्वस्त्रालंकारभूषणैः ॥ विसर्ज
येन्नमस्कृत्यभोजयेद्द्विजपुंगवान् ॥ शेषंद्विजेभ्योदातव्यंस्त्रीभ्योन्येभ्यस्तथैवच ॥ कदली
दलसंस्थाचपंचपिंडाहिमाद्रिजा ॥ कर्पूरस्यतुतांपूज्यकुंकुमेनालभेततताम् ॥ विधिनानेननयोद

द्यात्तुलादानंविमत्सरः ॥ सलोकमेतिपार्वत्याःसेव्यमानोऽप्सरोगणैः ॥ तत्रापिकालंसुचिरमिह
लोकेनृपोभवेत् ॥ आत्मतुल्यंसुवर्णंवारजतंरत्नमेववा ॥ योददातिद्विजाग्र्येभ्यस्तस्याप्येत
त्फलंभवेत् ॥ एतद्भूमिदानजन्यम् ॥ ब्रह्महत्यादिपापाद्यैर्मुक्तःशिवपुरंव्रजेत् ॥ सचतत्पाप
निर्मुक्तःप्रोक्तंविष्णुपुरंव्रजेत् ॥ तुलापुरुषभूमीचदीयमानेतुयेनराः ॥ पश्यंतितेपिवायांतिये
वास्युरनुमोदकाः ॥ गुडंवायदिवाखंडंलवणंवापितोलितम् ॥ योदद्यादात्मनातुल्यंनारीवापु
रुषोपिवा ॥ पुमान्प्रद्युम्नवत्स्यात्तुनारीस्यात्पार्वतीसमा ॥ सुभगौरूपसंपन्नौभुंजीयातांत्रिवि
ष्टपम् ॥ हिरण्यदक्षिणायुक्तंसवस्त्रंभूषणान्वितम् ॥ अलंकृत्यद्विजाग्र्यंतंपरिधाप्यचवा
ससी ॥ खंडादितोलितंपश्चाद्गुरवेप्रतिपादयेत् ॥ सर्वकामसमृद्धात्मानंतंकालंत्रसोदिवि ॥
इतिघृतादितुलादानफलम् ॥ ॥ अथनानारोगनिरासार्थंद्रव्यविशेषतुलादानान्युक्तानि
गारुडे ॥ तुलापुरुषदानंतुशृणुमृत्युंजयोद्भवम् ॥ अथलोहंप्रदातव्यंसर्वरोगोपशांतये ॥ कांस्यं
चयक्ष्मणेदेयंत्रपुचार्शोविकारके ॥ अपस्मारेतुसीसंस्यात्ताम्रंकुष्ठेचदारुणे ॥ पित्तलंरक्तपित्ते
चरूप्यंप्रदरमेहयोः ॥ सुवर्णंसर्वरोगेषुप्रदद्यान्मृत्युनाशनम् ॥ फलोद्भवंतथादेयंग्रहिण्यांदीर्घ
वाहिनि ॥ गौडंभस्मकरोगेचपौगंस्याद्गंडमालके ॥ पौगंपूगीफलम् ॥ काष्ठजंचाग्निमांद्येस्या

द्रोगोत्पत्तौतुपैष्टकम् ॥ मधूद्भवंतथादेयंकासश्वासजलोदरे ॥ घृतोद्भवंतथादेयंछर्दिरोगोपशां
तये॥क्षीरंपित्तविनाशायदधिस्याद्भगदारणे ॥ लवणंवेपनाशायपैष्टंदद्रुविनाशने ॥ धान्यंचसर्वरो
गस्यनाशनेमुनिभिः स्मृतम् ॥ इति ॥ अत्रार्थंसंक्षेपोदानोद्द्योतेऽपि ॥ रूप्यतुलायांसुवर्णतुला
फलमेवपितृतृप्तिप्रदरमेहनाशश्च रत्नतुलायांसुवर्णफलमेव ॥ ताम्रेणकुष्ठनाशः ॥
लोहेनसर्वरोगविनाशः ॥ घृतेनतेजोवृद्धिश्छर्दिनाशश्च ॥ गुडेनारोगित्वंसौभाग्यवृद्धिश्च ॥
लवणेनलावण्यंसौभाग्यंच ॥ मधुनासाभाग्यंकासश्वासजलोदरनाशश्च ॥ तैलेनप्रजावान्
भवति ॥ क्षीरेणपित्तनाशःसंतापनिवृत्तिश्च ॥ दध्नाभगंदरनाशः ॥ शर्करयासपत्नबाधा
निवृत्तिः ॥ अन्नेनारोगित्वम् ॥ पिष्टेनदद्रुनाशः ॥ फलैःसंग्रहणीनाशः ॥ क्रमुकैर्गंडमा
लानाशोसुखदुर्गंधिनाशनंदद्रुनाशश्च ॥ क्रमुकंपूगीफलम् ॥ चंदनेनसौंदर्यवान् गंधेनसौ
भाग्यम् ॥ वस्त्रेणदिव्यवस्त्रावाप्तिः ॥ काष्ठैरग्निमांद्यनाशः ॥ विष्णुप्रीतिर्वासर्वद्रव्यैर
पि इति ॥ इतिनानारोगनिरासद्रव्यविशेषतुलाः ॥ ॥ अथपूजार्थंतत्तद्द्रव्याधिदेवतामाह ॥
गारुडे ॥ अधिदैवंतुलोहेवैमहाभैरवउच्यते ॥ कांस्येत्रपावाश्विनौचवायुश्चसीसकेस्मृतः॥ताम्रेसू
र्यस्तथाप्रोक्तः पैत्तलेचकुहूस्तथा ॥ रौप्येचपितरोज्ञेयाः सौवर्णेसर्वदेवताः ॥ फलेसोमोगुडेचाप

स्तांबूलेचविनायकः ॥ गंधर्वाःकुसुमेचैवजांगलेऽग्निस्तथास्मृतः ॥ जांगलेकाष्ठे ॥ मधौय
क्षःप्रयत्नेनघृतेमृत्युंजयस्तथा ॥ क्षीरेताराागणाः सर्वेदाध्नि सर्पाः प्रकीर्तिताः ॥ लवणेपार्वतीदेवी
समुद्दिष्टाधिदेवता ॥ पिष्टेप्रजापतिर्देवोह्यन्नेसर्वाश्चदेवताः ॥ आर्तिर्यदास्यात्पात्राणांप्राप्नुयात्पु
ण्यदेशतः ॥ नित्यंमृत्युंजयप्राप्तिर्विधिनायत्प्रदीयते ॥ तदेवसर्वशांत्यर्थंभवतीतिनसंशयः ॥
तुलापुरुषदानेनमृत्युंजयतिमानवः ॥ आगमोक्तमृत्युंजयमंत्रेणपूजयित्वेत्यर्थः ॥ नाममंत्रे
णवायथाधिकारंयोज्यम् ॥ इतिद्रव्याधिदेवताः ॥ ॥ अथकालविशेषः ॥ दानोद्योते विश्वा
मित्रः ॥ आदित्येराहुणाग्रस्तेसुवर्णैस्तोलयेत्तनुम् ॥ सोमग्रहेतुरौप्येणयद्वादानंतथा
शृणु ॥ प्रवर्ग्यस्यमुखेजातउत्पन्नःपितृदेहतः ॥ सर्वपापहरंवैतद्ददामिप्रीयतांविधुः ॥
इत्युच्चार्यजलंत्वप्सुनिक्षिपेद्द्विजसत्तमइति ॥ अथतुलापुरुषदानविधिः हेमाद्रौविष्णुधर्मो
त्तरे ॥ तुलादानंप्रवक्ष्यामिसर्वपापप्रणाशनम् ॥ यद्गौर्याचरितंपूर्वंलक्ष्मीनारायणेनतु ॥
पुण्यंदिनमथासाद्यतृतीयायांविशेषतः ॥ गोमयेनानुलिप्तायांभूमौकृत्वाघटंशुभम् ॥ दारवंशु
भवृक्षस्यचतुर्हस्तप्रमाणतः ॥ सुवर्णंतत्रबध्नीयात्स्वशक्त्याघटितंघटे ॥ सौवर्णंस्थापयेत्त
त्रवासुदेवंचतुर्भुजम् ॥ शिक्यद्वयंचबध्नीयात्स्थापयेत्पीठकेततः ॥ तत्रारोहेत्सवस्त्रास्त्रःसर्वा

लंकारभूषितः ॥ अभीष्टदेवतांगृह्यस्नापयित्वाघृतादिभिः ॥ तुलापुरुषदानस्यविधिरेषप्रकी
र्तितः ॥ अत्रविधिरेषप्रकीर्तितइतिएतावत्येवकर्तव्यतेत्युक्तंभवतीतिदामोदरः नान्यदिति ॥
तुलादानमधिकृत्यालिंगपुराणे ॥ दक्षिणांचशतंसार्द्धंतदर्धंवापिदापयेत् ॥ गुरवेइतिशेषः ॥
ऋत्विजांचैवसर्वेषांदशनिष्कान्प्रदापयेत् ॥ इति ॥ तथायजमानोऽयनग्रहणसंक्रमादिपुण्यका
लमासाद्यपूर्वेद्युरेकभक्ताचरितप्रायश्चित्तः कृतनित्यक्रियोदर्भेष्वासीनोदर्भान्धारयमाणः शुचि
राचम्य देशकालौसंकीर्त्य ममामुककामनासिद्धिद्वाराश्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थममुकद्रव्यतुलापु
रुषदानंकरिष्ये ॥ इतिसंकल्प्य ॥ तथारोगनिरासार्थंतुममामुकरोगनिरासेनममास्याशिशोर्वा
मुकरोगनिरासेनक्षिप्रारोग्यसिद्धिद्वाराश्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थमिति ॥ तथा यदातुशिष्टाचारवशात्ता
म्रादितुलासुअष्टमांशंचतुर्थांशंवासुवर्णरजतादिप्रक्षिप्यते तदासुवर्णादितुलयाचतुर्थांशाष्टमां
शादितुलाविशेषफलप्राप्तिद्वारा इत्युल्लेखः कार्यः ॥ तदंगतयागणपतिपूजनंपुण्याहवाचनमाचार्य
वरणमंगदेवतापूजनमहंकरिष्ये इतिसंकल्प्य गणपतिंसंपूज्यपुण्याहंस्वस्तिऋद्धिः श्रीःकल्या
णमितिशब्दपंचात्मकंबौधायनोक्तंब्राह्मणांस्त्रिस्त्रिर्वाचयित्वा आचार्यंवृत्वा आचार्य तुलायांगौ
रींविष्ण्वादितुलांगदेवताश्च पूजयित्वा रोगनिरासार्थंतु महामृत्युंजयमंत्रेणप्रतिमायांमृत्युंजयं

ताम्रादितोलनीयद्रव्यादिदेवताश्चपूजयेदिति ॥ इतितुलापुरुषदानविधिविशेषः ॥ अथतुला दानप्रयोगः ॥ यजमानःशुचिराचम्य प्राणानायम्य देशकालौ संकीर्त्य एकैकमन्वंतरकालाव च्छिन्नप्रतिलोकपालस्थाननिवासपूर्वकार्कवर्णकिंकिणीजालमालिविमानाधिकरणकाप्सरः पूजा सहितशिवपुरगमनपूर्वककल्पकोटिशतावच्छिन्नविष्णुपुराधिकरणकनिवासकामः सुवर्णरत्नरौप्य तुलापुरुषमहादानमहंकरिष्ये ॥ यद्वा ॥ ब्रह्महत्यादिसकलपापक्षयद्वाराश्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं सुवर्णरत्नरौप्यतुलापुरुषमहादानंकरिष्ये ॥ तत्रादौगणपतिपूजनंपुण्याहवाचनंमातृकापूजनं नांदीश्राद्धाचार्यवरणादिकुर्यात् ॥ तातादितुलायांतु संकल्पोत्तरंगणपतिपूजनपूर्वकंपुण्याहवाच नमात्रंकृत्वा आचार्यंवृत्वा यथाविभवंवस्त्रालंकारादिभिः पूजयेत् ॥ ततआचार्योगोमयोपलिप्त वेद्यादौसर्षपविकिरणपंचगव्यप्रोक्षणेकृत्वा वेद्यांवारुणमंडलंविलिख्य उपरिकुंडमंडपेपंचवर्णवि तानंफलपुष्पोपशोभितंध्वजंबद्ध्वा वेद्यादौघटमाबध्य तत्रदक्षिणोदक्शिक्यांतुलांबध्नीयात् ॥ गौरीप्रीत्यर्थंतुलायांकर्पूरकृतपंचपिंडिकारूपांगौरींकुंकुमेनानुपूजयेत् ॥ ततोधर्मराजसूर्यविष्णु प्रतिमाःतिस्रोमाषमात्रसुवर्णनिर्मिताअग्न्युत्तारणादिपूर्वकंसंपूज्य इष्टदेवतांचपंचामृतेनाभिषिच्या भ्यर्च्यंच विष्णुप्रतिमांतुलामध्येबद्ध्वाततः पूर्वोक्ततोलनीयद्रव्यादिदेवतांसंपूज्यतुलायैनमइति

दा० तुलांतुलाप्रांतकूटयोर्विष्णुमनंतं मध्यकूटेवासुकिं फलकद्वयेभूमिंचसंपूज्य रक्तवस्त्रेणतुलांसं चं०
वेष्ट्य ततः शक्तौसत्यांतुलादंडेसुवर्णनिर्मितासुचतुर्विंशतिप्रतिमासुउदक्संस्थांदेवतामावाह
१० येत्पूजयेच्च ॥ तदित्थम् ॥ ॐ ईशानायनमः ईशानमावाहयामि १ एवंसर्वत्र
ॐ शशिनेनमः शशिनमावाहयामि २ ॐ मारुताय० ३ ॐ रुद्राय० ४ ॐ
सूर्याय० ५ ॐ विश्वकर्मणेन० ६ ॐ। गुरवेन० ७ ॐ अंगिरोग्निभ्यां० ८ ॐ
प्रजापतये० ९ ॐ विश्वेभ्योदेवेभ्योन० १० ॐ धात्रेन० ११ ॐ पर्जन्यशंभुभ्यां०
१२ ॐ पितृभ्योन० १३ ॐ सौम्याय० १४ ॐ धर्माय० १५ ॐ अमरराजाय०
१६ ॐ अश्विभ्यांन० १७ ॐ जलेशया० १८ ॐ मित्रावरुणाभ्यांन० १९ ॐ
मरुद्गणेभ्यो० २० धनेशाय० २१ ॐ गंधर्वाय० २२ ॐ जलेशाय० २३ ॐ विष्णवे०
२४ इत्यावाह्य संपूज्यच ततोयजमानोवस्त्राभरणगंधमाल्याद्यलंकृतः कुसुमांजलिंगृहीत्वा तु
लांत्रिःप्रदक्षिणीकृत्य प्राङ्मुखउपविश्य प्रार्थयेत् ॥ ॐ नमस्तेसर्वदेवानांशक्तिस्त्वंसत्यमा
श्रिता ॥ साक्षिभूताजगद्धात्रीनिर्मिताविश्वयोनिना ॥ एकतःसर्वसत्यानितथानृतशतानिच ॥ १०
धर्माधर्मकृतांमध्येस्थापितासिजगद्धिते ॥ त्वंतुलेसर्वभूतानांप्रमाणमिहकीर्तिता ॥ मांतोल

यंतीसंसाराडुद्धरस्वनमोस्तुते ॥ योसौतत्त्वाधिपोदेवः पुरुषः पंचविंशकः ॥ सएषोऽधिष्ठितो देवित्वयितस्मान्नमोनमः ॥ नमोनमस्तेगोविंदतुलापुरुषसंज्ञक ॥ त्वंहरेतारयस्वास्मानस्मात्संसारसागरात् ॥ इतिपठित्वा तुलोपरिपुष्पांजलिंक्षिपेत् ॥ पुनस्तुलांत्रिःप्रदक्षिणीकृत्य वामहस्तेधर्मराजंदक्षिणेसूर्यमंकेस्वाभीष्टदेवतांपंचामृताभिषिक्तामर्चितांचादाय ॥ प्राङ्मुखस्तुलायामुत्तरफलकमारोहेत् ॥ दक्षिणेनसुवर्णस्याडुत्तरेणनराधिपः ॥ इतिमात्स्यवचनात् ॥ नराधिपइत्युपलक्षणम् ॥ ततः आचार्योदक्षिणफलकेतोलनीयद्रव्यमारोपयेत् ॥ सुवर्णाद्यावत्समधिकंस्यात् ॥ पुष्टिकामेनभूयिष्ठमधिकंकार्यम् ॥ ततोयजमानस्तुलामध्यंदडस्थितदृष्टिर्हरेर्मुखंपश्यन्मंत्रौपठेत् ॥ ॐ नमस्तेसर्वभूतानांसाक्षिभूतेसनातनि ॥ पितामहेनदेवित्वंनिर्मितापरमेष्ठिना ॥ त्वयाधृतंजगत्सर्वंसहस्थावरजंगमम् ॥ सर्वभूतात्मभूतस्थेनमस्तेविश्वधारिणि ॥ इतिगोदोहकालंतत्रस्थित्वा ततस्तुलायाअवतीर्य तोलितद्रव्येतुलसीपत्रंनिधाय देशकालौसंकीर्त्य अमुककामइदममुकद्रव्यमात्मसमतोलितमाचार्याद्यन्येभ्योब्राह्मणेभ्यः समस्ताश्रितबंधुवर्गेभ्योदीनानाथेभ्यश्चदातुमहमुत्सृजे नममेत्युसृज्य ततः कृतस्यामुकतुलापुरुषदानकर्मणः सां [illegible] तु ययइदंसुवर्णमग्निदैवतंदक्षिणात्वेनतुभ्यमहंसंप्रददे न

यंतीसंसारादुद्धरस्वनमोस्तुते ॥ योसौतत्त्वाधिपोदेवः पुरुषः पंचविंशकः ॥ सएषोऽधिष्ठितो
देवित्वयितस्मान्नमोनमः ॥ नमोनमस्तेगोविंदतुलापुरुषसंज्ञक ॥ त्वंहरेतारयस्वास्मानस्मा
त्संसारसागरात् ॥ इतिपठित्वा तुलोपरिपुष्पांजलिंक्षिपेत् ॥ पुनस्तुलांत्रिःप्रदक्षिणीकृत्य
वामहस्तेधर्मराजंदक्षिणेसूर्यमंकेस्वाभीष्टदेवतांपंचामृताभिषिक्तामर्चितांचादाय ॥ प्राङ्मुखस्तु
लायामुत्तरफलकमारोहेत् ॥ दक्षिणेनसुवर्णस्यादुत्तरेणनराधिपः ॥ इतिमात्स्यवचनात् ॥
नराधिपइत्युपलक्षणम् ॥ ततः आचार्योदक्षिणफलकेतोलनीयद्रव्यमारोपयेत् ॥ सुवर्णाद्या
वत्समधिकंस्यात् ॥ पुष्टिकामेनभूयिष्ठमधिकंकार्यम् ॥ ततोयजमानस्तुलामध्यंदडस्थित
दृष्टिर्हरेर्मुखंपश्यन्मंत्रौपठेत् ॥ ॐ नमस्तेसर्वभूतानांसाक्षिभूतेसनातनि ॥ पितामहेनदेवित्वं
निर्मितापरमेष्ठिना ॥ त्वयाधृतंजगत्सर्वंसहस्थावरजंगमम् ॥ सर्वभूतात्मभूतस्थेनमस्तेविश्व
धारिणि ॥ इतिगोदोहकालंतत्रस्थित्वा ततस्तुलायाअवतीर्य तोलितद्रव्येतुलसीपत्रंनिधाय देश
कालौसंकीर्त्य अमुककामइदममुकद्रव्यमात्मसमतोलितमाचार्यायान्येभ्योब्राह्मणेभ्यः सम
स्ताश्रितबंधुवर्गेभ्योदीनानाथेभ्यश्चदातुमहमुत्सृजे नममेत्युत्सृज्य ततः कृतस्यामुकतुला
पुरुषदानकर्मणः सां [illegible] तु ययइदंसुवर्णमग्निदैवतंदक्षिणात्वेनतुभ्यमहंसंप्रददे न

ममेतिदद्यात् ॥ [illegible] पुरुषदानकर्मणः इत्यादि सांगतासिद्ध्यर्थंनानानाम

गोत्रेभ्योब्राह्मणेभ्योयथाशक्तिभूयसींदक्षिणांदातुमहमुत्सृजे ॥ तथा कृतस्यामुकतुलापुरुष

दानकर्मणः सांगतासिद्ध्यर्थंयथाशक्तिब्राह्मणान्यथाकालंयथोत्पन्नेनान्नेनभोजयिष्ये इति संकल्प्य ॥ तत आचार्यावाहितदेवताःसर्वा अर्चनपूर्वकंविसृज्य आचार्यायतुलार्धं पादंवा प्रतिमावस्त्राभरणादिसर्वंतुभ्यमहंसंप्रददे नममइतिदत्त्वा सदस्यायादावेतदर्धंदत्त्वा शेषंचसद्यएवयथोद्देशंदत्त्वा प्रमादात्कुर्वतांकर्म० यस्यस्मृत्येतिजपित्वा कर्मेश्वरार्पणंकृत्वासुहृद्युतोभुंजीतेति ॥ केचित्तुअत्रतुलापूजोत्तरमग्निंसंस्थाप्यईशानादितुलास्थदेवताभ्योष्टाष्टाज्याहुतीश्चेच्छंतीति ॥ तुलाप्रतिग्रहप्रायश्चित्तंत्वाचार्यश्चांद्रायणमेकंकुर्यात प्रतिग्रहानुसारेणइत्युक्तं दानोद्योतरहस्येषु ॥ हेमाद्रौ मात्स्येच ॥ नचिरंधारयेद्गेहे सुवर्णंतोलितंबुधः ॥ तिष्ठद्भयावहंयस्माच्छोकव्याधिकरंनृणाम् ॥ शीघ्रंपरस्वीकरणाच्छ्रेयः प्राप्नोतिपुष्कलम् ॥ इति ॥ सुवर्णादिसर्वद्रव्यतुलास्वेवंकैमुतिकन्यायात् ॥ ११

अत्रत्यः सुवर्णशब्दोरजतादिसर्वद्रव्यतुलोपलक्षकोबोध्यः ॥ ॥ मीमांसैकधुरंधरःश्रुतिधरो न्यायेऽपिवागीश्वरःसाहित्येमृतसागरःसुजनतावल्लीरसालद्रुमः ॥ यद्विद्वन्मणिशेखरोदि

नकरः प्रासूतविश्वेश्वरंतेनाकारिघृतादितोलनविधौसत्प्रीतयेपद्धतिः ॥ इतिदानोद्द्योतदानर
त्नमयूखाद्यनुसारेणच कालोपनामकभट्टदिवाकरकृतदानसंक्षेपचंद्रिकायां ताम्रघृतादितु
लापुरुषदानप्रयोगः ॥ ॥ अथगोसहस्रमहादानप्रयोगः ॥ हेमाद्रौ मात्स्ये ॥ गोसहस्रदा
नंचिकीर्षुरधिवासनदिनात्प्राक्त्रिरात्रमेकरात्रंवाशक्तितः पयोव्रतोऽधिवासनदिनेशुचिर्यजमा
नोदेशकालौसंकीर्त्य ममसमस्तपापक्षयोत्तरसिद्धचारणसेवितार्कवर्णकिंकिणीजालमा
लिविमानारोहणोत्तरानेकमन्वंतरावच्छिन्नेंद्रादिसकललोकपाललोकाधिकरणकपुत्रपौत्रसमन्वित
शिवालयगमनैकोत्तरसंख्यासंख्येयपितृमातामहकुलतारणायकल्पशतावच्छिन्नशिवपुरनिवासानं
तरराजराजीभवनाश्वमेधशतकर्तृत्वशिवध्यानपरत्वविष्णुसादृश्यापन्नयोगस्थानकसंसारमोचन
कामः श्वोगोसहस्रमहादानंप्रतिपादयिष्ये ॥ इतिसंकल्पयेत् ॥ ततउपवासंगुर्वा
दिनियोगांतंतुलापुरुषमहादानवत्कुर्यात् ॥ ॥ अथाचार्यः एकंलक्षण्यंनंदिकेश्वरंवृषं
सवत्सदशोत्तरगोसहस्रात्सवत्संधेनुदशकंच स्वर्णघंटास्वर्णपट्टकौशेयवस्त्रमाल्यहेमरत्न
युतशृंगरौप्यखुरचामरोपशोभितं सताम्रदोहनं पादुकोपानच्छत्राद्यनेकोपस्करयुतंवेदीं
परितःस्थापयेत ॥ [illegible] तु यथावकाशंगोसहस्रं वस्त्रमाल्यस्वर्णशृंगरौप्यखुराद्यैर

लंकृत्याधिवासयेत् ॥ दितसगोवृषदशकमध्येचक्रोपस्थापितलवणद्रोणोपरि पूर्वो क्तलक्षणंकौशेयसंवीतंनानाभरणभूषितंमाल्येक्षुफलसंयुक्तंनंदिकेश्वरंस्थापयेत् ॥ वेद्युपरिफ लपुष्पादिशोभितंपंचवर्णवितानंकूटेबध्नीयात् ॥ ततः आचार्यादयःस्वस्वकुंडसन्निधौसर्वौष ध्यादियुतकलशचतुष्टयस्थापनादियजमानाभिषेकांतंतुलामहादानवत्कुर्युः ॥ ततःशुक्लमा ल्यांबरधरःसकुसुमांजलिनासवृषगोदशकमामंत्रयेत् ॥ तत्रमंत्रः ॥ नमोवोविश्वमूर्तिभ्यो वि श्वमातृभ्यएवच ॥ लोकाधिवासिनीभ्यश्चरोहिणीभ्योनमोनमः ॥ गवामंगेषुतिष्ठंतिभुवनान्ये कविंशतिः ॥ ब्रह्मादयस्तथादेवारोहिण्यः पांतुमातरः ॥ गावोमेअग्रतःसंतुगावोमेसंतुपृष्ठतः ॥ गावोमेहृदयेसंतुगवांमध्येवसाम्यहम् ॥ यस्मात्त्वंवृषरूपेणधर्मएवसनातनः ॥ अष्टमूर्तेर धिष्ठानमतः पाहिसदामम ॥ इति पुष्पांजलिनासंपूज्य वेदीपश्चिमेप्राङ्मुखउपविश्य पूर्ववद्दे शकालौस्मृत्वा ममसमस्तपापक्षयादिसंसारमोचनकामः इत्यंते इमंवृषमिमाश्च सवत्सधे नुदशकसहिताःसहस्रंगाः सांगोपांगाः अमुकामुकगोत्रामुकामुकवेदाध्यापकामुकामुकशर्म भ्योगुर्वृत्विगादिभ्यश्चसंप्रददेनमम इतिगुर्वादिहस्तेषुजलंदद्यात् ॥ तेच देवस्यत्वेतियजुषा रुद्रायगामित्युक्त्वा पुच्छेषुप्रतिगृह्य स्वस्तीत्युक्त्वा यथाशाखंकामस्तुतिं कइदंकस्माअदा

दितिपठेयुः ॥ ततोयजमानः ॥ कृतस्यगोसहस्रमहादानकर्मणःसांगतासिद्ध्यर्थंग्रामंभूमिंवाद
त्त्वासुवर्णंदक्षिणात्वेनतुभ्यमहंसंप्रददे नमम इतिप्रत्येकंतेभ्योदक्षिणांदद्यात् ॥ ततः कृतस्य
गोसहस्रमहादानइत्यादि० सांगतासिद्ध्यर्थं नानानामगोत्रेभ्योब्राह्मणेभ्योयथाशक्तिभूयसीं
दक्षिणांदातुमहमुत्सृजेनममेति ॥ तथा पुनः कृतस्यइ० सांगतासिद्ध्यर्थंयथाशक्तिब्राह्मणा
न्यथाकालंयथोपपन्नेनान्नेनभोजयिष्येइतिसंकल्पयेत् ॥ ततः आचार्यः पुण्याहवाच
नाद्यावाहितदेवताःसंपूज्य उत्तिष्ठब्रह्मणस्पतइतिदेवान्विसृज्य तद्दिनेपयोव्रतमशक्तौयजमानो
नक्ताशीब्रह्मचारीभवेत् ॥ ततः प्रमादात्कुर्वतांकर्म० यस्यस्मृत्या० कर्मेश्वरार्पणंकुर्यादि
ति ॥ इतिदानसंक्षेपचंद्रिकायां गोसहस्रमहादानप्रयोगः ॥ भविष्यपुराणे ॥ शतंगावःसवृषभा
धेनूपस्करसंयुताः ॥ दत्त्वातुब्राह्मणेभ्यस्तुविशुद्धेनांतरात्मना ॥ शिवादिसर्वलोकेषुयथेष्टंमो
दतेतुसः ॥ पुण्यकालेशुचिराचम्य देशकालौसंकीर्त्य ममसमस्तपापक्षयपूर्वकसिद्धचा
रणसेवितार्कवर्णकिंकिणीजालमालिविमानारोहणोत्तरानेकमन्वन्तरावच्छिन्नेंद्रादिसकललोकपा
लाधिकरणकपुत्रपौत्रसमन्वितशिवपुरादिसर्वलोकान्विासानंतरमंतेविष्णुसायुज्यावाप्तिकामोवृषा
धिकसालंकृतगोशतदानंकरिष्ये इतिसंकल्प्य गणपतिपूजनंसंक्षिप्तपुण्याहवाचनमात्रंकृत्वा

दा० गोभ्योनमइतिसवृषभा गाः संपूज्य ब्राह्मणेभ्योनमइतिब्राह्मणांश्चयथाशक्तिवस्त्रालंकारादिभिः चं०
संपूज्य प्रार्थयेत् ॥ तत्रमंत्राः गावः सुरभयोनित्यंगावोगुग्गुलुगंधिकाः ॥ गावः प्रतिष्ठा
१३ भूतानांगावः स्वस्त्ययनंमहत् ॥ अन्नमेवपरंगावोदेवानांहविरुत्तमम् ॥ पावनंसर्वभूतानांर
क्षंतिचवहंतिच ॥ हविषामंत्रपूतेनतर्पयंत्यमरानपि ॥ महर्षीणांचहोतॄणांगावोहोमप्रतिष्ठि
ताः ॥ सर्वेषामेवभूतानां गावः शरणमुत्तमम् ॥ गावः पवित्रंपरमंगावोमंगलमुत्तमम् ॥
गावः सर्वस्यलोकस्यगावोधन्याः सवाहनाः ॥ नमोगोभ्यः श्रीमतीभ्यः सौरभेयी
भ्यएवच ॥ नमोब्रह्मसुताभ्यश्चपवित्राभ्योनमोनमः ॥ घृतक्षीरप्रदागावो घृतयोन्योघृतोद्भवाः ॥
घृतनद्योघृतावर्तास्तामेसंतुसदागृहे ॥ इतिगाः संप्रार्थ्य वृषभंप्रार्थयेत् ॥ धर्मस्त्वंवृषरूपेण
जगदानंदकारकः ॥ अष्टमूर्तेरधिष्ठानमतः पाहिसनातन ॥ इतिवृषभंप्रार्थयेत् ॥ ततः
सलिलतिलकुशानादाय अद्येत्यादिममसमस्तपापक्षयेत्यादिविष्णुसायुज्यावाप्तिकामोवृषा
धिकशतं गाः धेनूपस्कराः सहिरण्यदक्षिणायुताः रुद्रदेवतास्तन्मूल्योपकल्पितनिष्क्रयरजत
मुद्रावानानानामगोत्रेभ्योब्राह्मणेभ्योदातुमहमुत्सृजेनममेति तेनभगवान्परमात्माश्रीपरमे १३
श्वरः प्रीयताम् तत्सद्ब्रह्मार्पणमस्तु ॥ कृतस्यसवृषगोशतदानकर्मणः सांगता

सिद्ध्यर्थंब्राह्मणभोजनंभूयसींदक्षिणांचदद्यात् ॥ अथवा अद्येत्यादि॰ सवृषरुद्रदैवतसहि
रण्यदक्षिणायथाशक्त्यलंकृतगोशतमूल्योपकल्पितनिष्क्रयरजतमुद्राः नानानामगोत्रेभ्योब्रा
ह्मणेभ्योदातुमहमुत्सृजे नममेति ॥ ततोब्राह्मणभोजनंसंकल्प्य भूयसींदद्यात् ॥ इतिसवृ
षगोशतदानप्रयोगः ॥ ॥ अथसवृषगोदानप्रयोगः ॥ भविष्ये ॥ दशगावः सवृषभा
वृषभैकादशाः स्मृताः ॥ दत्त्वातुब्राह्मणेभ्यश्चसयातिपरमांगतिम् ॥ शिवादिसर्वलोकेषुय
थेष्टंरमतेनरः ॥ इति ॥ पुण्यकालेशुचिराचम्य प्राणानायम्य देशकालौसंकीर्त्य ममसमस्तपा
पक्षयपूर्वकशिवादिसर्वलोकनिवासांतेविष्णुसान्निध्यकामोवृषाधिकदशगोदानंकरिष्ये इतिसं
कल्प्य गणपतिपूजनंपुण्याहवाचनमात्रंकृत्वा गोभ्योनमइतिसवृषा गाःसंपूज्य ब्राह्मणेभ्योनमइ
तिब्राह्मणांश्चयथाशक्तिवस्त्रालंकारादिभिः संपूज्य गाः प्रार्थयेदेतैर्मंत्रैः ॥ गावोमामुपतिष्ठंतुहे
मशृंग्यः पयोमुचः ॥ सुरभ्यः सौरभेय्यश्चसरितः सागरास्तथा ॥ गाश्च पश्याम्यहंनित्यंगा
वः पश्यंतुमांसदा ॥ गावोस्माकंवयंतासांयतोगावस्ततोवयम् ॥ गावोममाग्रतोनित्यंगावः
पृष्ठतएवच ॥ गावोमेसर्वतश्चैवगवांमध्येवसाम्यहम् ॥ इतिगाः संप्रार्थ्य ॥ धर्मस्त्वंवृषरूपेण
जगदानंदकारकः ॥ अष्टमूर्तेरधिष्ठानमतः पाहिसनातन ॥ इति वृषभंचप्रार्थयेत् ॥ ततः सकु

शतिलजलमादाय ॥ अद्येत्यादि० ममसमस्तपापक्षयपूर्वकशिवविष्णुसान्निध्यावाप्तिकामोवृषा
धिकदशगाधेनूपस्कराः सहिरण्यदक्षिणायुतारुद्रदेवतास्तन्मूल्योपकल्पितनिष्क्रयरजतमुद्रा
वानानानामगोत्रेभ्योब्राह्मणेभ्योदातुमहमुत्सृजे नममेतिसंकल्पंकुर्यात् ॥ ततोब्राह्मणभो
जनसंकल्पः ॥ भूयसींचदद्यात् ॥ अथवावृषाधिकधेनूपस्करसहिरण्यदक्षिणायुतदशगारु
द्रदैवतास्तन्मूल्योपकल्पितरजतमुद्राः नानानामगोत्रेभ्योब्राह्मणेभ्योदातुमहमुत्सृजे नम
मेत्युक्त्वादद्यात् ॥ ब्राह्मणभोजनसंकल्पंकृत्वा भूयसींचदद्यादितिसंक्षेपः ॥ इतिस
वृषदशगोदानप्रयोगः ॥ ॥ अथदशमहादानानि ॥ कौर्मे ॥ कनकाश्वतिलानागादा
सीरथमहीगृहाः ॥ कन्याचकपिलाधेनुर्महादानानिवैदश ॥ तत्रप्रथमंतावत्सुवर्णदानम् ॥
मूले ॥ दत्त्वासुवर्णस्यशतंविप्रेभ्यः श्रद्धयान्वितः ॥ ब्रह्मलोकमनुप्राप्यब्रह्मणासहमोदते ॥
गव्येनभूमिंशकृताजलेन आलिप्यमध्येसिततंडुलैश्च ॥ सरोरुहंकेसरभूषणाढ्यंसकर्णिकंचाष्ट
दलंविलिख्य ॥ तस्मिन्हिरण्यशतमानमात्रंनिधाय तस्योपरितंविचिंत्य ॥ इति ॥ तत्रब्रह्मा
णंकमलासनस्थंसंपूज्य विप्रंवृत्वा यथाविभवं वस्त्रालंकारादिभिः संपूज्य दद्यात् ॥ हेमाद्रौ दा
नकांडे ॥ देयंतद्योजयेत्पूर्वंततोविप्रंचपूजयेत् ॥ तत्तन्मंत्रैः प्रदद्याद्वैसर्वदानेष्वयंविधिः ॥

इति ॥ अद्येत्यादि ० ममसमस्तपापक्षयपूर्वकमेरुदानसमफलावाप्तये देयद्रव्यतृतीयांशदक्षिणासहितमिदंसुवर्णमाग्निदैवतममुकगोत्रायामुकशर्मणेब्राह्मणायतुभ्यमहंसंप्रददे नममेतिदद्यात् ॥ प्रार्थनामंत्रः ॥ हिरण्यगर्भगर्भस्थंहेमबीजंविभावसोः ॥ अनंतपुण्यफलदमतः शांतिंप्रयच्छमे ॥ इति कनकदानम् ॥ अथाश्वदानंमहाभारते ॥ सर्वोपकरणोपेतंयुवानंदोषवर्जितम् ॥ योऽश्वंददातिविप्रायस्वर्गलोकेमहीयते ॥ तथा यावंतिरोमाणिहयेभवंतिहिनरेश्वर ॥ तावंतोवाजिदाल्लोकान्प्राप्नुवंतीहपुष्कलान् ॥ इति ॥ वाजिदान्सूर्यलोकान् ॥ कौर्मे ॥ शतैः पंचपलैरौप्यैः सुवर्णालंकृतिंक्रमात् ॥ सदक्षिणंसवस्त्रंचब्राह्मणायनिवेदयेत् ॥ ब्राह्मणंपूज्य वस्त्रालंकरणगंधपुष्पादिभिरभ्यर्च्य दद्यात् ॥ अद्येत्यादि ० ममसमस्तपापक्षयपूर्वकाश्वरोमसमसंख्याकाब्दसूर्यलोकनिवासावाप्तिकामइममश्वं सर्वोपस्करहिरण्यदक्षिणायुतं यमदैवतं गोत्राय शर्मणेतुभ्यमहंसंप्रददेत्वादद्यांनममेति अश्वकर्णधृत् ॥ दानमंत्रस्तु ॥ उच्चैःश्रवास्त्वमश्वानांराज्ञांविजयकारकः ॥ सूर्यवाहनमस्तुभ्यमतः शांतिंप्रयच्छमे ॥ अथश्वेताश्वदानम् ॥ गारुडे । अश्वमेधमखंयस्तुकर्तुंलोकेमुनीश्वर ॥ अश्वदानंतुतेनेहकर्तव्यंविधिपूर्वकम् ॥ विधिंतस्यप्रवक्ष्यामिब्रह्मणानिर्मितंपुरा ॥ श्वेतमश्वं

शुभंतातेहमपल्याणभूषितम् ॥ रूप्यैस्तुकटकैः शुद्धैः करिदंतोपशोभितम् ॥ वज्रने
त्रंखुरैस्ताम्रैः क्षौमपुच्छंसुवाससम् ॥ शुभ्रेणपदकेनैवसंयुतंस्वायुधान्वितम् ॥ धान्यर
त्नोपरिस्थंतुबद्धंपक्षसुपसुद्दकम् ॥ एवंसुतेजसंचाश्वंब्राह्मणायनिवेदयेत् ॥ मन्वादियुगाद्यय
नविषुवोपरागादिपुण्यकालेदानंकार्यम् ॥ ब्राह्मणंवृत्वावस्त्रालंकारादिभिः संपूज्याश्वंचसंपूज्य
वदेत् ॥ मार्तंडायसुवेगायकाश्यपायात्रिमूर्तये ॥ जगद्दीपायसूर्यायत्रिवेदायनमोस्तुते ॥
एवंतमुच्चरन्मंत्रंकर्णेदद्यात्तिलोदकम् ॥ दानवाक्यंतु अद्येत्यादि ० गोत्रायशर्मणेब्राह्मणा
येमंश्वेताश्वं सुवर्णतिलकालंकारयुतं ललाटग्रैवेयकपृष्ठोक्तालंकारैर्युक्तंगंधपुष्पाद्यर्चितंसू
र्ययमदैवतं सकलब्रह्महत्यादिपापनाशकामोहयरोमसमसंख्याकाब्दसूर्यलोकनिवासकामश्च
सालंकृतायतुभ्यमहंसंप्रददे नमम इति ॥ ततोऽश्वप्रार्थना ॥ महार्णवसमुत्पन्नउच्चैःश्र
वसपुत्रक ॥ मयात्वंविप्रमुख्यायदत्तोहयसुखीभव ॥ इति ॥ ततोविप्रप्रार्थना इमंवि
प्रनमस्तुभ्यमश्वंतेप्रातिपादितम् ॥ प्रतिगृह्णीष्वाविप्रेंद्रमयादत्तंसुशोभनम् इतिदानमंत्र
मुच्चार्य कर्णेसमर्पणंकृत्वा विप्रहस्तेजलंक्षिपेत् ॥ ततः सुवर्णदक्षिणांदद्यात् ॥ विप्रोदे
वस्यत्वेतिगृहीत्वा यथाशाखंकामस्तुतिंपठित्वा स्वस्तीत्युक्त्वाऽश्वमारुह्यगच्छेत् ॥ दाताचा

श्वपुरोगच्छेत्पदानांसततसप्ततिम् ॥ भास्करंमनसाध्यात्वाआलोक्यस्वगृहंव्रजेत् ॥ श्वेतम
श्वंतुयोदद्यात्फलंदशगुणंभवेत् ॥ एवंकृतेनरव्याघ्रसूर्यलोकंव्रजेन्नरः ॥ इति ॥ इतिश्वेताश्व
दानम् ॥ अथशिवायाश्वदानम् ॥ गारुडे । शिवायाश्वमलंकृत्य यः पर्वणिनिवेदयेत् ॥ सो
श्वमेधस्ययज्ञस्यफलमष्टगुणंलभेत् ॥ इति शिवधर्मेपिशिवायाश्वदानम् ॥ अथतिलदान
म् ॥ आदित्यपुराणे वैशाख्यांपौर्णमास्यांवातिलान्क्षौद्रेणसंयुतान् ॥ यःप्रयच्छेद्द्विजातिभ्य
सर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ तथा ज्येष्ठमासितिलान्दद्यात्पौर्णमास्यांविशेषतः ॥ अश्वमेधस्ययज्ञ
स्यफलमाप्नोति मानवः ॥ तथा ॥ माघेमासितिलान्यस्तुब्राह्मणेभ्यःप्रयच्छति ॥ सर्वसत्त्वस
माकीर्णंनरकंनसपश्यति ॥ विष्णुधर्मोत्तरे ॥ तिलागावोहिरण्यंचअन्नंकन्यावसुंधरा ॥ दत्ता
न्येतानिविधिवत्तारयंतिमहाभयात् ॥ तथा ॥ तिलस्नायीतिलोद्वर्तीतिलहोमीतिलोदकी ॥
तिलभुक्तिलदाताचषट्तिलाः पापनाशनाः ॥ इदंतुमाघमासपरम् ॥ अन्यत्रतुदानमेव ॥
कौर्मे ॥ कृष्णाजिनेतिलान्कृत्वासुवर्णंमधुसर्पिषी ॥ द्रोणैकंवाससाच्छन्नंत्रिधातद्वत्सदक्षिणम् ॥
ब्राह्मणायचतंदत्त्वासर्वंतरतिदुष्कृतम् ॥ इति ॥ अद्येत्यादि० अमुकगोत्रायामुकशर्मणे ब्रा
ह्मणायसुपूजिताय कृष्णाजिनस्थं सुवर्णमधुसर्पिर्युतं वस्त्राच्छन्नं तिलद्रोणं सोमदैवतं सर्वपाप

क्षयकामस्तुभ्यमहंसंप्रददे नमम इतिदद्यात् ॥ कृतैतत्तिलद्रोणदानस्यसांगतासिद्ध्य र्थमिदंसुवर्णमाग्निदैवतंदक्षिणात्वेनतुभ्यमहंसंप्रददे नमम इतिदद्यात् ॥ प्रतिग्रहीतातु देवस्यत्वेतितांप्रातिगृह्य यथाशाखंकामस्तुतिंपठित्वा समापयेत् ॥ इतितिलद्रोणदानवि धिः ॥ ॥ अथतिलपात्रदानम् ॥ ब्राह्मे ॥ ताम्रपात्रंतिलैः पूर्णंप्रस्थमात्रंद्विजायच ॥ सहिर ण्यंचयोदद्यात्प्रत्यहंश्रद्धयान्वितः ॥ सर्वपापविशुद्धात्मालभतेपरमांगतिम् ॥ इति ॥ अद्ये त्यादि० इदंतिलपूरितताम्रपात्रं सोमदैवतं ससुवर्णममुकगोत्रायामुकशर्मणेब्राह्मणायाशेषपा पक्षयकामस्तुभ्यमहंसंप्रददे नमम इति ॥ मंत्रस्तु ॥ तिलाः स्वर्णयुतास्तुभ्यंप्रदत्ताह्यघनाश नाः ॥ विष्णुप्रीतिकरानित्यमतः शांतिंप्रयच्छमे ॥ प्रतिग्रहः प्राग्वत् ॥ इतिमाघेनि त्यंतिलपात्रदानम् ॥ कौर्मे ॥ ताम्रपात्रेतिलान्कृत्वापलषोडशकल्पिते ॥ ससुवर्णेनश क्त्यावाविप्रायप्रतिपादयेत् ॥ नाशयेत्रिविधंपापंवाङ्मनःकायसंभवम् ॥ तिलपूर्णंताम्र पात्रंसहिरण्यंद्विजायवै ॥ प्रातर्दत्त्वातुविधिवद्दुःस्वप्नंविनिहंतिसः ॥ तिलपात्रंत्रिधाप्रोक्तंक निष्ठोत्तममध्यमम् ॥ ताम्रपात्रंदशपलंजघन्यंपरिकीर्तितम् ॥ द्विगुणंमध्यमंप्रोक्तंत्रिगुणंचो त्तमंस्मृतम् ॥ स्वर्णमेकंजघन्यंतुद्विगुणंमध्यमंमतम् ॥ त्रिगुणंचोत्तमंतद्वत्सुवर्णंपरि

कीर्तितम् ॥ पलसंख्यानिष्कद्वयमिता सपादनिष्कद्वयमितेत्यन्ये ॥ अत्रदेशाचारतोऽव्य
वस्था ॥ दानवाक्यंतुनित्यतिलपात्रदानवत् ॥ मंत्रस्तु ॥ यानिकानिचपापानिब्रह्महत्यास
मानिच ॥ तिलपात्रप्रदानेनतानिनश्यंतुमेसदा ॥ इति ॥ इतिमहातिलपात्रदानम् ॥ कौर्मे ॥
अथमातुरानृण्यकृत्तिलपूर्णकांस्यपात्रदानम् ॥ आदित्यपुराणे ॥ यज्ञंसौत्रामणिंकर्तुंयदिश
क्तिर्नविद्यते ॥ महासरस्तथावापींकूपंकर्तुंचदीर्घिकाम् ॥ एवंकृतेमातृऋणान्मुक्तोभवतिमा
नवः ॥ सदक्षिणंकांस्यपात्रंदत्त्वाचैवप्रमुच्यते ॥ शुद्धकांस्यपात्रस्यप्रमाणंपंचविंशतिपला
निं ॥ तिलानामत्रनिर्दिष्टंप्रस्थानांसप्तकंतथा ॥ सुवर्णमाषाश्चत्वारः पात्रस्योपरिधारयेत् ॥
वस्त्रेणवेष्टयेत्पात्रंविधायचसुभक्तितः ॥ स्नानंकृत्वानिम्नगायांपितृदेवांश्चतर्पयेत् ॥ ततो
भिपूजयेद्देवंशंकरंहरिमेववा ॥ गोमयेनाथसंलिप्यगृहमध्यंतुसर्वतः ॥ लिखेत्पद्मंद्वादशारंकुंकुमे
नाथशोभनम् ॥ ततोवह्निंसुसंस्थाप्यहोमंकुर्याद्यवैस्तिलैः ॥ पद्मेपात्रंप्रतिष्ठाप्यपूजयेद्भक्तिभाव
तः ॥ ततोब्राह्मणमाहूयबहुपुत्रंसुसंभृतम् ॥ पादौप्रक्षाल्यविधिवन्मातुःश्राद्धंसमाचरे
त् ॥ अथकृत्यंयथाशक्तिमाघ्यांवामृतवासरे ॥ ग्रहणेरविसोमाभ्यांसंक्रांतिषुयुगादिषु ॥ तथा
न्यदपियद्दत्तंमाघ्यामुद्दिश्यमातरम् ॥ तदक्षय्यफलंसर्वंपुराप्राहमहेश्वरः ॥ जीवंतींभूषयेद्वस्त्रै

र्माल्यैरपिविभूषणैः ॥ दत्वाविप्रस्यतत्पात्रंहोमंकुर्यात्प्रयत्नतः तत्तिलद्रोणदानस्यसांगतासिद्धय
प्यचविसृज्यच ॥ अन्येषामपिविप्राणांभोजनानिप्रदापयेत् ॥ इतिदद्यात् ॥ प्रतिग्रहीतातु
पुण्यकालेवा यजमानः कृतनित्यक्रियः पूर्वोक्तद्रोणं समापयेत् ॥ इतितिलद्रोणदानवि
पूरितंस्थापयित्वा हरंहरिंवासंपूज्य तत्पुरतोग्नौविष्णुमंत्रैः पूर्णप्रस्थमात्रंद्विजायच ॥ सहिर
शतंघृताक्ततिलैर्यवैश्चहुत्वा ब्राह्मणमाहूयोदङ्मुखमुपवेश्य ततेपरमांगतिम् ॥ इति ॥ अद्ये
प्याचम्यप्राणानायम्य अद्येत्यादि० अमुकगोत्रायामुकगोत्रायामुकशर्मणेब्राह्मणायाशेषपा
संयुतंममातुर्गर्भधारणपोषणमलमूत्रादिनानादुःखोद्भवाद्यानृणाः स्वर्णयुतास्तुभ्यंप्रदत्ताह्यघनाश
त्मकंकांस्यपात्रं सप्तप्रस्थमिततिलैः परिपूरितंमापचतुष्टयेग्रहः प्राग्वत् ॥ इतिमाघेनि
पस्करयुतं तुभ्यमहंसंप्रददे नमम इति दद्यात् ॥ मंत्रास्तु षोडशकल्पिते ॥ ससुवर्णैनश
काम्यया ॥ भगवन्वचनात्तुभ्यंयथाशक्तितथावद ॥ दक्षायसंभवम् ॥ तिलपूर्णताम्र
तस्यमे ॥ क्लेशिताबालभावेनस्तनपानाद्द्विजोत्तम ॥ मलमूत्रेषु ॥ तिलपात्रंत्रिधाप्रोक्तंक
भवतोवचनादद्यममसुक्तिर्भवेदृणात् ॥ तिलसंख्याकृतंदुःखंज ॥ द्विगुणंमध्यमंप्रोक्तंत्रिगुणंचो
त्रप्रदानेनकृतकृत्योभवाम्यहम् ॥ ततः शक्त्याहिरण्यं दक्षिणां त्रिगुणंचोत्तमंतद्वत्सुवर्णपरि

र्णकांस्यपात्रदानेनजननीसंभवादृणात्त्वंमुक्तोभवेतिप्रतिग्रहीतावदेत्त्यन्ये ॥ अत्रदेशाचारतोऽन्य
ज्यहोमंकृत्वाविसृज्य यथाशक्तिब्राह्मणान्भोजयित्वा सुहृद्युयानिकानिचपापानिब्रह्महत्यास
ण्यकृत्तिलपूर्णकांस्यपात्रदानप्रयोगः ॥ ॥ अथतिलपूर्णमहातिलपात्रदानम् ॥ कौर्मे ॥
करकंतिलसंपूर्णंमंडलेवह्निदैवते ॥ शिवंवह्निवदाराध्यंपूजरणे ॥ यज्ञंसौत्रामणिंकर्तुंयदिश
दनेन ॥ निर्यासससर्जरसधूपेनधूपयेत् ॥ वह्निमंडलंत्रिकोण एवंकृतेमातृऋणान्मुक्तोभवतिमा
रूपंशिवम् ॥ ब्रह्मांडपुराणे ॥ आदर्शंचततोदद्यादीपानांचचकांस्यपात्रस्यप्रमाणपंचविंशतिपला
ह्निरूपास्तिलाश्चये ॥ तेजोरूपंकृतंपापंचाक्षुषंचव्यपोहतु ॥ श्चत्वारः पात्रस्योपरिधारयेत् ॥
तानिच ॥ यएवंकुरुतेदानंशिवभक्त्यायतव्रतः ॥ शिवलोकयांपितृदेवांश्चतर्पयेत् ॥ ततो
इतितिलपूर्णकरकदानम् ॥ ॥ अथगजदानम् ॥ कौर्मे सर्वतः ॥ लिखेत्पद्मंद्वादशारंकुंकुमे
निवा ॥ वित्तानुसारात्तत्रापिकनिष्ठोत्तममध्यमम् ॥ तत्रापि पद्मेपात्रंप्रतिष्ठाप्यपूजयेद्भक्तिभाव
ल्यंचहेममाषशतपंचकदानंमध्यमम् ॥ शतत्रयहेममाषदानौप्रक्षाल्यविधिवन्मातुःश्राद्धंसमाचरे
करणंस्वर्णताराविभूषणम् ॥ सदक्षिणंवित्तशक्त्यादत्त्वाशिवपुरंमाभ्यांसंक्रांतिषुयुगादिषु ॥ तथा
कजालीगजालंकारः ॥ कौर्मे ॥ यथालाभोपपन्नंवायः प्रयच्छतिसहमहेश्वरः ॥ जीवंतींभूषयेद्वस्त्रै

 माल्यैरपिविभूषणैः ॥ दत्त्वाविप्रस्यतत्पात्रंहोमंकुर्यात्प्रयत्नतः ॥ सोपस्करंसतांबूलंक्षमा
प्यचविसृज्यच ॥ अन्येषामपिविप्राणांभोजनानिप्रदापयेत् ॥ अथास्यप्रयोगः ॥ माघ्यांपूर्वोक्त
 पुण्यकालेवा यजमानः कृतनित्यक्रियः पूर्वोक्तद्वादशारपङ्केकांस्यपात्रं सप्तप्रस्थतिलैः
पूरितंस्थापयित्वा हरंहरिंवासंपूज्य तत्पुरतोग्नौविष्णुंविष्णुमंत्रेणाशिवंशिवमंत्रेणवाष्टोत्तर
शतंघृताक्ततिलैर्यवैश्चहुत्वा ब्राह्मणमाहूयोदङ्मुखमुपवेश्याद्यौपादप्रक्षालनादिमातृश्राद्धंसमा
प्याचम्यप्राणानायम्य अद्येत्यादि० अमुकगोत्रायामुकशर्मणेब्राह्मणाय उक्तोपस्कर
संयुतंममामातुर्गर्भधारणपोषणमलमूत्रादिनानादुःखोद्भवाद्यानृणत्वकामः इदंपंचविंशतिपला
त्मकंकांस्यपात्रं सप्तप्रस्थमिततिलैः परिपूरितंमाषचतुष्टयसुवर्णयुतं वस्त्रसंवेष्टितंसर्वो
पस्करयुतं तुभ्यमहंसंप्रददे नमम इति दद्यात् ॥ मंत्रास्तु ॥ कांस्यपात्रंमयादत्तंमातुरानृण्य
काम्यया ॥ भगवन्वचनात्तुभ्यंयथाशक्तितथावद ॥ दशमासाश्चउदरेजनन्याः संस्थि
तस्यमे ॥ क्लेशिताबालभावेनस्तनपानाद्द्विजोत्तम ॥ मलमूत्रादिमल्लेपलिप्तायाचकृतामया ॥
भवतोवचनादद्यममसुक्तिर्भवेद्दृणात् ॥ तिलसंख्याकृतंदुःखंजनन्याममसेवितम् ॥ कांस्यपा
त्रप्रदानेनकृतकृत्योभवाम्यहम् ॥ ततः शक्त्याहिरण्यं दक्षिणांदद्यात् ॥ त्वयैतत्कृततिलपू

र्णकांस्यपात्रदानेनजननीसंभवादृणात्त्वंमुक्तोभवेतिप्रतिग्रहीतावदेत् ॥ पुनः व्याहृतिभिरा
ज्यहोमंकृत्वाविसृज्य यथाशक्तिब्राह्मणान्भोजयित्वा सुहृद्युतोभुंजीतेति ॥ इतिमातुरानृ
ण्यकृत्तिलपूर्णकांस्यपात्रदानप्रयोगः ॥ ॥ अथतिलपूर्णकरकदानम् ॥ वायवीये ॥
करकंतिलसंपूर्णंमंडलेवह्निदैवते ॥ शिवंवह्निवदाराध्यंपूजयेत्करवीरकैः ॥ पूजातुरक्तचं
दनेन ॥ निर्यासससर्जरसधूपेनधूपयेत् ॥ वह्निमंडलंत्रिकोणमंडलम् शिवंवह्निवदितिवह्निस्व
रूपंशिवम् ॥ ब्रह्मांडपुराणे ॥ आदर्शंचततोदद्याद्दीपानांचचतुष्टयम ॥ वह्निरूपीयतः शंभुर्व
ह्निरूपास्तिलाश्चये ॥ तेजोरूपंकृतंपापंचाक्षुषंचव्यपोहतु ॥ इतिदत्तेस्यनश्यंतिपापान्यग्रेकृ
तानिच ॥ यएवंकुरुतेदानंशिवभक्त्यायतव्रतः ॥ शिवलोकेवसेद्भूयः कल्पत्रयमशंकितः ॥
इतितिलपूर्णकरकदानम् ॥ ॥ अथगजदानम् ॥ कौर्मे ॥ दद्याद्गजंपुराणोक्तंमूल्यंपंचशता
निवा ॥ वित्तानुसारात्तत्रापिकनिष्ठोत्तममध्यमम् ॥ तत्रापिस्वरूपतोगजदानमुक्तम् ॥ तन्मू
ल्यंचहेममाषशतपंचकदानंमध्यमम् ॥ शतत्रयहेममाषदानंकनिष्ठम् ॥ इति ॥ रूप्यस्थूणालं
करणंस्वर्णताराविभूषणम् ॥ सदक्षिणंवित्तशक्त्यादत्त्वाशिवपुरंव्रजेत् ॥ स्थूणारज्जुः ॥ तारामौक्ति
कजालीगजालंकारः ॥कौर्मे ॥ यथालाभोपपन्नंवायः प्रयच्छतिदंतिनम्॥ ब्राह्मणायदरिद्रायस्वर्गं

लोकेमहीयते ॥ इति ॥ ततोगजदानांगंशिवंद्विजंचसंपूज्यदद्यात् ॥ दानवाक्यंतु अद्येत्या
दि० ममसर्वपापक्षयोत्तरसिद्धचारणसेविताकींकिंकिणीजालमालिविमानारोहणोत्तरानेकमन्वं

तरावाच्छिन्नाक्षय्यदेवराजत्वांतेविष्णुपुरावाप्तिकामस्तत्प्रीतिकामश्च सालंकृतायामुकगोत्रा
यामुकशर्मणेब्राह्मणायेमंगजं कक्षारज्जुस्थिरासनसहितं कांचनमालादिकीर्णं चामरगंधपु
ष्पाद्यलंकृतं प्रजापतिदैवतं तुभ्यमहंसंप्रददेनममइतिकरंधृत्वादद्यात् ॥ करः शुंडादंडः ॥ कृ
तैतद्गजदानकर्मणः सांगतासिद्ध्यर्थमिदंसुवर्णमग्निदैवतं दक्षिणात्वेनतुभ्यमहंसंप्रददे नमम
इति दद्यात् ॥ ततोद्विजोगजमारुह्य देवस्यत्वायथाशाखंकामस्तुतिंपठित्वा ॥ प्रतिगृ
ह्णामीति स्वस्तीतिचवदेत् ॥ यजमानोगजंप्रार्थयेदेतैर्मंत्रैः ॥ ऐरावतश्चतुर्दंतोगजानांनाय
कस्तुयः ॥ दिग्दंतिनांपूज्यतमः पापंक्षयतुनः प्रभुः ॥ सुप्रतीकगजेंद्रत्वंसरस्वत्याभिषेच
क ॥ इंद्रस्यवाहनश्रेष्ठसर्वदेवैस्तुपूजित ॥ गजेंद्रमत्तमातंगदैत्यसैन्यविनाशक ॥ तवदा
नेनमेशांतिः सर्वदास्तुमहत्सुखम् ॥ इति ॥ ब्राह्मणैस्तथास्तुइत्युक्तोभूयसींदद्यादिति ॥ इति
गजदानप्रयोगः ॥ ॥ अथदासीदानम् ॥ वह्निपुराणे ॥ स्थिरनक्षत्रसंयुक्तेसौम्येसौम्यग्रहान्वि
ते ॥ दानकालंप्रशंसंतिसन्तः पर्वणिवापुनः ॥ अलंकृत्ययथाशक्त्यावासोभिर्भूषणैस्तथा ॥

ब्राह्मणायप्रदातव्यायजमानेनशक्तितः ॥ पंचवर्षाधिकासातुचत्वारिंशत्समावधि ॥ दासीद्विजाय
दातव्यादासीदानेत्वयंविधिः इति ॥ दानवाक्यंतु ॥ अद्येत्यादि० गोत्रायशर्मणेसालंकृताय
सुवर्णालंकारवतीं गंधपुष्पाद्यार्चितां प्रजापतिदैवत्याम् अक्षय्यसुखावाप्तिकामस्तुभ्यमहंसंप्रददे
नममेतिशिरसिधृत्वादद्यात् ॥ द्विजप्रार्थनामंत्रस्तु वह्निपुराणे ॥ इयंदासीमयातुभ्यंश्रीव
त्सप्रतिपादिता ॥ सर्वकामकरीभोग्यायथेष्टंभद्रमस्तुमे ॥ ततः सुवर्णदक्षिणांदत्त्वानमस्कु
र्यात् ॥ अनुगत्वातुसीमायांद्विजंचैवविसर्जयेत् ॥ इति ॥ इतिदासीदानम् ॥ ॥ अथरथदा
नम् ॥ कौर्मे ॥ रथंचतुर्बलीवर्दैरूढंधान्यावृतंतथा ॥ वित्तानुसारात्सर्वैश्वरथोपकरणैर्युतम् ॥
सदक्षिणंचविप्रायदत्त्वाशिवपुरंव्रजेत् ॥ धान्यावृतमष्टादशधान्यावृतम् ॥ रथोपकरणानियुग
योक्तृतोत्रवरत्रादीनि ॥ दक्षिणाचत्रिंशतमाषमितसुवर्णमुत्तमा द्वेशतेमध्यमा अधमाशतै
कमितित्रैविध्यमाह हेमाद्रिः ॥ दानवाक्यंतु । अद्येत्यादिगोत्रायशर्मणेसालंकृताय चतु
र्बलीवर्दैर्युक्तं सोपस्करंधान्यैरष्टादशभिर्युतं विश्वकर्मदैवतम् अक्षय्यस्वर्गादिसुखावाप्तिकाम
स्तुभ्यमहं संप्रददे नममेति ॥ मंत्रस्तु । रथायरथनाथायनमस्तेविश्वकर्मणे ॥ विश्वरू
पायदेवायअरुणायनमोस्तुते ॥ सुवर्णदक्षिणांदद्यात् ॥ इतिरथदानम् ॥ ॥ अथगंत्री

रथदानम् ॥ गारुडे । गंत्रींतुरंगसंयुक्तांयोददातिद्विजातये ॥ सर्वकामसमृद्धात्मासराजा
जायतेभुवीति ॥ गंत्रीरथविशेषः साचतुर्भिर्गजैरश्वैर्वृषैर्वोपेता द्वाभ्यांवोपेता ॥ दानवा
क्यंतु पूर्ववत् ॥ मंत्रस्तु । गंत्रीमिमांप्रयच्छामिविश्वकर्माधिदैवताम् ॥ दानेनानेनभग
वान्प्रीयतांमेपरः पुमानिति ॥ ततःसुवर्णदक्षिणांदद्यात् ॥ इतिगंत्रीसहितरथदानम् ॥ ॥ अथप्र
संगाच्छिबिकादानम् ॥ हेमाद्रौ मात्स्ये ॥ मार्गशुक्लैकादश्यां माघफाल्गुनयोर्वैशाखेवा हि
रण्मयं हरिमभ्यर्च्य रात्रौजागरणं कृत्वा प्रातः कृतनित्यक्रियः अद्येत्यादि गोत्रायशर्मणे
सुपूजिताय इमांशिबिकामुक्तोपस्करां अंगिरोदैवतामिष्टलोकाप्तयेतुभ्यमहंसंप्रददे नममेति ॥
ततः सुवर्णदक्षिणांदद्यात ॥ तत्रैव वह्निपुराणे । देवलोकेविपुलभोगानंतरमंतेविष्णुसायुज्या
वाप्तिकामोविप्रस्यवर्षाशनंशिबिकावाहकानांचवर्षपर्याप्तमन्नंदद्यात् इति ॥ द्विजप्रार्थनामंत्र
स्तु । शिबिकातेमयादत्तायथाशक्त्याविभूषिता ॥ द्विजत्वंप्रतिगृह्णीष्ववांछितंतेनमेभवेत
इति ॥ इतिशिबिकादानम् ॥ ॥ अथमहीदानम् ॥ कौर्मे । गोचर्ममात्रभूखंडमधिकं
वास्वशक्तितः ॥ विधिसदक्षिणंकृत्वादत्त्वाशिवपुरंव्रजेत् इति ॥ त्रिद्व्येकसुवर्णदक्षिणेत्यर्थः ॥ १९
अपिगोचर्ममात्रेणसम्यग्दत्तेनमानवः ॥ धौतपापोविशुद्धात्मास्वर्गलोकेमहीयते इति ॥

तथा। दशहस्तेनदंडेनत्रिंशद्दंडनिवर्तनम् ॥ त्रिभागहीनंगोचर्ममानमाहप्रजापतिः ॥ तथा । गवां शतंवृषश्चैकोयत्रतिष्ठेदयंत्रितः ॥ तद्धिगोचर्ममात्रंतुप्राहुर्वेदविदोजनाः ॥ तथा ॥ षष्टिवर्षसहस्राणिस्वर्गेवसतिभूमिदः ॥ आच्छेत्तावानुमंताचतावंतिनरकेवसेत् ॥ भूमिंयः प्रतिगृह्णातिभूमिंयश्चप्रयच्छति ॥ तावुभौपुरुषौलोकेसूर्यमंडलभेदिनौ ॥ तथा ॥ भूमिप्रदानपुण्यस्य कलांनार्हंतिषोडशीम् ॥ दानान्यन्यानिमेशांतिर्भूमिदानाद्भवत्विह इति ॥ दानवाक्यंतु। अद्येत्यादि गोत्रायशर्मणेसालंकृताय षष्टिवर्षसहस्रमितस्वर्गेशिवपुरनिवासकामः सर्वपापक्षयकामोवा इमां भूमिं सस्योद्भवांसवृषफलपुष्पाद्युपेतां विष्णुदैवतां तुभ्यमहंसंप्रददे नममेति साक्षतकुशतिलोदकंद्विजहस्तेदद्यात् ॥ ब्राह्मणस्तु भूमिंप्रदक्षिणांकुर्वन्प्रतिगृह्णीयात् ॥ देवस्यत्वेतियथाशाखंकामस्तुतिंपठित्वा स्वस्तीतिवदेच्च ॥ मांडव्यवचनादत्रसुवर्णदक्षिणा मता ॥ मंत्रस्तु। सर्वेषामाश्रयाभूमिर्वराहेणसमुद्धृता ॥ अनंतसस्यफलदा अतःशांतिंप्रयच्छमे यस्यांरोहंतिबीजानिवर्षाकालेमहीतले ॥ भूमेःप्रदानात्सकलाममसंतुमनोरथाः । इति ॥ शिवधर्मे विश्वामित्रः ॥ ग्रामंवानगरंवापिविप्रेभ्योयः प्रयच्छति ॥ क्षेत्रंवासस्यसंपन्नंसर्वपापैः प्रमुच्यत इति ॥ भूमिहरणेतु विश्वामित्रः । स्वदत्तांपरदत्तांवायोहरेच्चवसुंधराम् ॥ षष्टिवर्षस

दा० इतिशिव
हस्ताणिविष्ठायांजायतेकृमिरिति ॥ सविष्ठायांकृमिर्भूत्वापितृभिः सहमज्जतीतिवा ॥ इतिशिव
धर्मोक्तंभूदानम् ॥ ॥ अथगृहदानम् ॥ कौर्मे ॥ शक्तितः सर्ववित्तेनपूर्णगृहमपित्रिधा ॥ सदक्षिणं
२० द्विजेदत्वाब्रह्मलोकंव्रजेन्नरः इति ॥ गारुडे । ऐष्टिकंदारुकंवापिमृन्मयंवापिशक्तितः ॥ सर्वोप
स्करणोपेतंयोदद्याद्विपुलंगृहम् ॥ ब्राह्मणायदरिद्रायविदुषेचकुटुंबिने ॥ सर्वकामसमायुक्तोब्रह्म
सायुज्यमाप्नुयात इति ॥ ब्रह्मवैवर्ते । नगार्हस्थ्यात्परोधर्मोनैवदानंपरंगृहात् ॥ नानृतादाधि
कंपापंनपूज्योब्राह्मणात्परः इति ॥ गृहनिर्माणप्रकारमाह नारदः । स्नानागारंदिशिप्राच्या
माग्नेय्यांपचनालयम् ॥ याम्यांशयनगेहंचनैर्ऋत्यांशस्त्रमंदिरम् ॥ प्रतीच्यांभोजनागारंवायव्यां
पशुमंदिरम् ॥ भांडागारंतूत्तरस्यामैशान्यांदेवमंदिरम् इति ॥ कुर्यादितिशेषः ॥ तत्रकूपेदिग्विशेष
फलं देवीपुराणे ॥ पूर्वामाश्रित्यकर्तव्यःकूपःस्यादनिलेपिवा ॥ नपूर्वव्यत्ययंकुर्यान्मध्येदेवा
लयाद्गृहात् ॥ कृतंभयप्रदंलोकेतथाचास्याग्निजंभयम् ॥ वायव्यांचापिदेवस्यभयदंजायतेकृ
तमिति ॥ वराहमिहिरः ॥ पुष्टिंभूतिंपुत्रहानिंपुरंध्रीनाशंमृत्युंसंपदंशस्त्रबाधाम् ॥ किंचित्सौ २०
ख्यंदिक्षुपूर्वादिकुर्यात्कूपोमध्येगेहमर्थक्षयंचेत्यादि ॥ मत्स्यपुराणे ॥ देवतापंचकंतत्रचत्वारिंश
त्समावृतम् ॥ पूजयित्वायथान्यायंततोदद्याद्गृहंगृही ॥ पूजयित्वास्वयंवास्तुशांतिंकृत्वादद्या

दित्यर्थः ॥ अथप्रसंगात्संक्षेपेणवास्तुशांतिप्रयोगः कर्ताशुभदिने आचम्यप्राणानायम्य देश
कालौसंकीर्त्य अस्यवास्तोः शुभतासिद्ध्यर्थंवास्तुशांतिंकरिष्ये इतिसंकल्प्य तदंगतयागणे
शपूजास्वस्तिवाचनमातृकापूजाभ्युदयिकश्राद्धाचार्यब्रह्मर्त्विग्वरणानिकृत्वा यथाविभवंव
स्त्रालंकारादिभिः पूजयेत् ॥ ततआचार्यः यदत्रसंस्थितंभू० ॥ अपक्रामंतु० ॥ भूतप्रेतापि
शाचाद्याअपक्रामंतुराक्षसाः ॥ स्थानादस्माद्व्रजंत्वन्यत्स्वीकरोमिभुवंत्विमामित्यनेनसर्षपा
न्विकीर्य पंचगव्येन शुचीवोहव्येतितृचेन पुनंतुमांदेवजनाइतितृचेन गृहमाबिभीतएतोन्वि
द्रमितितृचेनचगृहंसंप्रोक्ष्य गृहमध्येप्राच्यामैशान्यांवा चतुरस्रंचतुरंगुलोच्चंहस्तमितंस्थंडिलं
कृत्वा तस्यऐशानादिकोणचतुष्टयेचतुरोलोहकीलानारोपयेत् ॥ तत्रमंत्रः ॥ विशंतुभूतलेना
गालोकपालाश्चसर्वशः ॥ अस्मिन्गृहेवतिष्ठंतामायुर्बलकराः सदेतिमंत्रेणनिखनेत् ॥ प्रतिकी
लंमंत्रावृत्तिः ॥ ततः ईशानकोणादिक्रमेणचतुर्षुकोणेषु अग्निभ्योप्यथसर्पेभ्योयेचान्येतत्समा
श्रिताः ॥ तेभ्योबलिंप्रयच्छामिपुण्यमोदनमुत्तममितिमंत्रेणमंत्रावृत्त्यामाषभक्तबलीन्दत्त्वा
स्थंडिलोपरिकुंकुमादिनाहेमरूप्यशलाकयावा प्राक्पश्चायताः प्रागंताउदकसंस्थाद्व्यंगुलांत
राः प्रणवादिनमोंतैर्दशभिर्नामभिर्दशरेखाःकुर्यात्॥ ॐईशानायैनमः ॐ यशोवत्यै० ॐकान्ता

य० ॐविशालायै० ॐ प्राणवाहिन्यै० ॐसत्यै० ॐसुमत्यै० ॐ नंदायै०ॐ सुभद्राय० ॐसुर
थायै०१०इतिदशरेखाः कृत्वा ॥ तथा ॐहिरण्यायै० ॐसुव्रतायै० लक्ष्म्यै० ॐविभूत्यै०
ॐविमलायै० ॐप्रियायै० ॐविजयायै० ॐबालायै० ॐविशोकायै० ॐइडायै०१०इतिद
क्षिणोत्तरायताः उदगंताः प्राक्संस्थादशरेखाःकुर्यात् ॥ एवमेकाशीतिपदं मंडलं संपद्यते तत्र
मध्यस्थनवकोष्ठानिरेखामार्जनेनैकीकुर्यात् ॥ एतन्नवपदंब्रह्मस्थानं तस्यचतुर्दिक्षुचत्वारिप
दानि विदिक्षुशृंखलाकाराणिद्वादशकोणचतुष्टयोभयतश्चाष्टाविंतिविंशत्येकपदानि ॥ अव
शिष्टानिप्रतिदिशंपंचपंचेति विंशतिद्विपदानि ॥ तेषुप्रणवाद्यैश्चतुर्थ्यंतैर्नमोंतैर्वक्ष्यमाणनाम
भिर्देवताआवाह्य स्थापयेत् ॥ तत्रैशानकोणपदे वास्तोः शिरसि ॐशिखिनेनमःशिखिनमा
वाहयामि ॥ १ ॥ तद्दक्षिणैकपदे दक्षिणनेत्रे ॐपर्जन्यायन० ॥ २ ॥ आवाहयामीतिसर्वत्र ॥
तद्दक्षिणेततोपिपाश्चिमतइतिपदद्वये दक्षिणश्रोत्रे ॐजयंतायन० ॥ ३ ॥ तद्दक्षिणपदद्वये दक्षिणां
से ॐकुलिशायुधाय० ॥४॥ तद्दक्षिणपदद्वये दक्षिणबाहौ ॐसूर्यायन० ॥ ५ ॥ तद्दक्षिणपदद्व
ये दक्षिणबाहौ ॐसत्याय० ॥ ६ ॥ तद्दक्षिणपदद्वये दक्षिणकूर्परे ॐभृशाय० ॥ ७ ॥ तद्दक्षि

१ एतद्वास्तुमंडलमनुक्रमाणिकांतेविराचितंद्रष्टव्यम् ।

णे अंसपंक्तिगतैकपदे दक्षिणप्रबाहौ ॐ आकाशायन ० ॥ ८ ॥ आग्नेयकोणपदे दक्षिणबाहौ ॐ वायवेनमः ॥ ९ ॥ तत्पश्चिमैकपदे दक्षिणमणिबंधे ॐ पूष्णेन० ॥१०॥ तत्पश्चिमेततोप्युत्त रइतिपदद्वये दक्षिणपार्श्वे० ॐवितथाय० ॥ ११ ॥ तत्पश्चिमपदद्वये दक्षिणपार्श्वेएव ॐ गृ हक्षताय० ॥ १२ ॥ तत्पश्चिमपदद्वयेदक्षिणोरौ ॐ यमाय० ॥ १३ ॥ तत्पश्चिमपदद्वये द क्षिणजानौ ॐ गंधर्वाय० ॥ १४ ॥ तत्पश्चिमपदद्वयेदक्षिणजंघायम् ॐभृंगराजाय०॥१५॥ तत्पश्चिमेबाह्यपंक्तिगतैकपदेदक्षिणस्फिचि ॐ मृगाय० ॥ १६ ॥ नैर्ऋत्यकोणपदैकपदे पा दयोः ॐ पितृभ्यो० ॥ १७॥ तदुत्तरैकपदे वामस्फिचि ॐ दौवारिकाय०॥ १८ ॥ तदुत्तरे ततोपिप्रागितिपदद्वयेवामजंघायाम् ॐ सुग्रीवाय० ॥ १९ ॥ तदुत्तरेपदद्वये वामजानौ ॐ पुष्पदंताय० ॥ २० ॥ तदुत्तरेपदद्वये वामोरौ० ॐ जलाधिपाय० ॥ २१ ॥ तदुत्त रेपदद्वयेवामपार्श्वे ॐ असुराय ०॥ २२ ॥ तदुत्तरेपदद्वये वामपार्श्वएव ॐशेषाय ०॥२३॥ तदुत्तरेब्राह्मपंक्तिगतैकपदे वाममणिबंधे० ॐ पापाय० ॥ २४ ॥ वायव्यकोणपदे वामबाहौ ॐ रोगाय० ॥२५॥ तत्प्रागेकपदे वामप्रबाहौ० ॐ अहिर्बुध्न्याय० ॥ २६ ॥ तत्प्रा क्ततोपिदक्षिणेचेतिपदद्वये वामकूर्परे० ॐ मुख्याय० ॥ २७॥ तत्प्राक्पदद्वये वामबाहौ

ॐ भल्लाटाय ०॥ २८॥ तत्प्राक्पदद्वये वामबाहौ ॐ सोमाय ०॥ २९॥ तत्प्राक्पदद्वये वामांसे ॐ सर्पेभ्योन ०॥ ३०॥ तत्प्राक्पदद्वये वामश्रोत्रे ॐ दितयेन० ॥ ३१ ॥ तत्प्राक्बाह्यपंक्तिगतैकपदेवामनेत्रे ॐ अदितयेन० ॥ ३२ ॥ ततआग्नेयकोणपदादधःकोणपदे वामहस्ते ॐ आपायन० ॥ ३३ ॥ नैर्ऋत्यपदादधः कोणपदैकपदे. ॐ सावित्राय०॥ ३४॥ वायव्यकोणाधःकोणपदेवामहस्ते ॐ जयाय० ॥ ३५॥ ईशानकोणपदाधःकोणपदेमेढ्रे ॐ रुद्राय ० ॥ ३६ ॥ मध्यगतनवकोष्ठकब्रह्मपदसंलग्नप्रागादिपदत्रये दक्षिणस्तने ॐ अर्यम्णे० ॥ ३७॥ तद्दक्षिणैकपदे दक्षिणहस्ते ॐ सवित्रेन० ॥ ३८ ॥ तत्पश्चिमेब्रह्मसंलग्नपदत्रयेजठर दक्षिणभागे ॐ विवस्वतेन० ॥ ३९ ॥ तत्पश्चिमैकपदेवृषणयोः ॐ विबुधाधिपाय ० ॥ ४० ॥ तदुत्तरब्रह्मसंलग्नपदत्रये वामजठरभागे ॐ मित्राय० ॥ ४१ ॥ तदुत्तरैकपदे वामहस्ते ॐ राजयक्ष्मणे० ॥ ४२ ॥ तत्प्राक्पदत्रये वामस्तनेॐ पृथ्वीधरायन० ॥ ४३ ॥ तत्प्रागेकपदे उरसि ॐ आवत्साय० ॥ ४४ ॥ ततोमध्यनवपदेहृन्नाभ्योः ॐ ब्रह्मणेन० ॥ ४५ ॥ तदुत्तरे वास्तोष्पतेवसिष्ठोवास्तोष्पतिस्त्रिष्टुप्वृषवास्तुप्रतिष्ठापनेविनियोगः ॐ वास्तोष्पतेप्रतिजानी ० ॥ इतिसुवर्णादिप्रतिमामग्न्युत्तारणपूर्वकंसंस्थाप्य ॥ मंडलाद्बहिरीशानादिकोणचतुष्टये

षु ॥ ॐ चरक्यै० ॥ ४६ ॥ ॐ विदार्यै० ॥४७॥ ॐ पूतनायैन० ॥४८॥ ॐ पापराक्षस्यैन० ॥ ४९ ॥ ततःपूर्वादिचतुर्दिक्षु ॐ स्कंदायन० ॥५०॥ ॐ अर्यम्णेन० ॥५१॥ ॐ जृंभकायैन० ॥५२॥ ॐपिलिपिच्छायन० ॥५३॥ ततःपूर्वाद्यष्टदिक्षुॐइंद्राय०॥१॥ॐअग्नयेन०॥२॥ॐयमाय० ॥३॥ ॐनिर्ऋतये० ॥४॥ ॐ व णायन० ॥५॥ वायवेन० ॥६॥ ॐकुबेरायन० ॥ ७ ॥ ॐ ईशानाय० ॥८१॥ इत्यावाह्य वा पीठदेवताभ्योनमइतिसंपूज्य मंडलादीशान्यांकलशंसंस्थाप्य तत्रवरुणाय० ॥ इतिवरुणंसंपूज्य प्रार्थयेत् ॥ यथामेरुगिरेःशृंगंदेवानामालयः सदा ॥ तथाब्रह्मादिदेवानांगृहेममस्थिरोभव इतिसंप्रार्थ्य ॥ ततः स्वतंत्रस्थंडिलेग्निस्थापनादिचक्षुष्यंते उदुंबरादिसमित्तिलाज्यैर्वास्तुमंडलदेवताभ्योनाममंत्रैर्वास्तुमंत्रेणचहुत्वास्विष्टकृदादिपूर्णाहुत्यंतंकुर्यात् ॥ ततोमंडलदेवताभ्यः शिखिनेएषपायसबलिर्नममइत्यादिबलीन्दत्त्वा कृणुष्वपाजइतिसूक्तादिनामंडलं त्रिसूत्र्यावेष्टयित्वा कलशोदकेनयजमानमभिषिच्य पुनः संपूज्य यथाशक्तिदक्षिणांदत्त्वाब्राह्मणान्भोजयेदितिकेचित् ॥ शारदातिलकेतु होमोनोक्तः ॥ तिलादिद्रव्याणांविकल्प इतिमयूषकारः ॥ इदानींतुनवग्रहसंकलितमेवप्रयोगंकुर्वंतिसांप्रदायिकाः ॥ तद्यथा ॥ यथामेरुगिरेःशृंगमितिप्रार्थनोत्तरंवास्तुमंडलान्नैर्ऋत्यांपश्चिमायांवाकुंडे

 स्थंडिलेवावरदनामानमग्निंप्रतिष्ठाप्याग्नेरीशान्यांग्रहान्ग्रहकलशंचसंस्थाप्य तत्रवरुणंसंपूज्य
देवदानवसंवादइत्याद्यैः संप्रार्थ्यान्वादध्यात् ॥ अस्मिन्वास्तुशांतिकर्मण्यन्वाधानंकरिष्ये
 अस्मिन्नन्वाहितेग्नावित्यादि चक्षुष्यंतमुक्त्वात्रप्रधानम् ॥ आदित्यं सोमं भौमं बुधं बृहस्पतिं
शुक्रं शनिं राहुं केतुम् एताः नवग्रहदेवताः प्रत्येकमष्टोत्तरशतसंख्याकाभिरष्टाविंशतिसंख्या
काभिरष्टाष्टसंख्याकाभिर्वा अर्कादिसमिच्चर्वाज्याहुतिभिः ॥ तथा ईश्वरं उमां स्कंदं विष्णुं
ब्राह्मणं इन्द्रं यमं कालं चित्रगुप्तं अग्निं अपः भूमिं विष्णुं इन्द्रं इंद्राणीं प्रजापतिं सर्पान् ब्रह्माणं
विनायकं दुर्गां वायुं आकाशं अश्विनौ वास्तोष्पतिं क्षेत्रपालं इंद्रं अग्निं यमं निर्ऋतिं वरु
णं वायुं कुबेरं ईशानं एताः प्रधानदशांशेन तत्तत्समिच्चर्वाज्याहुतिभिः ॥ तथा शि
खिनं पर्जन्यं जयंतं कुलिशायुधं सूर्यं सत्यं भृशं आकाशं वायुं पूषणं वित
थं ग्रहक्षतं यमं गंधर्वं भृंगराजं मृगं पितॄन् दौवारिकं सुग्रीवं पुष्पदंतं
जलाधिपं असुरं शेषं पापं रोगं अहिर्बुध्न्यं मुख्यं भल्लाटं सोमं सर्पं दितिं अदितिं आपं सा
वित्रं जयं रुद्रं अर्यमणं सवितारं विवस्वंतं विबुधाधिपं मित्रं राजयक्ष्माणं पृथ्वीधरं आपव
त्सं ब्रह्माणं चरकीं विदारीं पूतनां पापराक्षसीं स्कंदं अर्यमणं जृंभकं पिलिपिच्छं एताः प्रधा

नदेवताः प्रतिद्रव्यं अष्टोत्तरशतसंख्यया समित्तिलपायसाज्याहुतिंभिश्चतसृभिर्ऋग्भिः अष्टो
त्तर० समित्तिल० चतुर्वारं वृषवास्तोष्पतिंपंचवारंपंचभिर्बिल्वफलैस्तद्बीजैर्वायक्ष्ये ॥ शेषे
णास्विष्टकृतमित्याद्याज्यभागांते यजमानः इदमुपकल्पितंहवनीयद्रव्यं अन्वाधानोक्तदेवता
भ्यः मयात्यक्तंनममेत्युक्त्वोत्सृजेत् ॥ ततआचार्यादयः ग्रहेभ्योहोमंकृत्वा तिलसमिदाज्य
पायसैः शिख्यादिपिलिपिच्छांताभ्यः त्रिपंचाशद्देवताभ्योनाममंत्रैः प्रत्येकमष्टाविंशत्यष्टाष्ट
संख्याकाभिराहुतिभिर्वाहुत्वा वास्तोष्पतिमंत्रैरेवद्रव्यैर्विवक्षितसंख्ययाहुत्वा आश्वलायनो
वास्तोष्पतइतिचतसृभिः प्रत्यृचमृगंतेस्वाहाकारं पठन्जुहुयात् ॥ नात्रस्वाहाकारांतेहोमः ॥
यवादिहोमेतु वास्तोष्पतेइतिचत्वारोमंत्राः एकैकेनचमंत्रेणसप्तविंशतिराहुतयः इत्यष्टोत्तर
शतम् ॥ ततएतैश्चतुर्भिर्वास्तोष्पतेध्रुवास्थूणामित्येकयाच एवंपंचभिः पंचबिल्वफलानित
द्बीजानिवाजुहुयात् ॥ ततआचार्यः स्विष्टकृदादिप्रायश्चित्तहोमांतेयजमानोलोकपालेभ्योग्र
हपीठदेवताभ्यश्चबलिंदत्त्वा पूर्णाहुतिंहुत्वा शिख्यादिपंचचत्वारिंशद्देवताभ्यः शिखिनेएषपा
यसबलिर्नममेत्याद्युक्तिपूर्वकंसर्वेभ्योऽपिबलिंदत्वा शिख्यादिप्रीतयेकांचनंद्विजेभ्योब्रह्मप्रीत
येधेनुंचदद्यात् ॥ ततोग्रहकलशवास्तुकलशोदकेनऋत्विग्भिरभिषिक्तोयजमानः ऋत्विग्भ्योद

क्षिणांदत्त्वा वाद्यादितूर्यघोषपूर्वकमाचार्यऋत्विग्भिः सहसकुटुंबोयजमानः रक्षोघ्नपावमानमंत्रै
र्गृहंत्रिसूत्र्यावेष्टयित्वा समंताद्व्रीहियवमतीभिरद्भिर्हिरण्यमवधाय ¦ शन्तातीयेनशंनइंद्राग्नीतिपं
चदशऋग्भिरितिनारायणवृत्तिः ॥ शंतातीयेन ईडेद्यावापृथिवीइतिपंचत्रिंशतिऋग्भिः
समुच्चये इतिवेत्यन्ये ॥ तेननवाशंकानचोत्तरम् ॥ त्रिः प्रदक्षिणंपरिव्रजन्प्रोक्षत्यविच्छि
न्नयाचोदकधारयापोहिष्ठामयोभुवइतित्र्यृचेन ॥ ततोविच्छिन्नक्षीरधारांचपरितोदत्त्वा वास्तुपी
ठमध्यनवपदेसुरूपांपृथ्वींध्यात्वा पृथिव्यैनमः इतिसंपूज्य सर्वदेवमयंवास्तु सर्वदेवमयंपर
म् ॥ इतिपठित्वा ततोगृहस्याग्नेयकोणेआकाशपदे यजमानपदेनजानुमात्रंगर्तंखात्वा मध्ये
गोमयेनोपलिप्य शुभ्रचंदनपुष्पाक्षतैरलंकृत्य सर्वधान्यबीजानिदध्योदनंचाक्षिप्त्वा नवजलपूर्णं
कलशंशतैकपुष्पयुतंगंधाद्यर्चितमादाय जानुभ्यामवनिंगत्वा तज्जलंगर्ते ॐ नमोवरुणाये
तिमंत्रेणाक्षिपेत् ॥ जलेप्रदक्षिणावर्तेपुष्पेचोर्ध्वमुखेशुभम् ॥ ततोऽपक्वमृत्पेटिकायांशाल्यादि
सप्तधान्यबीजानिदध्योदनंशैवालंफलपुष्पाणिचाक्षिप्त्वा तूर्यघोषेणपूर्वस्थापितवृषवास्तुप्राति
मामानीयपेटिकायांसंस्थाप्य पेटिकांपिधाय पठेत् ॥ पूजितोसिमयावास्तोहोमाद्यैरर्चनैः शु
भैः ॥ प्रसीदपाहिविश्वेशदेहिमेगृहजंसुखम् ॥ वास्तुमूर्तेनमस्तेस्तुभूशय्याभिरतप्रभो ॥ म

द्रुहंधनधान्यादिसमृद्धंकुरुसर्वदा ॥ इति ॥ ततोमृत्पेटिकांगर्तेस्थापयित्वा ॥ सशैलसागरांपृथ्वीं
यथावहसिमूर्धनि ॥ तथामांवहकल्याणसंपत्संततिभिः सह ॥ इतिसंप्रार्थ्य तथैवमृदागर्तंपूरये
त् ॥ मृदआधिक्येऽधिकंफलम् साम्येसमम् न्यूनत्वेन्यूनम् ॥ गर्तोपरि गोमयेनोपलिप्य गंधपु
ष्पाक्षतादिनिःक्षिपेत् ॥ ततः ॥ आचार्यंब्रह्माणमृत्विजश्चसंपूज्यतभ्योदक्षिणांदत्त्वा ग्रहपीठदेव
तावस्तुपीठदेवताश्चसंपूज्य उत्तिष्ठब्रह्मणस्पते० अभ्यारमिदद्रयोः० यांतुदेवगणाः० इतिविसृ
ज्य ग्रहपीठवास्तुपीठाद्याचार्यायदद्यात ॥ ततः आचार्यः प्रणीताविमोकादिशेषंकर्मसमाप्याग्निंविसर्जयेत् ॥ ततो यजमानोब्रह्मशिख्याद्युद्देशेनशतंशक्त्यावाब्राह्मणान्भोजयिष्ये इतिसंकल्प्यविप्रान्संपूज्यभूयसींदत्त्वा प्रमादात्कुर्वतांकर्म० यस्यस्मृत्येतिचोक्त्वा कर्मेश्वरार्पणंकृत्वाब्राह्मणान्भोजयित्वा तेभ्यः शिवंवास्त्वितित्रिरुक्त्वाशिवंवास्तुइतिविप्राश्विब्रूयुः ॥ ततोयथासुखंसुहृद्युतोभुंजीतेति ॥ एवंविधिनाप्रतिसंवत्सरंवास्तुपूजनंकार्यम् ॥ तेनगृहसंबंधिदुःखंनाप्नुयादित्युक्तं दानविवेके ॥ महादेवतनूजेनश्रीदिवाकरसूरिणा ॥ रचितावास्तुशांतेस्तुपद्धतिर्बुधतोषदा ॥ इति पौराणवास्तुशांतिप्रयोगः ॥
इदानींसूत्रोक्ताशांतिरभिधीयते ॥ साचद्विजातीनांपूर्वोक्तयासमुच्चीयते ॥ पूर्वोक्तायांत्वश

क्तौश्वगृह्योक्तैवकर्तव्या तयापिसिद्धेः ॥ बह्वल्पंवास्वगृह्योक्तंयस्यकर्मप्रकीर्तितम् ॥ तस्य
तावतिशास्त्रार्थेकृतेसर्वंकृतंभवेत् । इति वचनात् ॥ येषांगृह्यंनास्तितेषांशूद्राणांचपूर्वोक्तैव ॥
तस्याःसर्वसाधारण्येनविधानात् ॥ अतश्चनशूद्रमात्रविषयत्वम् । तस्माद्गृह्योक्तापूर्वयासमु
च्चीयतेसांप्रदायिकैः ॥ अथाश्वलायनगृह्योक्तवास्तुशांतिप्रयोगः ॥ तद्यथा । काष्ठादिनि
र्मितंसंपन्नंधान्यादिसर्वोपस्करयुतंशोभनेमुहूर्तेब्राह्मणैः सह तूर्यघोषेणगृहंप्रविश्यअगारमध्ये
प्राङ्मुखउपविश्यदर्भेषुदर्भान्धारयमाणः पत्न्यासहआचम्य प्राणानायम्य देशकालौसं
कीर्त्य ममास्यवास्तोः शुभतासिद्ध्यर्थं वास्तुशांतिंकरिष्ये इतिसंकल्प्य तदंगत्वेनगण
पतिपूजनंपुण्याहवाचनंमातृकापूजनंनांदीश्राद्धंचकृत्वा पूर्वोक्तवास्तुपीठदेवतास्थापनार्चन
होमबलिदानादित्रिसूत्र्यागृहवेष्टनाभिषेचनब्राह्मणभोजनसंकल्पांतंकृत्वा आश्वलायनगृह्यो
क्तांवास्तुशांतिंकुर्यात् ॥ शुचिदेशेचतस्रः शिलाः संस्थाप्य तासु दूर्वांनिधाय तत्रमणि
कसंज्ञंमृद्भांडंसंस्थाप्य एतैर्मंत्रैः पृथिव्याअधिसंभवेति अरंगरोवावदीति त्रेधाबद्धोवरत्रया ।
इरामुहप्रशंसति अनिरामपबाधतामितिवा ॥ ततोमणिकेजलमासिंचेदनेनमंत्रेण । एतुराजा २९
वरुणोरेवतीभिरस्मिंस्थानेतिष्ठतुमोदमानः ॥ इरांवहंतोघृतमुक्षमाणामित्रेणसाकंसहसंविशंतु

इति ॥ ततस्तज्जलंपात्रांतरेआदाय तस्मिन्दूर्वाशमीशाखाउदुम्बरशाखाव्रीहियवान्फलंहिरण्यं चक्षिप्त्वा दूर्वाभिः शाखाभ्यांचसर्वंगृहंप्रागादितः प्रदक्षिणंपरिव्रजन्प्रोक्षेदनेनसूक्तेन । शंनइं द्राग्नीतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्य वसिष्ठोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् गृहप्रोक्षणेवि० ॥ ॐ शंनइंद्राग्नी० स कृत्सूक्तपाठः ॥ इतिनारायणवृत्त्यनुरोधात् ॥ वस्तुतस्तु शंतातीयेनेति ईळेद्यावेतिवर्गपंचकै रित्यन्ये ॥ एवंसतिसमुच्चये नकोपिविरोधः ॥ तद्यथा । ईळेद्यावेतिपंचविंशर्चस्यसूक्तस्यात्सु तआश्वीनमाद्यौपादौलिंगोक्तदेवताजगत्यौंत्ये त्रिष्टुभौ गृहप्रोक्षणेविनि० ॐईळेद्यावापृथि वी० वर्गाः ॥ ५ ॥ अत्रापिसकृदेवसूक्तपाठः ॥ ततःप्रागादितस्त्रिरविच्छिन्नामुदकधारांदद्या दनेन आपोहिष्ठेतित्र्यृचस्यांबरीषः सिंधुद्वीपआपोगायत्रीगृहस्यसमंताद्धारायांविनि० ॐआ पोहिष्ठामयोभुवः० ॥ ३ ॥ अत्रापिसकृदेवमंत्रपाठः ॥ ततोवास्तुपीठान्नैर्ऋत्यांपाश्चिमायां वाकुंडेस्थंडिलेवा गृह्याग्निंवरदनामकंसंस्थाप्य चत्वारिशृंगेतिध्यात्वाऽस्मिन्वास्तोष्पति स्थालीपाकअन्वाधानंकरिष्ये ॥ अस्मिन्नन्वाहितेग्नावित्यादिचक्षुषीआज्येनेत्यंतमुक्त्वाअत्र प्रधानं वास्तोष्पतिं चतुर्वारंचरुणा शेषेणस्विष्टकृतमित्यादिसद्योयक्ष्येइत्यंतमुक्त्वान्वाधा यइध्माबर्हिषीसन्नह्यपरिसमूहनादिपूर्णपात्रनिधानांतंकृत्वा वास्तोष्पतयेचतुःकृत्वातूष्णींनि

रूप्य तत्संख्ययातथैवप्रोक्ष्यअवघाताद्याज्यभागांतंकृत्वाअवदानधर्मेणचरुमवदायवास्तोष्प
तइतिचतसृणांवसिष्ठोवास्तोष्पतिस्त्रिष्टुप्‌अंत्यागायत्रीवास्तोष्पतिप्रधानचरुहोमेवि० ॐ वा
स्तोष्पतेप्रतिजा० ष्पदेस्वा० ॥ अत्रऋगंतेस्वाहाकारंपठन्जुहुयात् नस्वाहाकारांतेहोमः ॥ गृ
ह्येतु प्रत्यृचंहुतमेत्युक्तेः ॥ एवंसर्वत्र वास्तोष्पतयइदंनमम॥१॥ पुनश्चरुमादाय ॐवास्तोष्पतेप्र
तरणोन० वास्तोष्पतयइदं० ॥ २ ॥ ॐवास्तोष्पतेशग्मया० वास्तोष्पतयइदं० ॥ ३ ॥ ॐ अ
मीवहावास्तोष्पते० वास्तोष्पतयइ० ॥ ४ ॥ सर्वत्रत्यागः ॥ ततःस्विष्टकृदादिहोमशेषंसमाप्य
शिष्टेनचरुणान्येनस्वादुव्यंजनपायसादियुतेन शतंतदर्धंवाशक्त्यावा ब्राह्मणान्भोजयेत् ॥
होमात्पूर्वमन्यः पाकोनकार्यः ॥ ततः शिवंवास्तुशिवंवास्तुशिवंवास्त्वितित्रिः प्रत्युक्तः सुहृद्यु
तोभुंजीतेति ॥ विशीर्णगृहसज्जीकरणेपीष्यतेवास्तोष्पतिस्थालीपाकः ॥ साधारणशांतिवत् ॥
इत्याश्वलायनगृह्योक्तवास्तुशांतिः ॥ ॥ अथगृहदानप्रयोगः ॥ यजमानः कृतनित्यक्रियःपु
ण्यकालेगृहमध्येदक्षिणभागेचंदनेनाष्टदलंपद्मंविलिख्य तदुपरिप्रस्थमात्रंतिलान्निक्षिप्य तदुप
रिशय्यांसोपस्करांस्थापयित्वा शय्योपरिसौवर्णमयींलक्ष्मीनारायणप्रतिमामग्न्युत्तारणपूर्व
कंपंचामृतादिनाअभिषिच्य संपूज्य प्रतिग्रहीतारंचसपत्नीकंवृत्वा तंकरेगृहीत्वा मंगलतूर्य

घोषेणमंत्रैर्गृहंप्रवेशयेत् ॥ तेचमंत्राः ॥ एह्येहिनारायणदिव्यरूपसर्वामरैर्वंदितपादपद्म ॥ शु
भाशुभानंदशुचामधीशलक्ष्मीयुतस्त्वंचगृहंगृहाण ॥ नमः कौस्तुभनाथायहिरण्यकवचाय
च ॥ क्षीरोदार्णवसुप्तायजगद्धात्रेनमोस्तुते ॥ नमोहिरण्यगर्भायविश्वगर्भायवैनमः ॥ चराच
रस्यंजगतोगृहभूतायवैनमः ॥ भूर्लोकप्रमुखालोकास्तवदेहेव्यवस्थिताः ॥ नंदंतियावत्कल्पां
तंतथास्मिन्भवनेगृही ॥ त्वत्प्रसादेनदेवेशपुत्रपौत्रावृतोगृहे ॥ पंचयज्ञक्रियायुक्तोवसेदाचंद्रतार
कम् ॥ इति ॥ ततस्तंपूर्वस्थापितशय्यायामुदङ्मुखमुपवेश्य सपत्नीकंयथाविभवंवस्त्रालं
कारादिभिः संपूज्य स्वयमासनेप्राङ्मुखोदर्भेष्वासीनोदर्भान्धारयमाणः पत्न्यासहप्राणानाय
म्य देशकालौसंकीर्त्य ममसमस्तपापक्षयपूर्वककल्पकोटिशतावधिब्रह्मलोकमहीयमानका
मः शिलाकाष्ठपक्केष्टिकादिनिर्मितंयथोपपत्तिसंपादितं ताम्रादिभाजनसर्वधान्यलवणघृततै
लगुडशर्करागोमहिषीबलीवर्ददासदासीमंचकतूलिकाद्वयवितानादर्शतांबूलायतनैलालवंगादि व
र्षपर्याप्तसर्वोपस्करणान्वितं सदीपिकाप्रद्योतितं विश्वकर्मदैवतंशक्रदैवतंवेदंगृहं गोत्रायश
र्मणेअमुकशाखाध्यायिनेसपत्नीकायसालंकृतायसुपूजितायलक्ष्मीनारायणप्रतिमासहितं तु
भ्यमहंसंप्रददे नममेतिदत्त्वा पठेत् ॥ मंत्रौतु ॥ इदंगृहंगृहाणत्वंसर्वोपस्करसंयुतम् ॥ तवविप्र

प्रसादेनममसंतुमनोरथाः ॥ गृहंममविभूत्यर्थंगृहाणत्वंद्विजोत्तम ॥ प्रीयतांमेजगद्योनिर्वास्तु
रूपीजनार्दनः ॥ ततः प्रतिग्रहीतागृहमध्यस्तंभंबहिर्द्वारंदेहलींवासंस्पृश्यदेवस्यत्वेतियजुषा
प्रतिगृह्यस्वस्तीत्युक्त्वायथाशाखंकामस्तुतिंपठेत् ॥ ततः सुवर्णसहस्रमारभ्यएकसुवर्णपर्यं
तंयथाशक्तिवित्तशाठ्यविवर्जितांदक्षिणांदद्यात् ॥ ततः पादुकोपानच्छत्रचामरादिकंदत्त्वा
संपन्नंगृहोपस्करादीत्युक्त्वा सर्वंसुसंपन्नंसंपूर्णमेवास्त्वितिप्रतिवचनंदद्यात् ॥ ततोब्राह्मणान्सं
पूज्यभूयसींदक्षिणांदत्त्वाशिषोगृह्णीयात् ॥ प्रमादात्कुर्वतां० यस्यस्मृत्येतिकर्मेश्वरार्पणं
कुर्यात् ॥ गृहदानफलमुक्तं मात्स्ये ॥ यएवंसर्वसंपन्नंपक्वेष्टंविनिवेदयेत् ॥ कल्पकोटिशतं
यावद्ब्रह्मलोकेमहीयते ॥ शैलजंदारुजंवापियोदद्याद्विधिपूर्वकम् ॥ वसेत्क्षीरार्णवेरम्येनारा
यणसमीपतः ॥ मृन्मयंवापियोदद्याद्गृहंसूपस्करान्वितम् ॥ पुरेषुलोकपालानांप्रतिमन्वंत
रंवसेत् इति ॥ अत्रप्रविश्यसंस्पृश्यवाप्रतिगृह्णीयादित्युक्तेः प्रविश्यगृहद्वारदेहलींदेहल्यांप्र
तिग्रहःकर्तव्यः ॥ तथैव संस्पृश्यस्थूणांद्वारदेहलींवासंस्पृश्यप्रतिगृह्णीयादितिसांप्रदायिकाः
इतिगृहदानप्रयोगः ॥ ॥ अथमठदानं स्कांदे ॥ कृत्वामठंप्रयत्नेनशयनासनसंयुतम् ॥ तृणैराच्छा
दितंचैववेदिकाभिः सुशोभितम् ॥ पुण्यकालेद्विजेभ्योथयतिभ्योवानिवेदयेत् ॥ सर्वान्कामा

नवाप्नोतिनिष्कामोमोक्षमाप्नुयात् ॥ इति ॥ इतिमठदानम् ॥ ॥ अथधर्मशालादानम् ॥ मार्कं
डेयपुराणे कुर्यात्प्रतिश्रयगृहंपथिकानांहितावहम् ॥ निजगेहैकदेशंवासाधूनांयोनिवेदयेत् ॥ प्रति
श्रयोधर्मशाला ॥ तथा । अक्षय्यपुण्यमुद्दिष्टंतस्यस्वर्गापवर्गदम् ॥ सर्वकामसमृद्धोऽसौदेववद्दि
विमोदते ॥ भविष्ये प्रतिश्रयेसुविस्तीर्णेकारितेसजलेंधने ॥ दीनानाथजलार्थायवदाकिंन
कृतंभवेत् इति ॥ इतिधर्मशालादानम् ॥ ॥ अथकन्यादानम् ॥ हेमाद्रौ सहस्रमेवधेनूनांशतंवा
नडुहांसमम् ॥ दशानडुत्समंयानंदशयानसमोहयः ॥ दशवाजिसमाकन्याभूमिदानंचतत्सम
म् ॥ तस्मात्सर्वेषुदानेषुकन्यादानंविशिष्यते इति ॥ अग्निपुराणे श्रुत्वाकन्याप्रदानंचापितर
श्चपितामहाः ॥ विमुक्ताः सर्वपापेभ्योब्रह्मलोकंव्रजंतिते इति ॥ देवलः ॥ तिस्रःकन्यायथान्या
यंपालयित्वानिवेद्यच ॥ नपितानरकंयातिनारीवास्त्रीप्रसूयिनी इति ॥ वसिष्ठः । हाटकक्षिति
गौरीणांसप्तजन्मानुगंफलम् ॥ धर्मेणविधिनादातुमसगोत्रेणयुज्यते इति ॥ ऋष्यशृंगः ॥ वरगो
त्रंसमुच्चार्यप्रपितामहपूर्वकम् ॥ नामसंकीर्तयेद्विद्वान्कन्यायाश्चैवमेवहि ॥ तिष्ठदुदङ्मुखोदाता
तिष्ठेत्पूर्वमुखोवरः ॥ मधुपर्कार्चितायैनांतस्मैदद्यात्सदक्षिणाम् ॥ उदपात्रंतदादायमंत्रेणानेन
दापयेत् इति ॥ तिष्ठेदिति अनुपविष्टइत्यर्थः ॥ गौरींकन्यामिमामित्यादिपुत्रपौत्रप्रवर्धिनीमित्यं

दा० तंप्रयोगेवक्ष्यामः ॥ भूमिंधेनूश्चदासींचवासांसिचस्वशक्तितः ॥ महिषीवाजिनश्चैवदद्यात्स्व चं०
२८ र्णमणीनपि इति ॥ ततः स्वगृह्यविधिनाहोमाद्यंकर्मकारयेत् ॥ यथाचारंविधेयानिमांगल्य
कुतुकानिच इति ॥ अथकन्यादानप्रयोगः ॥ तत्रादौयथाशास्त्रंमधुपर्केणसंपूज्य वरंप्राङ्मु
खंवधूंप्रत्यङ्मुखीमुपवेश्य पित्रादिकोवधूवरदक्षिणतःस्वदक्षिणस्थपत्नीसहितउदङ्मुखो
दर्भेष्वासीनोदर्भान्धारयमाणोदेशकालौसंकीर्त्य मम समस्तपितृणांनिरतिशयसानंदब्रह्मलो
कावाप्त्यादिकन्यादानकल्पोक्तफलावाप्तये अनेनवरेणास्यांकन्यायामुत्पादयिष्यमाणसंत
त्याद्वादशावरान् द्वादशपरान्पुरुषान्पवित्रीकर्तुं आत्मनश्चलक्ष्मीनारायणप्रीतये ब्राह्मविवाह
विधिनाकन्यादानमहंकरिष्ये ॥ इतिसकुशाक्षतजलेनसंकल्प्य सपत्नीकउत्थायोदङ्मुख
एवकन्यांसंप्रगृह्यपठेत् ॥ कन्यांकनकसंपन्नांकनकाभरणैर्युताम् ॥ दास्यामिविष्णवेतुभ्यं
ब्रह्मलोकजिगीषया ॥ विश्वंभरः सर्वभूताः साक्षिण्यः सर्वदेवताः ॥ इमांकन्यांप्रदास्यामिपि
तृणातारणायच ॥ इतिमंत्रौपठित्वा स्वदक्षिणस्थभार्यादत्तपूर्वकल्पितजलधाराम विच्छिन्नां
नवकांस्यपात्रोपरिधृतकन्यांजल्युपरिस्थवरांजलिंदक्षिणहस्तेक्षिपन्वदेत् ॥ कन्यातारयतु । २८
पुण्यंवर्धताम् । शिवाआपःसंतु । सौमनस्यमस्तु । अक्षतंचारिष्टं चास्तु । दीर्घमायुः श्रेयः

शांतिः पुष्टिस्तुष्टिश्चास्तु । यच्छ्रेयस्तदस्तु । यत्पापंतत्प्रतिहतमस्तु ॥ पुण्याहंभवंतो ब्रुवंतु । स्वस्ति भवंतो ब्रुवंतु । ऋद्धिंभवंतोब्रुवंतु । श्रीरस्त्वितिभवंतोब्रुवंतु ॥ अस्तुश्रीरितिप्रतिवचनंसर्वत्रज्ञेयम् ॥ अमुकामुकप्रवरोपेतामुकगोत्रोत्पन्नोमुकशर्माहं ममसमस्तपितॄणामित्यादि श्रीलक्ष्मीनारायणप्रीतयेइत्यतं पूर्वोक्तमुक्त्वा अमुकप्रवरोपेतायामुकगोत्रायामुकप्रपौत्रायामुकपौत्रायामुकपुत्रायामुकशर्मणेवरायश्रीधररूपिणेकन्यार्थिने अमुकामुकप्रवरोपेतामुकगोत्राममुकप्रपौत्रीममुकपौत्रीममुकस्यममपुत्रीममुकदेवीनाम्नींकंन्यां श्रीरूपिणीं वरार्थिनीं यथाशक्त्यलंकृतां प्रजापतिदैवत्यां धर्मप्रजासहत्वकर्मभ्यस्तुभ्यमहंसंप्रददेकन्यांप्रतिगृह्णातुभवानितिवरहस्तेसकुशाक्षतजलंक्षिपेत् ॥ प्रजापतिः प्रीयताम् इतिमनसास्मरेत् ॥ नममेतिनवदेदितिकेचित् ॥ ततोदाता । गौरींकन्यामिमांविप्रयथाशक्तिविभूषिताम् ॥ गोत्रायशर्मणेतुभ्यंदत्तांविप्रसमाश्रय ॥ कन्येममाग्रतोभूयाःकन्येमेदेविपार्श्वयोः ॥ कन्येमेपृष्ठतोभूयास्त्वद्दानान्मोक्षमाप्नुयाम् ॥ ममवंशकुलेजातापालितावत्सराष्टकम् ॥ तुभ्यंविप्रमयादत्तापुत्रपौत्रप्रवर्धिनी ॥ धर्मेच अर्थेच कामेच नातिचरितव्यात्वयेयम् ॥ नातिचरामीतिवरः ॥ एवंसमस्तेत्यादिनातिचरामीत्यंतंकन्यादानंत्रिवारंकार्यमितिशौनकः ॥ ततोवरः । देवस्यत्वा०

भ्यांप्रतिगृह्णामि ॥ ॐ स्वस्तीत्युक्त्वाकन्यायादक्षिणांसमभिमृश्य ॥ कइदंकस्माअदादितिय
थाशाखंकामस्तुतिंपठित्वापृथ्वीप्रतिगृह्णात्वितिजपित्वा गृहस्थाश्रमांतर्गतश्रौतस्मार्तकर्मा
नुष्ठानसिद्धयेधर्मप्रजासहत्वकर्मसिद्धयर्थंच कन्यांप्रतिगृह्णामीतिवदेत् ॥ ततोदातादेशकालौसं
कीर्त्यकृतस्यकन्यादानकर्मणः सांगतासिद्ध्यर्थमिदंसुवर्णमग्निदैवतंदक्षिणात्वेनतुभ्यमहंसंप्रददे
नममेतिवरहस्तेदद्यात् ॥ ॐ स्वस्तीतिवरः ॥ ततोदाता एवमेवजलपात्रभोजनभाजनानि
गोमहिष्यश्वगजदासीदासभूवाहनालंकारादियथाविभवंसंकल्प्य दद्यात् ॥ ततोब्राह्मणभोज
नंसंकल्प्य भूयसींचदद्यात् ॥ कर्मेश्वरार्पणंकुर्यात् ॥ अन्यदपियथाचारंकार्यम् ॥ विस्तरस्तुप्र
योगरत्नादौज्ञेयः ॥ कन्यागृहेभोजननिषेधोमदनरत्नेवह्निपुराणे ॥ अप्रजायांतुकन्यायांनभुंजी
तकदाचन ॥ दौहित्रस्यमुखंदृष्ट्वाकिमर्थमनुशोचति ॥ इतिकन्यादानप्रयोगः ॥ अथकपिला
दानम् ॥ साचदशधोक्तावाराहे ॥ सुवर्णकपिलापूर्वाद्वितीयागौरपिंगला ॥ तृतीयाचैवरक्ताक्षी
चतुर्थीगुडपिंगला ॥ पंचमीबहुवर्णास्यात्षष्ठीचश्वेतपिंगला ॥ सप्तमीश्वेतपिंगाक्षीअष्टमीकृ
ष्णपिंगला ॥ नवमीपाटलाप्रोक्तादशमीपुच्छपिंगला ॥ एतादृशविधाः ख्याताः कपिलास्ते २९
महामुने ॥ सर्वाह्येतामहाभागास्तारयंतिनसंशयइति आदित्यपुराणे । सहस्रंयोगवांदद्यात्कपिलां

त्वेकदैवहि ॥ सममेवपुराप्राहब्रह्माब्रह्मविदांवरः इति ॥ तथा ॥ स्वर्णशृंग्योरौप्यखुराःसवत्सायाभ
वंतिहि ॥ सुरभीलोकमासाद्यरमतेतावतीः समाः इति ॥ महाभारते ॥ समानवत्सांकापिलां
धेनुंदद्यात्पयस्विनीम् ॥ सुश्वेतवस्त्रसंवीतांब्रह्मलोकेमहीयते इति ॥ अथकपिलादानप्रयो
गः ॥ पुण्यकालेकृतनित्यक्रियः अद्येत्यादि० ममगोसहस्रदानफलावाप्तयेसवत्सकपिलायाः
रोमपरिमितवत्सरपर्यंतं कामधेनुलोकनिवाससिद्धयेच इमांसवत्सांकापिलांसुवर्णशृंगींरौप्यखु
रांताम्रपृष्ठींकांस्योपदोहांघंटाभरणांश्वेतवस्त्रयुगच्छन्नां चंदनस्राग्विभूषितां सोपस्करां रुद्रदै
वत्यां गोत्रायशर्मणेसुपूजितायब्राह्मणायतुभ्यमहंसंप्रददे नममेतिदद्यात् ॥ मंत्रस्तु मात्स्ये ॥
कपिलेसर्वदेवानांपूजनीयासिरोहिणी ॥ तीर्थदेवमयीयस्मादतः शांतिंप्रयच्छमे ॥ इतिमंत्रांतेप्र
दक्षिणांकुर्यात् ॥ ततः सुवर्णदक्षिणांदद्यात् ॥ उक्तोपस्करकपिलादानफलं मात्स्ये ॥ वस्त्रंच
तुर्गुणंदत्त्वादक्षिणांचचतुर्गुणाम् ॥ एतैरलंकृतांधेनुंघंटाभरणभूषिताम् ॥ कपिलांविप्रमुख्या
यदत्त्वामोक्षमवाप्नुयात् ॥ इति ॥ तथा ॥ द्विगुणोपस्करोपेतामहतीकपिलास्मृता ॥ उप
स्कराः सुवर्णशृंगवस्त्रदोहनपात्राद्याः सामान्यगोदानेवक्ष्यमाणाः ॥ दत्तासाविप्रमुख्यायस्वर्ग
मोक्षफलप्रदा ॥ सप्तजन्मकृतात्पापान्मुच्यतेनात्रसंशयः ॥ यान्यानर्थयतेकामांस्तांस्तान्प्राप्नो

तिमानव इति ॥ महाकपिलादानप्रयोगस्तु अद्येत्यादि ममसमस्तजन्मकृतपापनाशपूर्वकं महाकपिलादानकल्पोक्तफलावाप्त्यर्थं पुत्रपौत्रादिसहितायशर्मणे सालंकृताम् इमांमहाकपिलां द्विगुणोपस्करोपेतांरुद्रदैवत्यां तुभ्यमहंसंप्रददे नममेतिदद्यात् ॥ ततः सुवर्णदक्षिणांदत्त्वासमापयेत् ॥ मंत्रस्तु पूर्वमेवोक्तः ॥ ॥ इतिमहाकपिलादानप्रयोगः ॥ ॥ इतिमहादशदानानि ॥ ॥ अथदशधेनुदानानि ॥ यास्तुपापविनाशिन्यः कथितादशधेनवः ॥ तासांस्वरूपंवक्ष्यामिनामानिचनराधिप ॥ प्रथमा गुडधेनुः स्याद्घृतधेनुस्तथापरा ॥ तिलधेनुस्तृतीयातुचतुर्थीजलधेनुका ॥ क्षीरधेनुस्तुविख्यातामधुधेनुस्तथापरा ॥ सप्तमीशर्कराधेनुर्दधिधेनुस्तथाष्टमी ॥ रसधेनुस्तुनवमीदशमीस्यात्स्वरूपतः ॥ कुंभान्घृतादिधातूनामितरासांतुराशयः ॥ सुवर्णधेनुमप्यत्रकेचिदिच्छंतिमानवाः ॥ नवमींतिलतैलेनतथान्येपिमहर्षयः ॥ रसधेनुस्थानेसुवर्णधेनुंजलधेनुवत्पूजयेत् ॥ एतद्विधानमपिमात्स्ये ॥ अजिनंतुचतुर्हस्तंप्राग्ग्रीवंविन्यसेद्भुवि ॥ गोमयेनोपलिप्तायांदर्भानास्तीर्यसर्वतः ॥ तत्रैणंवाजिनंतद्वद्वत्सस्यपरिकल्पयेत् लघुकृष्णाजिनम् ॥ प्राङ्मुखींकल्पयेद्धेनुमुदक्पादांसवत्सकाम् ॥ प्राङ्मुखींप्राक्शिरसम् ॥ सवत्साम् उत्तरभागस्थितवत्ससहिताम् ॥ उत्तमागुडधेनुः स्यात्सदा

भारचतुष्टया ॥ वत्सं भारेणकुर्वीतभाराभ्यांमध्यमास्मृता ॥ अर्धभारेणवत्सः स्यात्कनिष्ठा भारकेणतु ॥ चतुर्थांशेनवत्सःस्याद्गृहवित्तानुसारतः ॥ तुलापलशतंप्राहुर्भारः स्याद्विंशति स्तुलाः इति ॥ भारःपलसहस्रात्मकोभवतीत्युक्तंपरिभाषायाम् ॥ धेनुवत्सौघृतस्यैतौसित सूक्ष्मांबरावृतौ ॥ शुक्तिकर्णाविक्षुपादौशुचिमुक्ताफलेक्षणौ ॥ सितसूत्रशिरालौतौसितकंबल कंबलौ ॥ ताम्रगुडकपृष्ठौतौसितचामररोमकौ ॥ ककुत्प्रदेशोगुडकः ॥ विद्रुमभ्रूयुगोपेतौन वनीतस्तनान्वितौ ॥ क्षौमपुच्छौकांस्यदोहाविंद्रनीलकतालुकौ ॥ सुवर्णशृंगाभरणौराज तखुरसंयुतौ ॥ नानाफलमयैर्दंतैर्घ्राणगंधकरंडकौ ॥ गंधकरंडकः कर्पूरादिपात्रविशेषः ॥ एवंरचयित्वाधूपादिभिरभ्यर्चयेत् ॥ वस्त्रमुक्तादीनिभारतोमानाधिक्येफलाधिक्यम् ॥ ॥ अथास्यप्रयोगः ॥ यजमानः कृतनित्यक्रियः पुण्यकालेशुचिरद्येत्यादिममसमस्तपापक्षय द्वाराश्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं गुडधेनुदानंकरिष्ये इतिसंकल्प्य ॥ विप्रंवस्त्राभरणादिभिः संपू ज्यप्रदक्षिणीकृत्यसर्वपापक्षयकामइमांगुडधेनुंगोत्रायशर्मणे ब्राह्मणाय सुपूजितायतुभ्यमहं संप्र ददे नमम इतितद्धस्तेसकुशतिलजलंगोपुच्छंदद्यात् ॥ विप्रस्तुदेवस्यत्वेतिप्रतिगृह्यस्वस्ती त्युक्त्वायथाशास्त्रंकामस्तुतिंपठेत् ॥ ततः सुवर्णदक्षिणांदद्यात् ॥ प्रार्थनामंत्रास्तु ॥ याल

क्ष्मीः सर्वभूतानांयाचदेवेष्ववस्थिता ॥ धेनुरूपेणसादेवीवांछितंमेप्रयच्छतु ॥ देहस्थायाचरु
द्राणीशंकरस्यसदाप्रिया ॥ धेनुरूपेणसादेवीममपापंव्यपोहतु ॥ विष्णोर्वक्षसियाल
क्ष्मीः स्वाहायाचविभावसोः ॥ चंद्रार्कशक्रशक्तिर्याधेनुरूपास्तुसाश्रिये ॥ चतुर्मुखस्ययाल
क्ष्मीर्यालक्ष्मीर्धनदस्यच ॥ यालक्ष्मीर्लोकपालानांसाधेनुर्वरदास्तुमे ॥ स्वधात्वंपितृमुख्यानां
स्वाहायज्ञभुजांतथा ॥ सर्वपापहराधेनुस्तस्माच्छांतिंप्रयच्छमे इति ॥ एवमामंत्र्यब्राह्मणाय
तांधेनुंनिवेदयेत् ॥ एतदेवविधानंसर्वधेनूनाम् ॥ प्रत्यक्षधेनुव्यतिरिक्तानामित्यर्थः ॥ उक्तर
चनायास्तत्रानुपयोगात् ॥ ततोभूयसींदक्षिणांदत्त्वा ब्राह्मणान्भोजयेदिति ॥ एतदेववि
धानंस्यात्तएवोपस्कराः स्मृताः ॥ अयनेविषुवेपुण्येव्यतीपातेतथापुनः ॥ गुडधेन्वादयःस
र्वांउपरागादिपर्वसु ॥ यथाशक्तिप्रदातव्याभुक्तिमुक्तिफलप्रदाः इति ॥ अत्रद्रोणपरिमाणा
तिलधेनुरुक्ता कल्पतरौ ॥ तत्प्रकारस्तु विष्णुधर्मोत्तरे ॥ अनुलिप्तेमहीपृष्ठेवस्त्राजिनकुशावृ
ते ॥ धेनुंतिलमयींकृत्वासर्वरत्नैरलंकृताम् ॥ धेनुंद्रोणेनकुर्वीतआढकेनतुवत्सकम् ॥ स्वर्णशृं
गींरौप्यखुरांगंधघ्राणवतींतथा ॥ कुर्याच्चशर्कराजिह्वांगुडास्यामाविकंबलाम् ॥ इक्षुपादांताम्रपृ
ष्ठींशुचिमुक्ताफलेक्षणाम् ॥ प्रशस्तपात्रश्रवणांफलदंतमयींशुभाम् ॥ स्रग्दामपुच्छांकुर्वीतन

वनीतस्तनान्विताम् ॥ सितवस्त्रयुगच्छन्नांघंटाभरणभूषिताम् ॥ ईदृक्संस्थानसंपन्नांकृत्वा श्रद्धासमन्वितः ॥ कांस्योपदोहनंदद्यात्केशवः प्रीयतामिति ॥ इतिकर्तव्यता ॥ मंत्रास्तु गुडधेनूक्ताएव ॥ प्रार्थनामंत्रास्तु वह्निपुराणे । तिलाश्चपितृदैवत्यानिर्मिताश्चेहगोसवे ॥ ब्रह्म णातन्मयीधेनुर्दत्ताप्रीणांतुकेशवः ॥ इतिमंत्रान्तरमुक्तम् ॥ प्रतिमातिलधेन्वादीनांविक्रयाद्युक्तं हेमाद्रौ ब्रह्मवैवर्ते । दानकालेतुदेवत्वंप्रतिमानांप्रकीर्तितम् ॥ धेनूनामपिधेनुत्वंश्रुत्युक्तंदान योगतः ॥ दातुर्वैदानकालेतुधेनवः परिकीर्तिताः ॥ विप्रस्यव्ययकालेतुद्रव्यंतदितिनिश्चयः ॥ दानसंबंधिविप्रेणद्रव्यमागच्छतागृहम् ॥ तत्सर्वंविदुषातेनविक्रेयंस्वेच्छयाविभो ॥ कुटुंबभर णंकार्यंधर्मकार्यंचसर्वशः ॥ अन्यथानरकंयातीत्येवमाहापितामहः इति ॥ इतितिलधेनुदानम् ॥ ॥ अथघृतधेनुदानं विष्णुधर्मोत्तरे ॥ तिलाभावेतथादद्यात्घृतधेनुंप्रयत्नतः ॥ वासुदेवंजग न्नाथंघृतक्षीरामिषार्चितम् ॥ संपूज्यपूर्ववत्पुष्पैर्धूपदीपादिभिर्नरैः ॥ तत्रैव विधानमाह ॥ गव्य स्यसर्पिषःकुंभंपुष्पमालादिभूषितम् ॥ कांस्यापिधानसंयुक्तंसितवस्त्रयुगेनच ॥ हिरण्यसहितं तद्वन्मणिविद्रुममौक्तिकैः ॥ अत्रपलसहस्रपरिमाणंकुम्भः ॥ द्वादशपलाधिकपंचशतपलाधि कोवा ॥ इक्षुयष्टिमयान्पादान्खुरान्रौप्यमयांस्तथा ॥ सौवर्णेचाक्षिणीकुर्याच्छृंगेचागुरुका

ष्ठजे ॥ सप्तधान्यमयेपार्श्वे पत्रोर्णेनवकंबले ॥ पत्रोर्णधौतकौशेयम् ॥ कर्पूरघ्राणम् फलमयान्
स्तनान् शर्करयाजिह्वा गुडक्षीरमयंमुखम् क्षौमंपुच्छम् रोमाणिसितसर्षपैः ताम्रपृष्ठीम् एता
दृशींकृत्वा विधिनासंपूज्य तथा ब्राह्मणंयथाविभववस्त्रालंकारादिभिःसंपूज्य दद्यात् ॥ विधि
स्तुप्राग्वत् ॥ मंत्रस्तु स्कांदे । घृतंगावःप्रसूयंतेघृतंभूम्यांप्रतिष्ठितम् ॥ घृतमग्निश्चदेवाश्चघृतं
मेसंप्रदीयताम् इति दानफलमपितत्रैव । घृतक्षीरवहानद्योयत्रपायसकर्दमाः ॥ तेषुलोकेषुसर्वे
षुसुपुण्येषुप्रजायते ॥ सकामानामियंव्युष्टिः कथितानृपसत्तम ॥ व्युष्टिः फलम् ॥ विष्णु
लोकंनरायांतिनिष्कामाधेनुदानत इति ॥ दक्षिणातु हिरण्यमेव हेमाद्रिः सुवर्णप्रभृतिशक्त्या
वेत्युक्तं मदनरत्ने ॥ इतिघृतधेनुदानम् ॥ ॥ अथजलधेनुदानम् ॥ स्कांदे ॥ जलकुंभंनर
व्याघ्रसुवर्णरजतान्वितम् ॥ सुवर्णशृंगरजतखुरान्वितमितिस्मृतम् ॥ रत्नगर्भमशेषैस्तुग्राम्यै
र्धान्यैःसमन्वितम् ॥ सितवस्त्रयुगच्छन्नंदूर्वापल्लवशोभितम् ॥ कुष्ठमांसीमुरोशीरवालकामल
कैर्युतम् ॥ प्रियंगुपत्रसहितंसितवस्त्रोपवीतिनम् ॥ सच्छत्रंसदुपानत्कंदर्भविष्टरसंस्थितम् ॥
चतुर्भिःसंभृतंभूयस्तिलपात्रैश्चतुर्दिशम् ॥ स्थगितंदधिपात्रेणघृतक्षीरवतामुखे ॥ तिलपात्रा
णिताम्रमयानिदधिपात्रंकांस्यमयम् ॥ उपोषितोवासुदेवंजलेशयमभ्यर्च्य संकल्प्य जलधेनुंवि

ग्रंचवस्त्रादिभिः संपूज्य सवत्सांजलधेनुंगुडधेनुमिवदद्यात् ॥ ततोयालक्ष्मीरित्यादिपूर्वोक्तमं
त्रैःप्रार्थयेत् ॥ ॥ इतिजलधेनुदानम् ॥ ॥ अथक्षीरधेनुदानम् ॥ स्कांदे ॥ क्षीरधेनुंप्रवक्ष्या
मितांनिबोधनराधिप ॥ अनुलिप्तेमहीपृष्ठेगोमयेननराधिप ॥ गोचर्ममानमात्रेणकुशाना
स्तीर्यसर्वतः ॥ तस्योपरिमहाराजन्यसेत्कृष्णाजिनंततः ॥ तत्र गोमयेनकुंडालिकांकृत्वा त
त्रक्षीरकुंभं चतुर्थांशेनवत्सकंचसंस्थाप्य चंदनागुरुशृंगी प्रशस्तपत्रश्रवणा तिलपात्रोपरिन्य
स्ता हेमयुक्तगुडमुखी शर्कराजिह्वा फलदन्ती मुक्ताफलेक्षणा इक्षुपादा दर्भरोमा सितकंबला
एतादृशींसवत्सामभ्यर्च्य द्विजंचवस्त्रालंकारादिभिः संपूज्य अद्येत्यादि गोत्रायशर्मणेसालं
कृताय इमांक्षीरधेनुंपूर्वोक्तसोपस्करयुतां समस्तपापक्षयकामस्तुभ्यमहंसंप्रददे नममेतिवदे
त् ॥ देवस्यत्वा० स्वस्तीत्युक्त्वायथाशक्त्यंकामस्तुतिंपठेत् ॥ ततोयालक्ष्मीरित्यादिमंत्रैः
प्रार्थयेत् ॥ . ॥ इतिक्षीरधेनुदानम् ॥ ॥ अथमधुधेनुदानम् ॥ ॥ स्कांदे ॥ मधुधेनुं
प्रवक्ष्यामिसर्वपापप्रणाशिनीम् ॥ अनुलिप्तेमहीपृष्ठेकृष्णाजिनकुशोत्तरे ॥ मधुकुंभंसंस्थाप्य
सवत्सांमधुधेनुंप्रकल्पयेत् ॥ ततस्तच्चतुर्दिक्षुचत्वारिपात्राणिविन्यस्य तांचवस्त्रयुग्मेनाच्छाद्य
मधुवाताऋतायतइतिमंत्रमुक्त्वा तांधेनुंद्विजंचपूर्ववदभ्यर्च्य अद्येत्यादिगोत्रायशर्मणेसालंकृता

य सौवर्णमुखीम् अगरुचंदनशृंगीं ताम्रपृष्ठीं सूत्रपुच्छां इक्षुपादांसितकंबलकंबलांगुडमुखींशर्करा
राजिह्वांमौक्तिकनेत्रांफलदन्तींदर्भरोमांप्रशस्तपत्रश्रवणांनवनीतस्तनींसप्तधान्योपेतांघंटाभरण
भूषितांकांस्यदोहां सुपूजिताम् इमांमधुधेनुंसर्वपापक्षयकामः पुच्छदेशोपविष्टायतुभ्यमहंसंप्र
ददेनममेति ॥ ततः सुवर्णदक्षिणांदत्त्वा ॥ यालक्ष्मीरित्यादिपूर्वोक्तमंत्रैः प्रार्थयेत् ॥ इति
मधुधेनुदानम् ॥ ॥ अथशर्कराधेनुदानम् ॥ स्कांदे ॥ तद्वच्चशर्कराधेनुंशृणुराजन्य
थार्थतः ॥ अनुलिप्तेमहीपृष्ठेकृष्णाजिनकुशोत्तरे ॥ भारचतुष्टयपरिमिताधेनुस्तच्चतुर्थांशो
वत्सः ॥ भारद्वयेअष्टमांशइति स्वशक्त्यावाकार्या सर्वधान्यानिचतुर्दिक्षुसंस्थाप्य अद्येत्यादि०
गोत्रायशर्मणेसालंकृताय इमांशर्कराधेनुं सुवर्णशृंगींमौक्तिकनयनांगुडमुखींपिष्टमयजिह्वांकं
बलपट्टसूत्रेणवेष्टितां कंठाभरणभूषिताम् इक्षुपादां रौप्यखुरां नवनीतस्तनीं प्रशस्तपर्णश्रवणां
सितचामरभूषितां पंचरत्नसमायुक्तां दर्भरोमां कांस्यदोहनां गंधपुष्पाद्यर्चितांसमस्तपापक्षय
कामस्तुभ्यमहंसंप्रददे नममेति सुवर्णदक्षिणांदद्यात् ॥ ततोयालक्ष्मीरित्यादिमंत्रैः संप्रार्थ्य
भूयसींदद्यात् ॥ विप्रमुखंनेक्षेतेति ॥ पंचरत्नानितु अपरार्के । कनकंहीरकंनीलंपद्मरागंचमौ
क्तिकम् ॥ पंचरत्नमिदंप्रोक्तमृषिभिः पूर्वदर्शिभिरिति ॥ इतिशर्कराधेनुदानम् ॥ ॥ अथदधि

धेनुदानम् ॥ स्कांदे ॥ तत्र उपलिप्तायांभूमौ आस्तीर्णे कुशकृष्णाजिनेसप्तधान्योपरिदधि
कुंभंसंस्थाप्य चतुर्थांशेनवत्संकृत्वागोत्रायशर्मणेसालंकृताय सुवर्णमुखीं प्रशस्तपत्रश्रव
णांमुक्ताफलेक्षणांचंदनागरुशृंगीं मुखेविशेषगंधद्रव्यैर्युक्तां शर्करयाकृतजिह्वां श्रीखंडेन
कृतघ्राणां फलमयदंतां सितकंबलच्छन्नां दर्भरोमां सूत्रमयपुच्छां रौप्यखुरीं वा
नवनीतस्तनामिक्षुपादां सर्वाभरणभूषितां वस्त्रयुग्मेनाच्छादितां गंधपुष्पाद्यर्चिताम् इमां
दधिधेनुं सर्वपापक्षयकामो दधिक्राव्णइतिमंत्रंपठित्वा तुभ्यमहंसंप्रददे नममेति गुडधे
नूक्तमंत्रेणवादद्यात् ॥ ततःसुवर्णदक्षिणांदत्त्वा यालक्ष्मीरित्यादिमंत्रैः प्रार्थयेत् ॥ इतिदधिधेनु
दानम् ॥ ॥ अथरसधेनुदानम् ॥ स्कांदे ॥ रसधेनुंमहाराजकथयामिसमासतः ॥ अनुलि
प्तेमहीपृष्ठेकृष्णाजिनकुशोत्तरे ॥ इक्षुरसस्यघटंपूरयित्वा तच्चतुर्थांशेनवत्संसंपाद्य अद्येत्या
दि० गोत्रायशर्मणेसालंकृताय इमांरसधेनुं सुवर्णशृंगाभरणयुतांरौप्यखुरां वस्त्रपुच्छाम् इक्षु
पादां पुष्पकंबलां ताम्रपृष्ठीं पुष्परोमां व्रीहियुतां चतुर्दिक्षुदीपसमायुक्तां सर्वगंधविभूषि
तां पूर्वादिदिक्षुतिलपात्रचतुष्टयावृतां सुपूजितायसर्वपापक्षयपूर्वकैकविंशतिकुलोद्धरणकाम
स्तुभ्यमहंसंप्रददे नममेति सुवर्णदक्षिणांदद्यात् ॥ मंत्रास्तु गुडधेनूक्ताएवशेषोपस्कराश्च ॥

 एवमुच्चारयित्वातुदीयतेवैद्विजन्मने ॥ ॥ दशपूर्वान्परांश्चैवआत्मानंचैकविंशतिः इति ॥ ॥ इ
 तिरसधेनुदानम् ॥ ॥ अथस्वरूपतोगोदानम् ॥ अंगिराः । गौरेकस्यैवदातव्याश्रोत्रिया
यकुटुंबिने ॥ साहितारयतेपूर्वान्सप्तसप्तच सप्तच इति ॥ देवलः ॥ सुशीलांलक्षणवतींयुवतीं
वत्ससंयुताम् ॥ बहुदुग्धवतींस्निग्धांधेनुंदद्याद्विचक्षणे ॥ ॥ अथगोदानप्रयोगः ॥ ॥ कर्ता
कृतनित्यक्रियः पुण्यकाले अद्येत्यादि० ॥ यथाशक्तियथाज्ञानंगोदानमहंकरिष्ये इतिसंक
ल्प्य सवत्सांधेनुंद्विजंचयथाविभवंवस्त्रालंकारादिभिः संपूज्य गोशृंगमूलादिस्तनांतस्थाना
दिषु देवताःपूजयेत् ॥ तद्यथा । शृंगमूलेब्रह्मविष्णुभ्यांनमःब्रह्मविष्णूपूजया० ॥ शृंगाग्रेसर्व
तीर्थेभ्योनमः सर्वतीर्थानिपूजयामि ॥ एवंसर्वत्र । शिरोमध्येशिवाय० ॥ ललाटे देव्यैनमः० ॥
नासिकायां षण्मुखाय० ॥ नासापुटयोःकंबलाश्वतरनागाभ्यां० ॥ कर्णयोः अश्विभ्यां० ॥
चक्षुषोः शशिभास्कराभ्यां० ॥ दंतेषुवायवे० ॥ जिह्वायां वरुणाय० ॥ हुंकारे सरस्वत्यै० ॥
गंडयोःपक्षमासाभ्यां० ॥ ओष्ठयोः संध्याद्वयाय० ॥ ग्रीवायाम् इंद्राय० ॥ कुक्षिदेशेरक्षोभ्यो०॥
उरसि साध्येभ्यो० ॥ पादेषु धर्माय० ॥ जंघासु अधर्माय० ॥ खुरमध्येगंधर्वेभ्यो
खुराग्रे पन्नगेभ्यो० ॥ खुरपश्चिमाग्रे अप्सरोभ्यो० ॥ पृष्ठे एकादशरुद्रेभ्यो० ॥ सर्वसंधिषुवसु

भ्यो० ॥ श्रोणितटे पितृभ्यो० ॥ लांगूले सोमाय० ॥ गुह्ये आदित्यरश्मिभ्यो० ॥ गोमूत्रे गंगायै० ॥ गोमये यमुनायै० ॥ क्षीरे सरस्वत्यै० ॥ दध्नि नर्मदायै० ॥ घृते अग्नये० ॥ रोमसु अष्टाविंशतिदेवकोटिभ्योन० ॥ उदरे पृथिव्यै० ॥ पयोधरेषु चतुःसमुद्रेभ्यो० ॥ चतुरः समुद्रान्पूजयामि ॥ एतादेवताअंगेषुसंपूज्य अद्येत्यादि गोत्रायशर्मणेसुपूजितां पृथ्वीदानसम फलकामः सर्वपापक्षयकामो विष्णुप्रीतिकामोवा इमांप्रत्यक्षधेनुं सुवर्णशृंगीं रौप्यखुरां ताम्र पृष्ठीं घंटाग्रैवेयकां मुक्तालांगूलां कांस्योपदोहनीं सितवस्त्रद्वयोपेतां सर्वाभरणभूषितां सोपस्करां रुद्रदैवत्यां तुभ्यमहंसंप्रददे नममेति तिलपात्रेघृताक्तंगोपुच्छंकृत्वा विप्रहस्तेस तिलकुशोदकंदद्यात् ॥ मंत्रस्तु ॥ यज्ञसाधनभूतायाविश्वस्याघौघनाशिनी ॥ विश्वरूपधरोदेवः प्रीयतामनयागवा ॥ ततोदाता दानप्रतिष्ठासिद्ध्यर्थंसुवर्णंदक्षिणांदत्त्वा प्रार्थयेत् ॥ नमोगोभ्यःश्रीमतीभ्यः सौरभेयीभ्यएवच ॥ नमोब्रह्मसुताभ्यश्चपवित्राभ्योनमो नमः ॥ पूजितासिवसिष्ठेनविश्वामित्रेणधीमता ॥ सुरभेहरमेपापंयन्मयादुष्कृतंकृतम् इति ॥ गावोममाग्रतः संतुगावोमेसंतुपृष्ठतः ॥ गावोमेहृदयेसंतुगवांमध्येवसाम्यहम् ॥ इतिपठित्वा धेनुंद्विजंचप्रदक्षिणीकृत्य किंचिदनुव्रजेत् ॥ इतिगोदानप्रयोगः ॥ अथश्वेतवर्णादिगोदान

फलमुक्तं पाद्मे ॥ श्वेतासुतप्रदाप्रोक्ताचन्द्रलोकप्रदायिनी ॥ कृष्णास्वर्गप्रदाज्ञेयागौरीस्यात्कुल
वर्धिनी ॥ कपिलासर्वपापघ्नीनानावर्णाचमोक्षदाइति ॥ अथसमानवर्णगोवत्सदानफलम् ॥ महा
भारते ॥ रोहिणींतुल्यवर्णांतुसवत्सांचपयस्विनीम् ॥ प्रदत्त्वावस्त्रसंवीतांसूर्यलोकेमहीयते ॥ समा
नवत्सांकृष्णांतुधेनुंसर्वाघनाशिनीम् ॥ सुव्रतांवस्त्रसंवीतामस्मिल्लोकेमहीयते ॥ वातरेणुसवर्णां
तुसवत्सांकांस्यदोहनीम् ॥ प्रदायवस्त्रसंवीतांवारुणंलोकमश्नुते ॥ हिरण्यवर्णांपिंगाक्षींसवत्सां
दक्षिणायुताम् ॥ प्रदद्याद्वस्त्रसंवीतांकौबेरंलोकमाप्नुयात् ॥ पलालधूम्रवर्णांतुपितृलोकेमही
ते ॥ सवत्सांपीवरांदत्त्वाशितिकंठामलंकृताम् ॥ वैश्वेदेवमसंबाधंस्थानंश्रेष्ठंप्रपद्यते ॥ समा
नवत्सांगौरींतुधेनुंसर्वौघनाशिनीम् ॥ सवत्सांकांस्यदोहांतुवसूनांलोकमाप्नुयात् ॥ वत्सोपप
न्नांनीलांगींसर्वरत्नसमन्विताम् ॥ गंधर्वाप्सरसांलोकान्दत्त्वाप्राप्नोतिमानवः इति ॥ संकल्पेतु
तत्फलंसंकीर्त्यदद्यात् ॥ इतिसमानवर्णगोवत्सदानफलम् ॥ ॥ अथकृष्णधेनुदानम् ॥
मात्स्ये ॥ अद्येत्यादि संकल्पादिपूर्ववत् ॥ मंत्रस्तु ॥ कृष्णधेनोनमस्तुभ्यंब्रह्मविष्णुशिवात्म
के ॥ त्रिजन्मार्जितपापानिध्रुवंदानात्प्रणाशयइति ॥ ॥ अथहेमशृंगीदानम् ॥ मात्स्ये ॥
दशसौवर्णिकेशृंगेखुराः पंचपलान्विताः ॥ पंचाशत्पलकंकांस्यंताम्रंचापितथैवच ॥ वस्त्रंचात्रि

गुणंधेन्वादक्षिणाचचतुर्गुणेति ॥ एवंविधिवद्दातुःफलमुक्तंनंदिपुराणे ॥ विधिनातुयदादत्ता
मात्रेधेनुःसदक्षिणा ॥ दातातारयतेजतून्कुलानामयुतंशतम् । इति महाभारतेपि । प्रासादा
यत्रसौवर्णाः शय्यारत्नोज्ज्वलास्तथा ॥ वराश्चाप्सरसोयत्रतत्रगच्छन्तिगोप्रदाः ॥ तथा ॥
यावंतिरोमाणिभवन्तिधेन्वास्तावन्तिवर्षाणिमहीयतेसः ॥ स्वर्गाच्युतश्चापिततोत्रलोकेकुलेस
मुत्पत्स्यतिगोमतांतथा ॥ सालंकृतांसवत्सांचधेनुंसंपूज्यभक्तितः ॥ सरत्नपूर्णापृथिवीतेनद
त्तानसंशय इति ॥ इतिस्वरूपतोगोदानम् ॥ ॥ अथकार्पासधेनुदानम् ॥ मात्स्ये ॥ अतःपरं
प्रवक्ष्यामिधेनुंकार्पासिकींशुभां ॥ सर्वविश्वस्यगुप्त्यर्थंब्रह्मणाचांशुकंकृतम् ॥ साचकार्पासभा
रेण श्रेष्ठाधेनुः प्रकीर्तिता ॥ मध्यमाचतदर्धेनतदर्धेनकनीयसी ॥ पूर्ववत्स्वंचधान्यंतुहिरण्यंचार्थि
वच ॥ वत्सकंतुचतुर्थांशान्मानमत्राभिधीयते ॥ कुर्वीतपूर्ववद्वस्त्रवस्त्रधान्याद्युपस्कृतम् इति ॥
ततोवाराहोक्ततिलधेनुदानवत्क्रियाकल्पादिसंकल्पादारभ्यदानंकृत्वा प्रार्थयेत् ॥ मन्त्रास्तु ॥
हेमकुंदेंदुसदृशेक्षीरार्णवसमुद्भवे ॥ सोमप्रियेसुधन्वाख्येसौरभेयिनमोस्तुते. ॥ दत्तेयमिंदुना
थायशशांकायामृतायच ॥ अत्रिनेत्रप्रजातायसोमराजायतेनमः ॥ यस्त्वेतेनप्रमाणेनदद्याद्
णायप्रयच्छति ॥ सयातिचन्द्रलोकंतुसोमेनसहमोदते ॥ इतिकार्पासधेनुदानम् ॥ ॥ अथल

वणधेनुदानम् ॥ भविष्ये ॥ तत्रयुधिष्ठिरंप्रतिकृष्णः ॥ शृणुराजन्प्रवक्ष्यामिलवणस्येहकल्पि
ताम् ॥ गोमयेनानुलितेतुदर्भसंस्तरसंस्थितम् ॥ आविकंचचर्मविन्यस्यपूर्वांशाभिमुखास्थित
म् ॥ वस्त्रेणाच्छादितांकृत्वाधेनुंकुर्वीतबुद्धिमान् ॥ आढकैनैवकुर्वीतबहुवित्तोपकल्पिताम् ॥
गांविप्रंचयथाविभववस्त्रालंकारादिभिः संपूज्य ॥ अद्येत्यादि० गोत्रायशर्मणेसुपूजिताय इमां
लवणधेनुं फलस्तनीं सिंधुशुक्तिवर्णां सक्तुपिंडकपोलां यवास्यां कंबलपट्टसूत्रग्रैवेयकां ताम्र
पृष्ठीं गुडपानां सर्वाभरणभूषितां सर्वपापक्षयकामोविष्णुप्रीतिकामोवा तुभ्यमहंसंप्रददे नम
मेति पुत्रभार्यादियुतः प्रदक्षिणीकृत्यदद्यात् ॥ शेषंमधुधेनुवत् ॥ मंत्रस्तु ॥ लवणेवैरसाः सर्वे
सर्वास्तिष्ठंतिदेवताः॥ सर्वदेवमयेदेविलवणाख्येनमोस्तुते इति ॥ पुराणांतरेषु षोडशप्रस्थमिता
चतुर्थांशेनवत्सइत्युक्तम् ॥ इतिलवणधेनुधानम्॥अथसुवर्णधेनुदानम्॥ वह्निपुराणे॥सुवर्णधेनुश्चा
प्यत्रसुवर्णाश्चचतुर्दश ॥ सुनिर्णिक्तसुवर्णैश्चसप्तभिर्मध्यमामता ॥ चतुर्भिश्चकनिष्ठास्याच्चतुर्थां
सेनवत्सकः ॥ गुडधेनुर्विधानेनदत्तासर्वफलप्रदा॥अत्रविशेषोरौप्येणवत्स इतिकेचित् ॥ तथा ॥
अद्येत्यादि० प्रवालशृंगीं घृतपात्रस्तनवतीं पद्मरोमां कर्पूरागरुनासिकामिष्टान्नरसवासिता ३६
शंखशृंगांतरां शुक्तिललाटस्थां नारिकेलश्रवणांगुड जानुकां पंचगव्यापानवतीं कांस्यपृष्ठां

पट्टसूत्रलांगूलां सप्तधान्यसमायुक्तां फलपुष्पोपेतां छत्रोपानत्समन्वितां सुवर्णधेनुं रुद्रदैव
त्यां सहस्राश्वमेधफलावाप्तिकामः कुलसहस्रस्य स्वर्गेनिवासकामश्च गोत्रायशर्मणेसुपूजिताय
तुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ मंत्रस्तु ॥ सुवर्णधेनुंविप्रायप्रतिपाद्येद्दर्शीनरः ॥ हिरण्यरेताः पुरुषः
पुराणः कृष्णपिंगलः ॥ तप्तहेमच्छविः स्रष्टाविश्वात्माप्रीयतांमम इति ॥ अनेनैवतुमंत्रेण धेनु
दानंप्रकीर्तितम् ॥ अश्वमेधसहस्रस्य फलमाप्नोत्यसंशयम् ॥ कुलानांचसहस्रस्यस्वर्गंनयति
गोप्रदः इति ॥ इतिसुवर्णधेनुदानम् ॥ ॥ अथवंध्यात्वहरंसुवर्णधेनुदानम् ॥ वायुपुराणे ।
चतुर्विधाचयावंध्याभवेद्वत्सवियोजनात् ॥ वक्ष्येतस्याः प्रतीकारं तत्स्वरूपं निबोधमे ॥ वं
ध्याचतुर्विधाप्रोक्ता वंध्या, काकवंध्या, स्त्रीप्रसूः, मृतप्रजा इति ॥ काकवंध्यातुकाकवदेका
पत्या शेषाः स्पष्टाएव ॥ धेनुरूपविशेषमाह हेमाद्रौ कर्मविपाके ॥ हिरण्येनयथाशक्त्यासव
त्सांकारयेद्दृढाम् ॥ धेनुंपलेनवत्संचपादेनगुरुरब्रवीत् ॥ यथाशक्त्येति पलेनवातदर्धेनतदर्धा
र्धेनवापुनः इति ॥ कर्मविपाकोक्तपरिभाषाप्रकारेण धेनुंरौप्यखुरां रत्नंपुच्छेनियोज्य घंटाशु
भयोरपिगले बद्ध्वा रत्नमयतिलकंललाटेवध्नीयात् ॥ एतादृशींसमभ्यर्च्य पायसनैवेद्यंदत्त्वा
मोदकानपूपान्गुडलवणजीरकंसुवर्णदक्षिणांकंचुकंच नववेणुमयशूर्पेनिधाय एकंवायनकंधे

महीमवनिंनिविश्वधेनांतुर्वीतयेवैय्यायक्षरंतीम् ॥ अरमयोनमसैचदर्णःसुतरणाँअकृणोरिंद्र सिंधून् इतिगामनुमंत्र्यप्रदक्षिणीकृत्य अद्येत्या।दि० धेनुवत्सरोमसंख्ययुगदेवलोकम हिमत्वपितृपितामहप्रपितामहकुलशतनरकोत्तारणपूर्वकघृतक्षीरवहबहुकुल्याकंदधिपायसकर्दमदे शाधिकरणकोत्तारकेप्सितकामोब्रह्मलोकातिकामःसमुद्रशैलवनोपेतपृथ्वीदानसमफलावाप्तयेसो पस्करासुभयतोमुखीं रुद्रदैवत्यां इमांधेनुंगोत्रायशर्मणेअमुकशाखाध्यायिनेतुभ्यमहं संप्रददेनममेति सघृततिलपूर्णकांस्यपात्रयुतगोपुच्छंतद्धस्तेसकुशजलंदत्त्वाप्रार्थयेत् ॥ मंत्र स्तु ॥ इमांगृहाणोभयमुखींभवात्रातामममास्तुवै ॥ ममवंशविशुद्धेश्वसदास्त्वस्तितकरोभव इति ॥ विप्रोदेवस्यत्वेतिप्रतिगृह्यस्वस्तीत्युक्त्वायथाशाखंकामस्तुतिंपठेत् ॥ ततःसुवर्णसहस्रमारभ्य पंचविंशतिचतुर्द्विसुवर्णमितांदक्षिणांदद्यात् ततोनन्यूनामिति ॥ ततोविप्रस्तु ॥ ॐइरावती धेनुमतीहिभूतंसूयवसिनीमनुषेदशस्या ॥ व्यस्तभ्नारोदसीविष्णवेतेदाधर्थपृथिवीमभितोम यूखैः ॥ १ ॥ ॐस्योनापृथिविनोभवानृक्षरानिवेशनी ॥ यच्छानःशर्मसप्रथाः ॥ २ ॥ इतिमंत्रद्व यंपठित्वावदेत् । प्रत्यगृह्णामिमांधेनुंकुटुंबार्थेविशेषतः ॥ स्वस्तिर्भवतुमेनित्यंरुद्रमातर्नमो स्तुते ॥ इतिनरत्वागृहीतायाः दक्षिणेनपाणिनावत्समाकृष्यपठेत् ॥ ॐगर्भेनुसन्नन्वेषामवेदम

हंदेवानांजनिमानिविश्वा ॥ शतंमापुरआयसीररक्षन्नधश्श्येनोजवसानिरदीयम् ॥ इतिमंत्रेणव
तसमाकृष्येत् ॥ निष्कासितेसतिकृत्यांतरमाह ॥ ततोयजमानः प्राणानायम्य अद्येत्यादि
कृतस्योभयतोमुखीदानकर्मणः सांगतासिद्ध्यर्थंदेवादिमंत्रैस्तर्पणंहोमंचकरिष्येइतिसंकल्प्य
स्थंडिलेऽग्निंप्रतिष्ठाप्यान्वादध्यात् ॥ अस्मिन्नन्वाहितेऽग्नावित्यादिचक्षुषीआज्येनेत्यंतमु
क्त्वाऽत्रप्रधानंपृथिवींत्रिःगौरींसकृदाज्येनप्रजापतिंचतुरशीत्याआज्येनशेषेणस्विष्टकृतमित्यादि
सद्योयक्ष्येइत्यंतमुक्त्वासमिद्द्वयमग्नावाधायइध्माबर्हिषीपरिसन्नह्यपरिसमूहनादिचक्षुष्यंतंकृत्वा
कुशास्तृतभूमौ अग्नेःपश्चादेवसाक्षताभिरद्भिर्वक्ष्यमाणमंत्रैर्देवादींस्तर्पयेत् ॥ तेचमं
त्राः ॥ ॐ येदेवासोदिव्येकादशस्थपृथिव्यामध्येकादशस्थ ॥ अप्सुक्षितोमहिनैकादशस्थ
तेदेवासोयज्ञमिमंजुषध्वं देवांस्तर्पयामि ॥ ॐ उशंतस्त्वानिधीमह्युशंतःसमिधीमहि ॥ उ
शन्नुशत आवहपितन्हविषेअत्तवे ॥ पितृंस्तर्पयामि ॥ ॐ इमंमेगंगेयमुनेसरस्वतिशुतुद्रिस्तो
मंसचतापरुष्ण्या ॥ असिक्न्यामरुद्वृधेवितस्तयार्जीकीयेशृणुह्यासुषोमया ॥ सरितस्तर्प
यामि ॥ ॐ अद्रिभिः सुतोमतिभिश्चनोहितः प्ररोचयन्रोदसीमातराशुचिः ॥ रोमाण्य
व्यासमयाविधावतिमधोर्धारापिन्वमानादिवेदिवे ॥ पर्वतांस्तर्पयामि ॥ ॐ वनस्पतेशतव

ल्शोविरोहसहस्रवल्शाविवयंरुहेम ॥ यंत्वामयंस्वधितिस्तेजमानः प्रणिनायमहतेसौभगाय ॥
वनस्पतींस्तर्पयामि ॥ ॐ समुद्रज्येष्ठाः सलिलस्यमध्यात्पुनानायंत्यनिविशमानाः ॥ इं
द्रोयावज्रीवृषभोरराद्ताआपोदेवीरिहमामवन्तु ॥ समुद्रांस्तर्पयामि ॥ ॐ अहिरिवभोगैः पर्यें
तिबाहुंज्यायाहेतिंपरिबाधमानः ॥ हस्तघ्नोविश्वावयुनानिविद्वान्पुमान्पुमांसंपरिपातुविश्वतः ॥
नागांस्तर्पयामि ॥ ॐ मधुवाताऋतायतेमधुक्षरन्तिसिंधवः ॥ माध्वीर्नः संत्वोषधीः ॥
ओषधीस्तर्पयामि ॥ इत्यष्टाभिस्तर्पयित्वाचतस्रआज्याहुतीर्जुहुयात् ॥ ॐ ईळेद्यावापृथि
वीपूर्वचित्तयेग्निंघर्मंसुरुचंयामन्निष्टये ॥ याभिर्भरेकारमंशायजिन्वथस्ताभिरूषुऊतिभिरश्वि
नागतंस्वाहा ॥ पृथिव्याइदंनमम ॥ १ ॥ ॐ महीद्यौः पृथिवीचनइमंयज्ञंमिमिक्षताम् ॥ पिपृ
तान्नोभरीमभिः स्वाहा पृथिव्याइदंनमम ॥ २ ॥ ॐ उर्वीपृथ्वीबहुलेदूरेअन्तेउपब्रुवेनमसाय
ज्ञेअस्मिन् ॥ दधातेयेसुभगेसुप्रतूर्तीद्यावारक्षतंपृथिवीनोअभ्यात्स्वाहा ॥ पृथिव्याइदंनम
म ॥ ३ ॥ ॐ गौरीर्मिमायसलिलानितक्षत्येकपदीद्विपदीसाचतुष्पदी ॥ अष्टापदीनवपदीब
भूवुषीसहस्राक्षरापरमेव्योमन्त्स्वाहा ॥ गौर्याइदंन० ॥ ४ ॥ इतिचतस्रआज्याहुतीर्हुत्वाततः
समस्तव्याहृतिभिश्चतुरशींत्याज्याहुतीर्हुत्वाप्रजापतयइदंनममेतित्यजेत् ॥ ततःस्विष्टकृदादि

होमशेषंसमाप्यभूयसींदक्षिणांदत्त्वागामनुव्रज्यगोमतींजपेत् ॥ महाभारते ॥ गावोमामुपतिष्ठंतुहे
मशृंग्यः पयोमुचः ॥ सुरभ्यः सौरभेय्यश्चसरितः सागरंयथा ॥ गाश्चपश्याम्यहंनित्यंगावःपश्यं
तुमांसदा ॥ गावोस्माकंवयंतासांयतोगावस्ततोवयम् ॥ घृतक्षीरप्रदागावो घृतयोन्योघृतावहाः ॥
घृतनद्योघृतावर्तास्तामेसंतुसदागृहे ॥ घृतंमेहृदयेनित्यंघृतंनाभ्यांप्रतिष्ठितम् ॥ घृतंमेसर्वतश्चै
वघृतमध्येवसाम्यहम् ॥ गावोमेअग्रतःसंतुगावोमेसंतुपृष्ठतः ॥ गावोमेहृदये संतुगवांमध्येव
साम्यहम् ॥ गावःसुरभयोनित्यंगावोगुग्गुलुसन्निभाः ॥ गावः प्रतिष्ठाभूतानां गावः स्वस्त्य
यनंमहत् ॥ अन्नमेवपरंगावोदेवानांहविरुत्तमम् ॥ पावनंसर्वभूतानांरक्षंतिचवहंतिच ॥ हविषा
मन्त्रपूतेनतर्पयंत्यमरान्दिवि ॥ ऋषीणामपिहोतॄणांगावोहोमेप्रतिष्ठिताः ॥ सर्वेषामेवभूतानां
गावः शरणमुत्तमम्॥गावः पवित्रंपरमंगावो मंगलमुत्तमम् ॥ गावः सर्वस्यलोकस्यगावोधन्याः
सनातनाः ॥ नमोगोभ्यः श्रीमतीभ्यःसौरभेयीभ्यएवच ॥ नमोब्रह्मसुताभ्यश्चपवित्राभ्योनमो
नमः ॥ इतिजपित्वा पुनः तांधेनुंतंद्विजवरंचप्रदक्षिणांकृत्वानमस्कृत्य विसृज्यपायसादिना
सम्यक्द्वादशब्राह्मणान्भोजयित्वातेभ्योदक्षिणांदत्त्वास्वस्त्ययनंवाचयित्वासुहृद्युतो भुंजीते
ति ॥ ॥ इत्युभयतोमुखीदानप्रयोगः ॥ ॥ अथप्रसंगादुभयतोमुखीप्रतिग्रहप्रायश्चित्तम् ॥

ममोभयतोमुखीप्रतिग्रहदोषपरिहारार्थंकृच्छ्रत्रयप्रायश्चित्तंयथाप्रत्याम्नायेनकरिष्ये इतिसंकल्प्यकृच्छ्रत्रयप्रायश्चित्तंकुर्यादित्युक्तंदानोद्योतेऽरुणस्मृतौरहस्यप्रायश्चित्तेष्वशक्तस्य ॥ इत्युभयतोमुखीप्रतिग्रहप्रायश्चित्तम् ॥ ॥ इत्युभयतोमुखीगोदाननिरूपणम् ॥ ॥ अथदशदानानि ॥ ॥ मदनरत्नेजातूकर्ण्यः ॥ उत्क्रांत्यादीनिदानानिदशदद्यान्मृतस्यतु ॥ गोभूतिलहिरण्याज्यवासोधान्यगुडानिच ॥ रौप्यंलवणमित्याहुर्दशदानान्यनुक्रमादिति ॥ एतानिदशदानानिनराणांमृत्युजन्मनोः ॥ कुर्यादभ्युदयार्थंचप्रेतेऽपिहिपरत्रच ॥ इति हेमाद्रिः ॥ तत्रादौगोदानम् ॥ दानविधिस्तुपूर्वोक्तएव । ममसर्वपापक्षयार्थमिमांगांधेनूपस्करांरुद्रदैवत्यांसुवर्णादिदक्षिणायुतांगोत्रायशर्मणेसुपूजितायतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ मंत्रस्तु ॥ यज्ञसाधनभूतायाविश्वस्यान्नप्रदायिनी ॥ विश्वरूपधरोदेवः प्रीयतामनयागवा ॥ गवामंगेष्वित्यादिनाप्रार्थयेत् ॥ इतिगोदानम् ॥ अथभूमिदानम् ॥ मात्स्ये ॥ निवर्तनमिताभूमिर्देया ॥ दशहस्तेनदंडेनत्रिंशद्दंडंनिवर्तनम् इतिस्मरणात् । दानान्यन्यानिसर्वाणिकनकादीनियानिच ॥ तानिभूमिप्रदानस्यकलांनार्हंतिषोडशीम् इति ॥ अद्येत्यादि० षष्टिवर्षसहस्रपरिमितस्वर्गेशिवपुरनिवासकामः सर्वपापक्षयकामइमांभूमिंबहुसस्यप्रदांविष्णुदैवत्यांगोत्रायशर्मणेसुपूजितायतु

भ्यमहंसंप्रददे नममेतिदद्यात् ॥ मंत्रस्तु ॥ सर्वेषामाश्रयाभूमिर्वराहेणसमुद्धृता ॥ अनंतसस्य फलदाअतः शांतिंप्रयच्छमे ॥ यस्यांरोहंतिबीजानिकालेचैवमहीतले ॥ त्वत्प्रसादाच्चस कलाममसंतुमनोरथाः इति ॥ इतिभूमिदानम् ॥ अथतिलदानम् ॥ तिलास्तुद्रोणत्रय मितादेयाः ॥ पंचमणपरिमिताभवंति ॥ अद्येत्यादि॰ इमांस्तिलान्सोमदैवतान्विष्णुदैव तान्वासर्वपापक्षयकामोगोत्रायशर्मणेतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ मंत्रस्तु ॥ महर्षेर्गोत्रसंभूताः कश्यपस्यातिलाः स्मृताः ॥ तस्मादेषांप्रदानेनममपापंव्यपोहतु ॥ इतितिलदानम् ॥ अथहि रण्यदानम् ॥ तच्चनिष्कत्रयमितंकनिष्ठम् ॥ द्वादशमाषकोनिष्कः ॥ अद्येत्यादि॰ समस्तपाप क्षयकामइदंहिरण्यमग्निदैवतंगोत्रायशर्मणेतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ मंत्रस्तु ॥ हिरण्यगर्भ गर्भस्थंहेमबीजंविभावसोः ॥ अनंतपुण्यफलदमतः शांतिंप्रयच्छमे ॥ इतिहिरण्यदानम् ॥ अथा ज्यदानम् ॥ घृतंतुप्रस्थमितंदद्यात् ॥ विंशतिशेटकामितंभवति ॥ अद्येत्यादि॰ इदमाज्यंविष्णु दैवतं गोत्रायशर्मणे समस्तपापक्षयकामस्तुभ्यमहंसंप्रददेनमनेति ॥ मंत्रस्तु ॥ कामधेनोः सम्मुद्भूतंसर्वक्रतुषुसांस्थितम् ॥ देवानामाज्यमाहारअतः शांतिंप्रयच्छमे ॥ इत्याज्यदानम् ॥ अ थवस्त्रदानम् ॥ सूक्ष्मवस्त्रद्वयंबहुमूल्यमष्टहस्तामितंदद्यात् ॥ अद्येत्या॰ समस्तपापक्षयकामइ

मेबार्हस्पत्येवाससीगोत्रायशर्मणे तुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ मंत्रस्तु ॥ शीतवातोष्णसंत्राणं लज्जायारक्षणंपरम् ॥ देहालंकरणंवस्त्रमतः शांतिंप्रयच्छमे ॥ इतिवस्त्रदानम् ॥ अथधान्यदानम् ॥ सार्द्धखारीद्वयंव्रीहयोदेयाः ॥ तच्चसार्धशतद्वयमणपरिमितंमणषट्कंचेति ॥ समस्तपापक्षयपूर्वकैहिकामुष्मिकशिवफलावाप्तिकामः प्रजापतिदैवत्यम् इदममुकसंख्यंधान्यंगोत्रायशर्मणे तुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ मंत्रस्तु ॥ सर्वदेवमयंधान्यंसर्वोत्पत्तिकरंमहत् ॥ प्राणिनांजीवनोपायमतः शांतिंप्रयच्छमे ॥ इतिधान्यदानम् ॥ अथगुडदानम् ॥ गुडंपलषष्टिमितंदद्यात् ॥ अद्येत्यादि० ममसमस्तपापक्षयपूर्वकंगृहेलक्ष्म्याः स्थैर्यसिद्ध्यैइमंगुडंरसवर्यंसोमदैवतंसदक्षिणं गोत्रायशर्मणेसुपूजिताय तुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ मंत्रस्तु ॥ गुडमिक्षुरसोद्भूतंमंत्राणांप्रणवोयथा ॥ दानेनानेनमेतस्यपरालक्ष्मीः स्थिरागृहे ॥ इतिगुडदानम् ॥ अथरजतदानम् ॥ पलत्रयमितंरौप्यंदद्यात् ॥ अद्येत्यादि० ममसमस्तपापक्षयपूर्वकशिवविष्णुपितृप्रीतिसिद्ध्ये इदंरजतंविष्णुदैवतंसदक्षिणं गोत्रायशर्मणेसुपूजिताय तुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ मंत्रस्तु ॥ प्रीतिर्यतः पितॄणांचविष्णुशंकरयोः सदा ॥ शिवनेत्रोद्भवंरूप्यमतः शांतिंप्रयच्छमे ॥ इतिरजतदानम् ॥ अथलवणदानम् ॥ लवणंसार्द्धखारिकंदद्यात् ॥ अद्येत्यादि० ममसमस्तपापक्षयपूर्व

कशिवप्रीतिसिद्ध्यैइदंलवणंसर्वरसोत्कृष्टंसोमदैवत्यंसदक्षिणंगोत्रायशर्मणे० अहंसंप्रददेनमम‌ेति ॥ मंत्रस्तु ॥ यस्मादन्नरसाः सर्वेनोत्कृष्टालवणंविना ॥ शंभोः प्रीतिकरंयस्मादतः शांतिं प्रयच्छमे ॥ इतिलवणदानम् ॥ ॥ इतिदशदानानि ॥ ॥ अथपंचधेनुदानानि ॥ ॥ तत्रादौपापापनोदधेनुदानम् ॥ ब्राह्मे ॥ दानोपस्करास्तुगोदानोक्ताएव । अद्येत्यादि० ममात्मनोमनोवाक्कायकर्मभिराजन्मोपार्जितपापापनोदार्थमिमांकृष्णांपापापनोदधेनुंयथाशक्तिसोपस्करांरुद्रदैवत्यांगोत्रायशर्मणेसुपूजितायतुभ्यमहंप्रददेनममेति ॥ मंत्रस्तु ॥ आजन्मोपार्जितं पापंमनोवाक्कायकर्मभिः ॥ तत्सर्वंनाशमायातुपापधेनुप्रदानतः ॥ ततः सुवर्णदक्षिणांदद्यात् ॥ इतिपापापनोदधेनुदानम् ॥ अथऋणापनोदधेनुदानम् ॥ ब्राह्मे ॥ अद्येत्या० मम आजन्मोपार्जितैरैहिकामुष्मिकसमस्तऋणपातकच्छेदसिद्ध्यर्थम् इमांसमस्तऋणापनोदरक्तधेनुं यथाशक्तिसोपस्करांरुद्रदैवत्यांगोत्रायशर्मणेसुपूजितायतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ ततःसुवर्णदक्षिणांदद्यात् ॥ इतिऋणापनोदधेनुदानम् ॥ अथप्रायश्चित्तधेनुदानम् ॥ ब्राह्मे ॥ अद्येत्या० मयाजन्मप्रभृति अद्ययावदाचरितसमस्तपातकस्याकृतप्रायश्चित्तस्यामरणांतं पापापनोदसिद्ध्यर्थं प्रायश्चित्तत्वेनइमांकापिलांधेनुंयथाशक्तिसोपस्करांरुद्रदैवत्यांगोत्रायशर्मणेसुपूजि

तायतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ मंत्रस्तु ॥ प्रायश्चित्तेसमुत्पन्नेनिष्कृतिर्नकृताक्वचित् ॥ तस्य
पापस्यशुद्ध्यर्थंधेनुमेतांददामिते ॥ ततःसुवर्णदक्षिणांदद्यात् ॥ इतिप्रायश्चित्तधेनुदानम् ॥ अ
थवैतरणीधेनुदानम् ॥ ब्रह्मवैवर्ते ॥ यासावैतरणीनामयमद्वारेमहानदी ॥ शतयोजनविस्तीर्णा
पृथुत्वेसामहासरित् ॥ अगाधानंतरूपाचदृष्टमात्राभयप्रदा ॥ पतंतितत्रवैमर्त्याः क्रंदमानाः
सुदारुणम् ॥ उष्णेवर्षासुशीतेचमारुतेचातितीक्ष्णके ॥ दातारंतारयेद्यस्मात्तस्माद्वैतरणी
स्मृता ॥ दानकालोपितत्रैवमदनरत्ने ॥ अयनेविषुवेपुण्येऽव्यतीपातेदिनक्षये ॥ अन्येषु
पुण्यकालेषुदीयतेदानमादरात् ॥ पाटलामथवाकृष्णांदद्याद्वैतरणींतुगाम् ॥ स्वर्णशृंगींरौ
प्यखुरांकांस्यपात्रोपदोहनाम् ॥ कृष्णवस्त्रयुगच्छन्नांसप्तधान्यसमन्विताम् ॥ कार्पासद्रोणशि
खरेआसीनांहैमींयमप्रतिमांलोहदंडयुतांमहिषारूढांपाशहस्तांकृत्वाइक्षुदंडमयमुडुपंपट्टसूत्रेण ब
द्धाउडुपेधेनुंकृत्वाछत्रोपानत्समायुक्तांवैतरणींगांमृत्युकालेवादद्यात् ॥ तद्यथा ॥ मं
त्रयमद्वारस्थितवैतरण्याख्यनद्युत्तारणार्थम् इमांकृष्णांगांसवत्सांयमप्रतिमायुक्तां कृष्णवस्त्रयुग
च्छन्नांसप्तधान्ययुतां रक्तमाल्याद्यलंकृतांस्वर्णशृंगाद्युपस्करोपेतांकार्पासद्रोणशिखरांसच्छत्रो
पानत्कां रुद्रदैवत्यांगोत्रायशर्मणेसुपूजितायतुभ्यमहंसंप्रददेनमम इतितिलजलघृतयुतंगो

पुच्छंद्विजहस्तेदद्यात् ॥ मंत्रस्तु ॥ यमद्वारपथेघोरेघोरावैतरणी नदी ॥ तांततुंकामोयच्छामि कृष्णांवैरतणींतुगाम् ॥ इति ॥ ततः सुवर्णदक्षिणांदत्त्वाप्रार्थयेत् ॥ विष्णुरूपद्विजश्रेष्ठभूदेवगतिपावन ॥ तर्तुंवैतरणीमेनांकृष्णांगांप्रददाम्यहम् ॥ ततः पुच्छंस्वकरेधृत्वानुव्रजेत्सप्तपदानि ॥ धेनुप्रार्थनामंत्रस्तु ॥ धेनुकेत्वंप्रतीक्षस्वयमद्वारेमहापथे ॥ उत्तितीर्षुरहंदेविवैतरण्यैनमोस्तुते ॥ इतिप्रणम्यभूयसींदक्षिणांदद्यात् ॥ कृष्णायाअभावेअन्यवर्णापिदेयागोरभावेद्रव्यंदेयम् ॥ पित्रादेरशक्तौपुत्रादिर्दद्यात् । तत्रांत्यमंत्रेउत्तितीर्षुरयमितिपठेत् ॥ मध्यमेतर्तुंवैतरणीमस्येति । प्रथमेतांततुंमस्येति ॥ इतिवैतरणीदानम् ॥ अथउत्क्रांतिधेनुदानम् ब्राह्मे ॥ उत्क्रांतिवैतरण्यौचदशदानानिचैवहि ॥ प्रेतेपिकृत्वातंप्रेतंशवधर्मेणदाहयेत् इति ॥ यथा । योसुमूर्षुः पुरुषः स्वयंचेतनवेलायांश्रोत्रियंवेदपारगंब्राह्मणमाहूय अद्येत्यादि० ममसुखेनप्राणोत्क्रमणप्रतिबंधकोक्तनिष्कृत्यनुक्तनिष्कृतिजनितसकलपापक्षयद्वारासुखेनप्राणोत्क्रमणसिद्ध्यर्थमिमामुत्क्रांतिसंज्ञिकांधेनुंयथाशक्तिसोपस्करांरुद्रदैवत्यांगोत्रायशर्मणेसुपूजिताय तुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ मंत्रस्तु ॥ असुक्रांतौप्रवृत्तस्यसुखोत्क्रमणसिद्धये ॥ तुभ्यमेनांसंप्रददेधेनुमुत्क्रांतिसंज्ञिकाम् इति ॥ ततःसुवर्णदक्षिणांदद्यात् ॥ गोरभावेतुतत्स्व

तत्रममेतिपदस्थानेपित्रादेरिति
रूपभूतंगोमूल्यंवादद्यात् ॥ पित्रादेरशक्तौतुपुत्रादिर्दद्यात् ॥ तद्यथा ॥ मोक्षदोवासुदेव
वदेत् ॥ इत्युत्क्रांतिधेनुदानम् ॥ इयमेवमोक्षधेनुरितिकेचित् ॥ तद्यथा ॥ मोक्षदोवासुदेव
स्तुवेदशास्त्रेषुगीयते ॥ तत्प्रीतयेद्विजाग्र्यायमोक्षधेनुंददाम्यहम् ॥ इत्युक्त्वा अद्येत्यादिप
ठित्वा ममसमस्तपापक्षयपूर्वकसंसारमोक्षावाप्तिकामः श्रीपापापहमहाविष्णुप्रीतयेचइमांमो
क्षधेनुंयथाशक्तिसोपस्करांरुद्रदैवत्यांगोत्रायशर्मणेसुपूजितायतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ मं
त्रस्तु ॥ मोक्षंदेहिहृषीकेशमोक्षंदेहिजनार्दन ॥ मोक्षधेनुप्रदानेनममोक्षस्तुवेगतः इति ॥
ततः सुवर्णदक्षिणांदद्यात् ॥ गोरभावेतुपूर्वोक्तमनुसंधेयम् ॥ इतिमोक्षधेनुदानम् ॥ अथमहि
षीदानम् ॥ हेमाद्रौभविष्ये ॥ महिषीदानमाहात्म्यंकथयामियुधिष्ठिर ॥ पुण्यंपवित्रमायुष्यं
सर्वकामप्रदंतथा ॥ दानकालोपितत्रैव ॥ चंद्रसूर्यग्रहे कार्तिक्याम् अयनेसितचतुर्दश्यांसंक्रांतौ
सर्वारिष्टनाशायचित्तप्राशस्त्यायदेया ॥ प्रथमप्रसूतांदोषवर्जितांदद्यात् ॥ तत्रादौय
मस्वरूपायैमहिष्यैनमइतिनत्वाप्रार्थयेत् ॥ महिषीब्रह्मपुत्रीचलक्ष्मीरूपेणसंस्थिता ॥ प्रा
र्थितासिमयादेवियममार्गंनिवारयेति ॥ तथा ॥ महिषीयमरूपात्वंविश्वामित्रविनिर्मिते ॥ पू
जिताहरमेपापंसर्वदानफलप्रदे ॥ यथाशक्रस्याप्सरसोरूपेणमहिषीतथा ॥ सर्वभाग्यप्रदेदे

विदीर्घशृंगिनमोस्तुते ॥ इति ॥ अद्येत्यादि० ममदीर्घायुष्यैहिकामुष्मिकयज्ञयाजित्वापि
तृतारणात्यंतशुभविंशतिधेनुदानसमफलावाप्तिसर्वदोत्तमफलपुत्रपौत्रबहुत्वसूर्यलोकनिवासमहा
राज्यावाप्तिकामश्च ममसर्वारिष्टनिवारणार्थं शनैश्चरजनितपीडाशांत्यर्थम् इमां महिषीं सा
लंकृतांरक्तमाल्यवस्त्रावृतांस्वर्णशृंगीं रौप्यखुरां ताम्रदोहांहैमातिलकांसप्तधान्ययुतांघंटाभर
णांधेनूपस्करांयमदैवत्यांगोत्रायशर्मणेसुपूजितायतुभ्यमहंसंप्रददेनममेतिसकुशतिलजलंतद्धस्ते
दद्यात् ॥ विप्रोदेवस्यत्वेतिपठन् पृष्ठदेशंस्पृष्ट्वास्वस्तीतिप्रतिगृह्ययथाशाखंकामस्तुतिं
पठेत् ॥ दातातु ॥ इंद्रादिलोकपालानांयाराज्यमहिषीशुभा ॥ महिषीदानमाहात्म्यात्सा
स्तुमेसर्वकामदा ॥ धर्मराजस्यसाहाय्येयस्याः पुत्रः प्रतिष्ठितः ॥ महिषासुरस्यज
ननीयासास्तुवरदामम इति ॥ दत्त्वाप्रदक्षिणीकृत्यब्राह्मणेतांपयस्विनीम् इति ॥ दक्षिणा
तुदशपंचत्रयः सुवर्णाः एकोवासुवर्णः अतिनिकृष्टोज्ञेयः ॥ ततोभूयसींदक्षिणांदत्त्वाकर्म
श्वरार्पणंकुर्यात् ॥ हेमाद्रौभाविष्यपुराणे ॥ अनेनविधिनादत्त्वामहिषींद्विजपुंगवे ॥ सर्वा
न्कामानवाप्नोतिइहलोकेपरत्रचइति ॥ ब्राह्मणः सर्वकामस्तु क्षत्रियोजयकाम्यया ॥ धनका
मस्तुवैश्योवैशूद्रोभिलषितानियात् ॥ महिषदानमप्येवमेवज्ञेयम् ॥ इतिमहिषीदानम् ॥

अथमेषीदानम् ॥ भविष्ये ॥ शृणुपार्थपरंदानंसर्वकल्मषनाशनम् ॥ यद्दत्त्वाविविधंपापंसद्योवि लयमृच्छति ॥ अयनेविषुवेग्रहणद्वयेदुःस्वप्नदर्शने ॥ चित्तवित्तानुसारेकालेतीर्थेगृहेवाकार्य म् ॥ शंकरंब्रह्माणंविष्णुंगौरींगायत्रींश्रीसहितांयथाशक्तिसुवर्णप्रतिमां कृत्वाशच्यास हेंद्रंग्रहाँल्लोकपालांश्चकृत्वासंपूज्यतत्पार्श्वमतः स्वगृह्योणाग्निंप्रतिष्ठाप्यस्थापितदेवतामंत्रै स्तिलाज्यैरष्टोत्तरशतमष्टाविंशतिरष्टाष्टसंख्याकाहुतीर्वाहुत्वाततोमेषींद्विजंचवस्त्रालंकारादिभिर्य थाविभवंसंपूज्य ॥ अद्येत्यादि० सर्वपापक्षयदुःस्वप्नसूचितारिष्टविनाशपुत्रपौत्रधनकी र्तियशःकामइमांमेषींसुवर्णतिलकाद्यं कितांकौशेयपरिधानांसप्तधान्यसमायुक्तांपुष्पोपहारांसंमुख स्थापितलवणां ब्रह्मविष्णुशिवादिप्रतिमायुक्तामुक्तोपस्करांगोत्रायशर्मणेसुपूजिता यतुभ्यमहंसंप्रददेनममेतिदत्त्वासुवर्णदक्षिणांदद्यात् ॥ मंत्रस्तु ॥ वाङ्मनःकायजनितंयत्किं चिन्ममदुष्कृतम् ॥ तत्सर्वंविलयंयातुत्वद्दानेनोपसंचितम् इति ॥ प्रतिमास्थापनंतिलकुंभे मेषींप्रत्यक्षांसुवर्णनिर्मितांवा ॥ विप्रो देवस्यत्वेतिशृंगेप्रतिगृह्ययथाशाखंकामस्तुतिंपठेत् ॥ प्रतिग्रहीतृविप्रसंभाषणंमुखावलोकनंचवर्जयेत् ॥ भविष्ये ॥ शतेनकारयेत्तांतुसुवर्णस्यप्र यत्नतः ॥ यथाशक्त्याथवाकुर्याद्वित्तशाठ्यंनकारयेत् ॥ इतिमेषीदानम् ॥ ॥ अथअजादानम् ॥

सुमंतुः अजापालोमहीपालोह्यजादानैर्दिवंगतः ॥ ॥ अयनेविषुवेचैवयुगादौग्रहणेषुच ॥ अ
मावास्यामजादानंपौर्णमास्यांचशस्यते ॥ विधिंतस्यप्रवक्ष्यामिविश्वामित्रेणनिर्मितम् ॥ अ
जांविप्रंचयथाविभवंवस्त्रालंकारादिभिः संपूज्य ॥ अद्येत्यादि० इमाम् अजांसप्तधान्योपरि
स्थितां वस्त्रमाल्योपशोभितां वज्रनेत्रांहेमशृंगींताम्रपृष्ठांरौप्यपादांसदोहनपात्रांसपुत्रांत्वाष्ट्र
देवतांगोत्रायशर्मणेतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ कुशौतिलोदकंदत्त्वादद्यात् ॥ मंत्रस्त ॥ मंत्र
वासेअजेश्लक्ष्णेयज्ञसंपत्करे शुभे ॥ सदात्वंदहमेपापंजन्मांतरशतैःकृतम् इति ॥ तथा । त्वं
पूर्वंब्रह्मणासृष्टापावित्राकामदापरा ॥ त्वत्प्रसूतौस्थितायज्ञास्तस्माच्छांतिंप्रयच्छमे ॥ देव
स्यत्वेतिशृंगेप्रतिग्रहः ॥ ततःसुवर्णदक्षिणांदद्यात् ॥ इत्यजादानम् ॥ अथवृषदानम् ॥ अयनेवि
षुवेचैवयुगादौग्रहणेषुच ॥ अमायांचप्रदातव्यंवृषदानंजगुर्बुधाः ॥ अद्येत्यादिपूर्ववत् ॥ दान
मंत्रस्तु ॥ धर्मस्त्वंवृषरूपेणजगदानंदकारकः ॥ अष्टमूर्तेरधिष्ठानमतः शांतिंप्रयच्छमे ॥ इ
तिवृषदानम् ॥ अथमंदाग्निहरंमेषदानम् ॥ बौधायनः ॥ अग्नेर्मांद्यंभवेद्यस्ययस्त्रेताग्नेर्विनाश
कः ॥ वक्ष्यामितत्प्रतीकारंयथोक्तंब्रह्मणापुरा ॥ पलार्धेनतदर्धेनतदर्धार्धेनवापुनः ॥ राजतं
कारयेत्सौम्यमग्नेर्वाहनमुत्तमम् ॥ सौवर्णाश्चखुराः कार्याः श्वेतवस्त्रेणवेष्टयेत् ॥ तत्रश्वेतपुष्पं

श्वेतगंधंमधूत्कटंधूपंदद्यात् ॥ द्रोणद्वयतंडुलराशौस्थितंपूजयेत् ॥ मेषादाग्नेय्यांदिशिसमि
दाज्यतिलैर्होमः कार्यः ॥ अथास्यप्रयोगः ॥ पुण्यकालेअद्येत्यादि० ममपूर्वकर्मविपाकोत्थ
त्रेताग्निनाशजनिताग्निमांद्यनिरासाक्षिप्रजाठराग्निप्रबलत्वासिद्ध्यायुरारोग्यतासिद्ध्यर्थंमेषदानंकरि
ष्ये ॥ इतिसंकल्प्यमेषप्रतिमांमेषंवाप्रत्यक्षंसंस्थाप्य आग्नेय्यांस्वगृह्योक्तविधिनाग्निंप्रतिष्ठा
प्यान्वाधाय त्रिरग्निंप्रक्रमेणसमिदाज्यतिलैरष्टोत्तरशताष्टाविंशत्यष्टाष्टसंख्ययावाजुहुयात् ॥
एतैर्मंत्रैःसमिदाज्यघृताक्ततिलाहुतिभिः ॐ अग्निर्मूर्धादि० तिस्वाहा अग्नयइ० ॥ १ ॥ ॐ
अग्नेनयसुपथा० स्वाहा अग्नयइ० ॥ २ ॥ ॐअग्निनाअग्निः० स्यः स्वाहा अग्नय० ॥३॥इति
त्रिभिर्मंत्रैर्विवक्षितसंख्यया ॥ समिदाज्यतिलैर्हुत्वा स्विष्टकृदादिप्रणीताविमोकांतं कृत्वाकुंभो
दकैर्यजमानोभिषिचेदेतैर्मंत्रैः बौधायनः ॥ आपोहिष्ठेत्यपित्र्यृचाहिरण्येतित्र्यृचेनच ॥ पव
मानानुवाकेनमार्जयेद्रोगिणंततः ॥ शन्नोवातानुवाकेनशांतिंचापिप्रकल्पयेत् ॥ तस्मैहुतवते
रोगीप्राङ्मुखायह्युदङ्मुखः ॥ सदक्षिणंपूजितायदत्त्वावाहनमुत्तमम् इति ॥ इमंसोपस्करमेषं
प्रत्यक्षं राजतं वा वरुणदैवतंसंकल्पोक्तफलसिद्ध्यर्थंतुभ्यमहंसंप्रददेनममेतिदत्त्वाप्रार्थयेत् ॥
बौधायनः ॥ देवानांयोमुखंहव्यवाहनः सर्वपूजितः ॥ तस्यत्वंवाहनंपूज्यंदेवेशैर्द्विमहर्षिभिः ॥

अग्निमांद्यंपूर्वकर्मविपाकोत्थंतुयन्मम ॥ तत्सर्वंनाशयाक्षिप्रंजाठराग्निंप्रवर्द्धय इति ॥ विप्रस्तु शृंगे देवस्यत्वेतिप्रतिगृह्ययथाशाखंकामस्तुतिंपठेत् ॥ ततः सुवर्णंदक्षिणांदत्त्वायथाशक्तिभू यसींदक्षिणांदत्त्वाब्राह्मणांश्वभोजयित्वासुहृद्युतोभुंजीतेति ॥ इतिमंदाग्निहरंमेषदानम् ॥ ॥ अथ दशाचलदानानि ॥ मात्स्ये ॥ प्रथमोधान्यशैलः स्याद्द्वितीयोलवणाचलः ॥ गुडाचल स्तृतीयः स्याच्चतुर्थोहेमपर्वतः ॥ तिलशैलः पंचमः स्यात्षष्ठःकार्पासपर्वतः ॥ सप्तमो घृतशैलः स्यादष्टमोरत्नपर्वतः ॥ नवमोराजतः शैलोदशमः शर्कराचलइति ॥ कालमाह मात्स्ये ॥ अयनेविषुवेचैवव्यतीपातेदिनक्षये शुक्लपक्षेतृतीयायामुपरागेशशिक्षये ॥ वि वाहोत्सवयज्ञेषुद्वादश्यामथवापुनः ॥ शुक्लायांपंचदश्यांवापुण्यर्क्षेवाविधानतः ॥ धान्यशै लादयोदेयायथाश्रद्धंविधानतः ॥ तीर्थेवायतनेवापिगोष्ठेवाथगवांगणे ॥ तत्रचतुरस्त्रंद्वादशह स्तंमंडपमुदङ्मुखंप्राङ्मुखंवाप्राच्यामुदीच्यांवाएकमेवद्वारंनचत्वारि तोरणमप्येकमेव ॥ मं डलंगोमयेनोपालिप्यकुशानास्तीर्य तन्मध्येपर्वतंकुर्याद्विष्कंभैः पर्वतैर्युतम् ॥ धान्यद्रोणसह स्रेणभवेद्गिरिरिहोत्तमः ॥ मध्यमः पंचशतिकः कनिष्ठःस्यात्त्रिभिःशतैः ॥ मेरुर्व्रीहिमयोमहान् मध्येतदुपरिमंदारपारिजातककल्पवृक्षादयोहेममयास्त्रयः मध्येकल्पतरुर्मंदारपारिजातौद

क्षिणोत्तरयोः पूर्वपश्चिमयोर्हरिचंदनसंतानौ मुक्ताफलवज्रगोमेदकपुष्परागगारुत्मतनीलरत्न वैदूर्यसरोजरागरत्नानिद्वंद्वशःपूर्वादिदिगवस्थितरजतशृंगेषुचतुर्षुनिवेश्यानि ॥ मंदारः श्री खंडखंडैरभितः प्रवाललतान्वितः शुक्तिशिलातलः स्यात् ॥ शर्कराचलेतुहरिचंदनसंतानौ आवश्यकौ । तत्रपूर्वादिदिक्षुब्रह्मविष्णुरुद्रसूर्यप्रतिमाः ॥ पक्षिसंघान्मुनिसंघांश्चहैमान्प्रागा दिदिक्चतुष्टयेक्रमेण ॥ पूर्वोक्तमुक्ताफलहीरकैर्गोमेदपुष्परागैर्मरकतनीलैर्वैदूर्यपद्मरागैः समसं ख्याकैर्भूषितंरौप्यशृंगचतुष्कंतद्बहिर्दिगष्टकेरौप्यमिंद्रादिलोकपालप्रतिमाष्टकं समंताच्छ्रीखंडैर्ल तानांस्थानेप्रवालशिलानांशक्तीः प्रागादिषुमेघानांश्वेतपीतकर्बुररक्तवस्त्राणि वंशानामिक्षू न् जलस्यघृतंगंधपुष्पनानाफलानिचपरितः संस्थाप्यपंचवर्णवितानकंचोपरिबध्नीयात् ॥ ततो यवैर्मेरोः षोडशांशेनप्राच्यांमंदारंतदुपरिनररूपंगणत्रयंकदंबंचसौवर्णकदंबमूलेहैमःकामदेवः अरुणोदसरःस्थानेदुग्धपूर्णरौप्यपात्रं रौप्यंचैत्ररथाख्यंवनंगंधपुष्पफलवस्त्राणिचस्थापयेत् ॥ याम्येमेरुषोडशांशेनगोधूममयंगंधमादनंतदुपरिसौवर्णजम्बूवृक्षंतन्मूलेसौवर्णसुदङ्गमुखंधनदंमा नससरःस्थानेसघृतरौप्यपात्रंरौप्यंगंधर्वाख्यवनंनानाफलवस्त्रमाल्यानिचस्थापयेत् ॥ पश्चिमेमेरु षोडशांशातिलमयंविपुलाख्यंपर्वतंतदुपरिसौवर्णपिप्पलं तन्मूलेप्राङ्मुखींसौवर्णहंसप्रतिमांसि

तोदसरःस्थानेदधिपूर्णंरौप्यपात्रंरौप्यंवश्राजंवनंवस्त्रफलमाल्यानिचस्थापयेत् ॥ उत्तरेमेरु
षोडशांशमितमाषैः सुपार्श्वपर्वतंतदुपरिसौवर्णवटंतन्मूलेदक्षिणाभिमुखींसवत्सांसुवर्णधेनुंभ
द्रसरःस्थाने मधुपूर्णंरौप्यपात्रं रौप्यंसावित्रंवनंवस्त्रफलमाल्यानिचस्थापयेत् ॥ एवंवक्ष्यमाण
पर्वतेष्वपिमेरुद्रव्यचतुर्थांशेनलवणादिद्रव्येणप्रागादिषुविष्कंभपर्वताज्ञेयाः ॥ तत्राचार्य्यस्त्वे
कऋत्विजश्चत्वारः ॥ प्राच्यामेकमेवकुंडामितितत्रैवजुहुयुः ॥ अथयजमानः कृतनित्यक्रियः पु
ण्यकालेअद्येत्यादि० अप्सरोगंधर्वयुतविमानकरणकस्वर्गलोकगमनसाग्रमन्वंतरकालदेवलो
कनिवासोत्तरभूलोकराजराजत्वकामईश्वरप्रीतिकामोवाश्वोधान्यपर्वतदानंकरिष्ये इतिसंक
ल्प्यतदंगत्वेनगणेशपूजननांदीश्राद्धानिचकृत्वाआचार्यमृत्विजश्चवृत्वामधुपर्कादिनासंपूज्य
मंडपपूजनाद्याचार्यनियोगांतंकुर्यात ॥ ततआचार्योनवग्रहस्थापनादिकुंडसमीपस्थितकल
शस्थापनांतंकुर्यात ॥ अथऋत्विजः प्राक्कुंडेग्रहादिद्वात्रिंशद्देवताभ्यस्ततन्मंत्रैर्घृताक्ततिलैः
पृथक्यवघृताभ्यांकुशैश्चेतित्रिभिः साधनैः प्रत्येकमष्टवारंहुत्वादशलोकपालेभ्योऽष्टवसुभ्यः
एकादशरुद्रेभ्यो द्वादशादित्येभ्यश्च प्रत्येकमष्टाष्टसंख्ययासमिच्चर्वाज्याहुतिभिर्जुहुयुः ॥ ततः
पुरुषसूक्तेनब्रह्मविष्णुरुद्रेभ्यः समित्तिलैर्वासूर्यकामदेवधनदहंसकामधेनुभ्यस्तिलैर्घृतेनवाअ

घ्रोत्तरशतंजुहुयुः ॥ ततश्चतुष्पंचाशद्देवताभ्यास्तिलैर्घृतेनच ॥ ततोयजमानोमेरुमवरुह्यपूजयेत्
॥ तत्रमंत्रः ॥ त्वंसर्वदेवगणधामनिधिर्विरुद्धमस्मद्गृहेष्वमरपर्वतनाशयाशु ॥ क्षेमंविधत्स्वकुरु
शांतिमनुत्तमांनःसंपूजितः परमपाहिसनातनस्त्वम् ॥ त्वमेवभगवानीशोब्रह्माविष्णुर्दिवाकरः
॥ मूर्तामूर्तपरंबीजमतः शांतिंकुरुप्रभो ॥ यस्मात्त्वंलोकपालानांविश्वमूर्तेश्चमंदिरम् ॥ रुद्रा
दित्यवसूनांचततः शांतिंप्रयच्छमे ॥ यस्मादशून्यममरैर्नारीभिश्चशिरस्तव ॥ तस्मान्मामु
द्धराशेषदुःखसंसारसागरात् ॥ मंदरस्यतु ॥ यस्माच्चैत्ररथेनत्वंभद्राश्वप्रमुखेन
च ॥ शोभसेमंदरक्षिप्रमलंपुष्टिकरोभव ॥ गंधमादनस्यतु ॥ यस्माच्चूडामणिर्जंबूद्वीपत्वं
गंधमादन ॥ गंधर्ववनशोभावानतः कीर्तिर्दृढास्तुमे ॥ विपुलस्यतु ॥ यस्मात्त्वंकेतुमालेनवै
भ्राजेनवनेनच ॥ हिरण्मयाश्वत्थाशिरास्तथापुष्टिर्दृढास्तुमे ॥ सुपार्श्वस्यस्तु ॥ उत्तरैः
कुरुभिर्यस्मात्सावित्रेणवनेनच ॥ सुपार्श्वशोभसेनित्यमतः श्रीरक्षयास्तुमे ॥ ततः सर्वैर्जाग
रणेकृतेप्रातः स्नात्वाकृतनित्यक्रियाः कुंडसमीपस्थकलशजलेनसपरिवारंयजमानमभिषिंचे
युः ततोयजमानोगृहीतकुसुमोमेरुंप्रदक्षिणीकृत्योपतिष्ठेत् ॥ अन्नंब्रह्मरसः प्रोक्तमन्नेप्राणाः
प्रतिष्ठिताः ॥ अन्नाद्भवंतिभूतानिजगदन्नेनवर्द्धते ॥ अन्नमेवयतोलक्ष्मीरन्नमेवजनार्दनः ॥ धा

न्यपर्वतरूपेणपाहितस्मान्नमोनमः ॥ इत्युपस्थायपुष्पांजलिंप्रक्षिप्यनमस्कृत्यप्राङ्मुखउप
विश्योदङ्मुखेभ्योगुर्वादिभ्यःक्रमेणागिरीन्दद्यात् ॥ अद्येत्यादि० अप्सरोगंधर्वयुतविमानकर
णकस्वर्गलोकगमनानन्तरंसाग्रमन्वंतरशतावधिसमयदेवलोकनिवासोत्तरभूलोकराजराजत्वप्रा
प्तिकाम इमंधान्यमयमेरुं सौवर्णमंदरादिवृक्षपंचकसौवर्णब्रह्मविष्णुरुद्रार्कादिप्रतिमायुक्तंमु
क्ताहीरकादिभूषितरौप्यमयशृंगचतुष्कोपशोभितं रूप्यमयेंद्रादिदशलोकपालप्रतिमायुतंरौ
प्यमयनितंबान्वितम् इक्षुवंशमितकंदरादिक्चतुष्टयस्थापितरौप्यपात्रस्थितंघृतोदकप्रस्रवणं
दिक्चतुष्टयस्थापितकर्पूररक्तवस्त्रांबुदधरंनानाफलमाल्यावितानाद्युपस्करणसहितंगोत्रायशर्मणेसा
लंकृतायगुरवेतुभ्यमहंसंप्रददेनममेतिदद्यात् चतुर्विंशतिधेनुपक्षेगावोऽष्टौगुरवे चतस्रश्चतु
र्ऋत्विग्भ्यः ॥ दशपक्षेतुगुरवेषट्ऋत्विग्भ्यः एकैका ॥ एकधेनुपक्षेगुरवेएकामेवकपिलाम् ॥
ऋत्विग्भ्यः सुवर्णदक्षिणांदद्यादितिमदनरत्नादयः ॥ एवंपूर्वस्थितमंदराख्यंविष्कंभंसप्रतिमं
सोपस्करंगोत्रायशर्मणेऋत्विजेतुभ्यमहंसम्प्रददेनममेतिदद्यात् ॥ एवमेवदक्षिणस्थंगोधूममयंगं
धमादनपर्वतं तथापश्चिमस्थंतिलमयंविपुलाख्यंपर्वतम् ॥ ततउत्तरदिक्स्थंमाषमयंसुपार्श्वाख्य
पर्वतम् ऋत्विग्भ्योदद्यात् ॥ लवणाचलादिदानप्रयोगेषुधान्यपदस्थानेलवणादिपदंप्रक्षेप्यम् ॥

तत्तत्फलानितुतत्रतत्रवक्ष्यामः ॥ ततोग्रहवेद्यायजमानोदेवताः संपूज्याहितदेवताश्चसंपज्य
नमस्कुर्यात् ॥ गुरुस्तासांदेवतानांविसर्जनंकुर्यात् ॥ ततोयजमानोमंडपग्रहपीठंप्रतिमो
पस्करादिसर्वंगुरवेसदक्षिणंप्रतिपाद्यभूयसींदक्षिणांदत्त्वा प्रमादा० यस्यस्मृत्येतिचविष्णुं
स्मृत्वाकर्मेश्वरार्पणंकृत्वाब्राह्मणान्भोजयित्वाशिषोगृहीत्वास्वयंसुहृद्युक्तोभुंजीतेति ॥ इति
धान्यमेरुपर्वतसाधारणदानप्रयोगः ॥ अथलवणाचलदानम् ॥ पाद्मे ॥ उत्तमःषोडशद्रो
णः कर्तव्योलवणाचलः ॥ मध्यमः स्यात्तदर्धेनचतुर्भिरधमः स्मृतः ॥ वित्तहीनोयथाश
क्त्याद्रोणादूर्ध्वंतुकारयेत् ॥ चतुर्थांशेनविष्कंभपर्वतान्कारयेत्पृथक् ॥ अयंन्यायः सर्वविष्कं
भपर्वतेषुज्ञेयइतिमदनः ॥ विधानंतुपूर्ववत् ॥ हेमतरूंल्लोकपालान्कामदेवादीन्पूर्ववत् त
थैवसंपूज्यप्रार्थयेत् ॥ मंत्रास्तु ॥ सौभाग्यरससंभूतोयतोऽयंलवणोरसः ॥ तदात्मकत्वेन
चमांपाहिपापान्नमोनमः ॥ यस्मादन्नरसाःसर्वेनोत्कृष्टालवणंविना ॥ प्रियंचशिवयोर्नित्यंत
स्माच्छांतिंप्रयच्छमे ॥ विष्णुदेहसमुद्भूतंयस्मादारोग्यवर्धनम् ॥ तस्मात्पर्वतरूपेणपाहिसंसार
सागरात् ॥ अद्येत्यादि० कल्पपर्यन्तसुमालोकप्राप्त्यनंतरंपरमगतिप्राप्तिकामईश्वरप्रीतिका
मोवालवणाचलदानंकरिष्ये इतिसंकल्पः ॥ अयमेवविशेषोऽन्यत्सर्वंपूर्ववत् ॥ इतिलवणा

चलदानम् ॥ अथगुडाचलदानं पाद्मे ॥ अथातःसंप्रवक्ष्यामिगुडपर्वतमुत्तमम् ॥ यत्प्रदानात्ततः स्वर्गंप्राप्नोतिसुरपूजितम् ॥ उत्तमोदशभिर्भारैर्मध्यमः पंचभिर्मतः ॥ त्रिभिर्भारैः कनिष्ठः स्यात्त दर्धेनाल्पवित्तवान् ॥ तुलास्त्रियांपलशतंभारः स्याद्विंशतिस्तुला इत्यमरः ॥ विधिस्तु पूर्ववत् ॥ प्रार्थनामंत्रास्तु ॥ यथादेवेषुविश्वात्माप्रवरश्चजनार्दनः ॥ सामवेदस्तुवेदानां महादेवस्तुयोगिनाम् ॥ प्रणवः सर्वमंत्राणांनारीणांपार्वतीयथा ॥ तथारसानांप्रवरः सदैवेक्षुरसोमतः ॥ ममतस्मात्परांल क्ष्मींददस्वगुडसर्वदा । यस्मात्सौभाग्यदायिन्याभ्रातात्वंगुडपर्वत ॥ निवासश्चापिपार्वत्यास्त स्मान्मांपाहिसर्वदा । [illegible]शनवाक्यंतु ॥ अद्येत्यादि० सकलपापक्षयोत्तरगंधर्वपूज्यमानत्वपूर्वकक ल्पशतावधिगौरीलोक[illegible]ाप्त्यनंतरं सपत्नापराजितायुरारोग्यपूर्वकसप्तद्वीपाधिपतित्वकामईश्वरप्री तिकामोवेतिसंकल्पेद्दानेचविशेषोन्यत्सर्वंपूर्ववदिति ॥ इतिगुडाचलदानम् ॥ ॥ अथसुवर्णाचलदा नम् ॥ पाद्मे ॥ उ[illegible]ः पलसाहस्रोमध्यमःपंचभिःशतैः ॥ तदर्धेनाधमस्तद्वदल्पवित्तोऽपिशक्ति तः ॥ अल्पवित्त[illegible]लादूर्ध्वं कुर्यादिति ॥ धान्यपर्वतवद्विधानम् ॥ पर्वतं संपूज्यप्रार्थयेत् ॥ मंत्रौ तु ॥ नमस्तेब्रह्म[illegible]भार्यब्रह्मबीजायवैनमः ॥ यस्मादनंतफलदस्तस्मात्पाहिशिलोच्चय ॥ यस्मा दग्नेरपत्यंत्वंयस्म[illegible]त्तेजोजगत्पतेः ॥ हेम[illegible]रूपेण तस्मात्पाहिसदामम ॥ इति [illegible]

५

 अद्येत्यादि० सकलपापक्षयोत्तरशत[illegible]आनंदकारकब्रह्म[illegible]हेमशैल[illegible]
 मइतिसंकल्पेदानवाक्येचविशेषः॥ अत्रसर्वंगुर्वादिभ्यएवदेयम् ॥ तदे[illegible]नम् ॥ बहुद्रव्येषु
तुलापुरुषदानवदर्क्षचतुर्थांशंवागुरवेदत्त्वाऽन्यद्विप्रेभ्योदेयमितिहेमाद्रिः ॥ इतिसुवर्णाचलदान
म् ॥ ॥ अथतिलाचलदानम् ॥पाद्मे॥ उत्तमोदशभिर्द्रोणैः पंचभिर्मध्यमोमतः॥ त्रिभिःकनिष्ठोराजें
द्रतिलशैलः प्रकीर्तितः ॥ इति ॥ वृक्षविष्कंभादितुसर्वंपूर्ववत् ॥ मंत्रास्तु ॥ यस्मान्मधुवनेविष्णो
र्देहस्वेदसमुद्भवाः ॥ तिलाःकुशाश्चमाषाश्चतस्माच्छन्नोभवत्विह ॥ हव्यकव्येषुयस्माच्चतिलैरेवा
भिरक्षणम् ॥ भवादुद्धरशैलेंद्रतिलाचलनमोस्तुते ॥ दानवाक्यंतु ॥ अद्येत्यादि० सकलपापक्षय
दीर्घायुष्यपुत्रपौत्रसमन्वितभोगानंतरपितृदेवगंधर्वलोकपूज्यमानत्वपूर्वकद्युलोकगमनानंतरमक्ष
य्यवैष्णवपदप्राप्तिकामइतिसंकल्पेदानवाक्येचविशेषोन्यत्सर्वंपूर्ववत्॥ इतितिलाचलदानम् ॥ ॥
अथाद्रोंदयव्रतेतिलपर्वतदानम् ॥ स्कांदे ॥ पूर्वाह्णेसंगमेस्नात्वाशुचिर्भूत्वासमाहितः ॥ सर्वपा
पविशुद्ध्यर्थंनियमस्थोभवेन्नरः ॥ नियममंत्रस्तु ॥ त्रिदैवत्यव्रतंदेवाः करिष्येभुक्तिमुक्तिदम् ॥
भवंतुसन्निधौमेऽद्यत्रयोदेवास्त्रयोग्नयः ॥ इति ॥ तथा ॥ ब्रह्मविष्णुमहेशानांसौवर्ण्यः पलसंख्य
या ॥ प्रतिमास्तुप्रकर्तव्यास्तदर्धेनद्विजोत्तम ॥ सार्धंशतत्रयंशंभोर्द्रोणानांतिलपर्वतः॥ कर्तव्यः

पर्वतोविष्णोर्ब्रह्मणः पूर्वसंख्यया ॥ शय्यात्रयंततःकुर्यादुपस्कारसमन्वितम् ॥ संपूज्यविप्रवर्ये
भ्योदत्त्वाप्सितमवाप्नुयात् ॥ इति ॥ अथास्यदानप्रयोगः ॥ यजमानः कृतनित्यक्रियः पुण्यका
लेतीर्थादौस्नात्वाचम्य अद्येत्यादि० ममेप्सितफलावाप्तयेमेरुदानसमफलावाप्तयेवाद्धौदयेतिलप
र्वतदानंकरिष्ये । इतिसंकल्पः ॥ वेदपारगान्ब्राह्मणान्वृत्वायथाविभवंवस्त्रालंकारादिभिः संपूज्य
ततस्तिलपर्वतेब्रह्मादीनांप्रतिमाः स्वर्णमय्यः संस्थाप्य षोडशोपचारैः संपूज्यब्रह्मादीनामंगपूजांकु
र्यात् ॥तद्यथा॥ नमोविश्वसृजेतुभ्यंसत्यायपरमात्मने ॥ देवायदेवपतयेयज्ञानांपतयेनमः ॥ ॐब्रह्म
णेनमः पादौपूजयामि इत्यक्षतगंधपुष्पाणिच प्रक्षिपेत् ॥ ॐ हिरण्यगर्भायनमः ऊरूपूज० ॐ
परमात्मने० जानुनीपू० ॐ वेधसेनमः जंघेपू० ॐ पद्मोद्भवाय० गुह्यंपूज० ॐ हंसवाहना०
कटीपू० ॐ शतानंदाय० वक्षःपू० ॐ सावित्रीपतयेन० बाहूपू० ॐ ऋग्वेदाय० पूर्ववक्त्रंपू०
ॐ यजुर्वेदाय० दक्षिणवक्त्रंपू० ॐ सामवेदाय० पश्चिमवक्त्रंपू० ॐ अथर्ववेदाय० उत्तरवक्त्रंपू०
ॐ चतुर्वक्त्राय० वक्त्राणिपू० ॐ हंसाय० नेत्राणिपू० ॐ कमलासनाय० शिरांसिपू० ॐ लोके
शाय० सर्वांगपू० ॥ततोलोकपालान्परितस्तत्तन्मंत्रैः पूजयेत् ॥ ततोविष्ण्वंगपूजा ॥ हिरण्यरूप
पुरुषप्रधानाव्यक्तरूपधृक् ॥ प्रसीदसुमुखानंतपूजांस्वीकुरुमत्कृताम् ॥ इतिप्रार्थ्यपूजयेत् ॥ॐअनं

दा० ताय० पादौपू० ॐ विश्वरूपवते० ऊरूपू० ॐ मुकुंदाय० जानुनीपू० ॐ गोविंदाय० जंघेपू० चं०
६० ॐ प्रद्युम्नाय० गुह्यंपू० ॐ पद्मनाभाय० नाभिंपू० ॐ लंबोदराय० उदरंपू ॐ कौस्तुभवक्षसेन०
वक्षःपू० ॐ चतुर्भुजाय० बाहूपू० ॐ विश्वमुखाय० मुखंपू० ॐ सहस्रशिरसेन० शिरांसिपू०
ॐ सर्वेश्वराय० सर्वांगंपू० ॥ ततः शिवांगपूजा ॥ आदित्यचंद्रनयनदिग्वासोदैत्यसूदन॥ पूजां
दत्तांमयाभक्त्यागृहाणकरुणाकर इति ॥ तथा ॥ महेश्वरमहेशाननमस्तेत्रिपुरांतक॥ जीमूतकेशा
यनमोनमस्तेवृषभध्वजेति ॥ आद्यमंत्रेणसंप्रार्थ्य द्वितीयेननत्वापूजयेत् ॥ ॐ ईशाना० पादौ
पू० ॐ शंकराय० ऊरूपू० ॐ उमाकांताय० गुह्यंपू० ॐ नीललोहिताय० नाभिंपू० ॐ कृत्ति
वाससे० उदरंपू० ॐ नागयज्ञोपवीतिने० बाहूपू० ॐ पंचवक्त्राय० वक्त्राणिपू० ॐ त्रिलोचनाय०
नेत्राणिपू० ॐ रुद्राय० शिरःपू० ॐ विश्वेश्वराय० सर्वांगंपू० ॥ इत्यंगपूजा ॥ ततः पंचामृता
द्युपचाराः ॥ पीठत्रयेकमंडलुंश्वेतवस्त्रयुगंब्रह्मणेपीतांबरद्वयं विष्णवेलोहितवस्त्रयुगंशंकरायक
मलैस्तुलसीपत्रैर्बिल्वपत्रैश्चक्रमेणसंपूज्य ॥ ततोब्रह्मविष्णुशिवानांनाममंत्रेणक्रमेणाष्टोत्तरशतंति
लैर्घृताक्तैर्हुत्वागामेकांदद्यात् ॥ ततस्तिलपर्वतंप्रतिमात्रयंशय्यात्रयंचदद्यात् ॥ संकल्पोक्तफलंसं ६०
कीर्त्य गोत्रायशर्मणेसुपूजितायतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ मंत्रौतु ॥ यस्मान्मधुवनेविष्णोर्देह

भवत्यव्याहतैश्वर्यः सर्वबाधवि
ब्रह्मांडपुराणे ॥ सूर्योपराग
दकेनस्नात्वाकृतनित्यक्रियः
पुत्रपौत्रादिकुलवृद्धिस्वर्गनिवा
थाविभवंवस्त्रालंकारादिभिः पूज्य
मयेनोलिप्यतत्रप्रागायताश्वतस्रउम
नवकोष्ठेषुद्रोणमिततंदुलान्निक्षिप्यतेषु
तेषुसुवर्णत्रयादूर्ध्वंपलावधिसुवर्णनि
त् ॥ तत्रपश्चिमपंक्तौउदक्संस्थंमित्र
भुंजंविष्णुमुमापतिंचांत्यपंक्तौदिवाक
प्रान्संपूज्यैकैकस्मै अद्येत्यादि०
मुल्लिख्यइमांमित्रप्रतिमां सुपूजितांगोत्र
तोवरुणप्रतिमांगुरवेदत्त्वादेयद्रव्यसमंसुवर्णंद

पात्रात्प्रणश्यतु ॥ इतिमंत्रेणसतिलंताम्रपात्रंवामहस्तोनिवेश्य ॥
ानम् ॥ रौप्यपात्रप्रदानेनक्षिप्रंनाशंप्रयातुमे ॥ इति मंत्रेणमधुमयं
॥ मयाजन्मसहस्रेषुकृतंपापंप्रबुद्धिना ॥ सुवर्णपात्रदानात्तन्नाश
पाक्षतंहैमपात्रंमध्येतथाहेममुक्ताविद्रुमदाडिममातुलिंगानिनिधाय
द्विजंवृत्वायथाविभवंवस्त्रालंकारादिभिः संपूज्यपुनर्देश
ऽहंममसमस्तजन्मोपात्तादिब्रह्मलोकावाप्तयेइत्यन्तमुक्त्वावृष
क्तिसोपस्करं गोत्रायशर्मणेसुपूजितायतुभ्यमहं
तुगारुडे ॥ सुवर्णनिष्कशतंतदर्धंतदर्धंवा ॥ ततोन्यून
राजंश्चितिरूपसमोहिसः ॥ दानेचश्राद्धकृत्येचदूरतःपरि
जौ प्रेष्यतंविप्रंमंगलस्नानमाचरेत् इति ॥ तद्वस्त्रंकुंभसहितं
गृहा क्षिणांदत्त्वाशिषोगृह्णीयात् ॥ दानेनानेनसकलारिष्टपाप
पींदां शेषस्तुग्रंथांतरादवगंतव्यः ॥ इतिकृष्णाजिनदानम् ॥
दक्षिण्यकालेअष्टदलेतिलप्रस्थंनिक्षिप्यतस्मिन्शय्यामा
पुरोभागेचपंचकुम्भान्क्रमात घृतकुंकुमगोधूमजलपू

वाकरवृत्रहवह्निप्रतिमाश्वब्राह्मणेभ्योदत्त्वा र्गदक्षिणांचतेभ्योदत्त्वाब्राह्मणांश्वभोजयित्वाभूयसीं
चदत्त्वासुहृद्युतोभुंजीतेति ॥ इति सर्वसंपद्दानम् ॥ ॥ अथकृष्णाजिनदानम् ॥ सौरपुराणे ॥ कृ
ष्णाजिनंचमहिषीमेपीचदशधेनव श्रह्मलोकप्रदायीस्यात्तुलापुरुषएवच इति ॥ मात्स्ये ॥
वैशाखीपौर्णमासीचग्रहणेशशिर ः ॥ पौर्णमासीतुयामाघेआषाढीकार्तिकीतथा ॥ उत्तराय
णंद्वादशी वा तस्यांदत्तंमहाफल ति ॥ अथास्यदानप्रयोगः ॥ पूर्वोक्तकालेगोमयेनोपलिप्त
देशे आविकंकंबलंतदुपरिसशृं रंप्राग्ग्रीवंकृष्णाजिनमास्तीर्यसुवर्णखुरंरौप्यदंतं मौक्तिकपु
च्छंसुवर्णनाभंकृत्वातदुपर्यरत्नि णांस्तिलान्संस्थाप्यवाससाच्छाद्य सगंधरत्नानिचत्वारिपा
त्राणिकांस्यघृतदुग्धदधिमधु नि ततस्तोभृदश्वप्रागादिदिक्षुदानदेशाद्बहिश्चंपकशाखामव्रणंकुंभं
चसंस्थाप्यदेशकालौसंकीर्त सप्त जन्मोपात्तपापनाशाय आत्मपितृपुत्रापमृत्युपरिहारभार्या
धनदेशाद्यवियोगफलावा कल्पफलावाप्तिब्रह्मलोकावाप्तिकामश्चकृष्णाजिनदानमहंकरिष्ये
इति संकल्प्य ॥ जीर्णा ससास्त्वांगानिसंमृज्य ॥ यानिकानिचपापानिमयालोभात्कृतानि
च ॥ लोहपात्रप्रदानेन तुममाशुवै ॥ इतिमंत्रेणसतिललोहपात्रंकृष्णाजिनस्यवामपादेनिवे
शयेत् ॥ यानिकानिच निकर्णोतथानिकृतानिच ॥ कांस्यपात्रप्रदानेनतानिनश्यंतुमेसदा ॥
इतिमंत्रेणमधुमयंकांस्यप णाजिनस्यदक्षिणपादेनिवेश्य ॥ परापवादपैशून्यादभक्षस्यचभ

पात्रात्प्रणश्यतु ॥ इतिमंत्रेणसतिलंताम्रपात्रंवामहस्तेनिवेश्य ॥
क्षणात् ॥ यदुत्थितंतुमेपा निम् ॥ रौप्यपात्रप्रदानेनक्षिप्रंनाशंप्रयातुमे ॥ इति मंत्रेणमधुमयं
कन्यानृतंगवांचैवपरदारप्र ॥ मयाजन्मसहस्रेषुकृतंपापंप्रबुद्धिना ॥ सुवर्णपात्रदानात्तन्नाश
रौप्यपात्रंदक्षिणहस्तेनिवेश्य क्षतंहैमपात्रंमध्येतथाहेममुक्ताविद्रुमदाडिममातुलिंगानिनिधाय
याशुजनार्दन ॥ इतिमंत्रेण द्विजंवृत्वायथाविभवंवस्त्रालंकारादिभिः संपूज्यपुनर्देश
प्रशस्तपात्रेकर्णयोः संस्थाप्य हंममसमस्तजन्मोपात्तादिब्रह्मलोकावाप्तयेइत्यन्तमुक्त्वावृष
कालौसंकीर्त्यांऽमुकगोत्रोऽमुकशर्म्मा सोपस्करं गोत्रायशर्मणेसुपूजितायतृप्ताय तुभ्यमहं
भध्वजप्रीतये इदंकृष्णाजिनंयथाश गारुडे ॥ सुवर्णनिष्कशतंतदर्धंतदर्धंवा ॥ ततोन्यून
संप्रददेनममेति ॥ एतद्दक्षिणापरिमाण जंश्चितिरूपसमोहिसः ॥ दानेचश्राद्धकृत्येचदूरतःपरि
त्वेनाधिकफलम् ॥ अस्पृश्यः सद्विजोरुष्यतंविप्रंमंगलस्नानमाचरेत् इति ॥ तद्वस्त्रंकुंभसहितं
वर्जयेत् ॥ इतिगारुडेउक्तम् ॥ स्वगृहान्णांदत्त्वाशिषोगृह्णीयात् ॥ दानेनानेनसकलारिष्टपाप
नीत्वाक्षेप्यंचतुष्पथे इति ॥ ततोभूयसींदाशिषस्तुग्रंथांतरादवगंतव्यः ॥ इतिकृष्णाजिनदानम् ॥
नाशोभूमिदानफलंचेतिहेमाद्रिः ॥ होमादिक्रियकालेअष्टदलेतिलप्रस्थंनिक्षिप्यतस्मिन्शय्यामा
अथशय्यादानम् ॥महाभारते॥ यजमानः पूर्वभागेचपंचकुम्भान्क्रमात् घृतकुंकुमगोधूमजलपू
स्तीर्यंतस्याःसमंतादीशानादिकोणचतुष्टयेशि

णंकुंभमुच्छीर्षेघृतपूर्णकलशंसप्तधान्यानिचसंस्थाप्य अद्येत्यादि० ममसमस्तपापक्षयपूर्वकाप्सरो
गणसेवायुताविमानकरणकेन्द्रपुरगमनोत्तरषष्टिसहस्त्रवर्षाधिकरणकक्रीडिनस्त्रीसिंगसमावृतसर्वलो
कमहिमत्वतदुत्तरषष्टियोजनमंडलराज्यभोगानंतराशिवसायुज्यावाप्तये शय्यादानमहंकरिष्ये इति
संकल्प्य द्विजंसपत्नीकंवृत्वायथाविभववस्त्रालंकारादिभिः संपूज्य शय्यायांलक्ष्मीनारायणप्रति
मांस्वर्णमयींसंस्थाप्यसंपूज्यसपत्नीकब्राह्मणसहशय्यांप्रदक्षिणीकृत्यनमः प्रमाण्यैदेव्यैइतिचतुर्दि
क्षुक्रमेणप्रणम्यातिथ्यादिसंकीर्त्य ममरूपापक्षयेत्यादिशिवसायुज्यावाप्तयेइत्यंतमुक्त्वाइमांशय्यां
ईशानादिकोणचतुष्टयस्थापनक्रमेणकुंकुमगोधूमजलघृतपूर्णकुंभसमेतांहंसतूलीप्रच्छन्नांशुभ्र
गंडोपधानिकांप्रच्छादनपटास्तृतांधान्ययुतांतांबूलायतनादर्शैलालवंगकर्पूरयुतां सुगंधपरिम
लभोग्यवस्तुचंदनागरुदीपिकोपानच्छत्रचामरासनयुतांभोजनभाजनजलपात्रपंचवर्णवितानांके
शप्रसाधन्यंजनशलाकापुष्पमालादियुतांलक्ष्मीनारायणप्रतिमासहितांयुक्तोपस्करामंगिरोदैवतां
गोत्रायशर्मणेसुपूजितायस्वलंकृतायसपत्नीकायतुभ्यमहंसंप्रददेनममइति शय्योपवेशितविप्रह
स्तेसाक्षतकुशोदकांक्षिपेत् मंत्रस्तु ॥ यथानकृष्णशयनंशून्यंसागरजातया ॥ तथाशय्याम
माप्यस्त्वशून्याजन्मनिजन्मनि इति ॥ ततः सुवर्णमेवदक्षिणांदद्यात् ततोभूयसींदत्त्वा
ब्राह्मणांश्चभोजयेदिति ॥ शय्यादानम् ॥ ॥ अथशयनदानम् ॥ भविष्ये ॥ अद्येत्यादि० इदं

शयनंसुखस्पर्शंश्रीविष्णुप्रीतिकामोगोत्रायशर्मणेतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति मंत्रस्तु ॥ शयनं
सुखदंकांतंकेशवस्यप्रियंसदा ॥ दानेनानेनसौभाग्यंसर्वदास्तुगृहेमम इति ॥ ततः सुवर्णद
क्षिणांदद्यात् ॥ इतिशयनदानम् ॥ ॥ अथकशिपुदानम् ॥ भविष्ये ॥ अद्येत्यादि० यावज्जीवंशीतवा
तोष्णानिवारणकामइदंकशिपुदानम् गोत्रायशर्मणेतुभ्यमहंसंप्रददेनममेति ॥ मंत्रस्तु ॥ मृदुल
बीजकार्पासपूरितंसुखदंनृणाम् ॥ तस्मादस्यप्रदानेनसुखंस्यात्सर्वदामम इति ॥ इतिकशिपुदा
नम् ॥ ॥ अथवस्त्रादानानि ॥ नंदिपुराणे ॥ वस्त्रंयथार्थिनेदद्याच्छुभंवापियदृच्छया ॥ सभवेद्धन
वाञ्छ्रीमान्बृहस्पतिपुरेवसेत् ॥ इति ॥ विष्णुधर्मोत्तरे ॥ वासोहिसर्वदैवत्यंसर्वप्रायोज्यमु
च्यते ॥ वस्त्रदानात्सुवेषःस्याद्रूपद्रविणसंयुतः ॥ युक्तोलावण्यसौभाग्यैर्विरोगीचतथाद्विजः ॥
दत्त्वाकार्पासिकंवस्त्रंस्वर्गलोकेमहीयते ॥ दत्त्वोर्णजंचतत्रापिफलंदशगुणं भवेत् इति ॥ अ
द्येत्या० इदंश्वेतवस्त्रंसूक्ष्मंशिवप्रियंदेहालंकरणंबृहस्पतिदैवतंगोत्रायशर्मणेतुभ्यमहंसंप्रदद
नममेति ॥ मंत्रस्तु ॥ सितंसूक्ष्मंसुखस्पर्शमीशानादेःप्रियंसदा ॥ देहालंकरणंयस्मादतः
शांतिंप्रयच्छमे इति ॥ इतिश्वेतवस्त्रदानम् ॥ ॥ अथपीतव० ॥ संकल्पादिसमस्तपापक्षयका
म० ॥ मंत्रस्तु ॥ पीतवासः सुमंगल्यंदेवानांप्रीतिवर्धनम् ॥ दानेनानेनमेपापंहरत्वाशुजनार्द
नः ॥ इतिपीत[illegible]नम् ॥ ॥ अथरक्तवस्त्रदानं ॥ भविष्ये ॥ संकल्पादि०आदित्यप्रीतिकामः ॥

मंत्रस्तु ॥ रक्तवस्त्रं सदारम्यमादित्यस्यप्रियंसदा ॥ श्रीकरंरूपदंनित्यमतः शांतिंप्रय
च्छमे ॥ इतिरक्तवस्त्रदानम् ॥ ॥ अथनीलवस्त्रदानं भविष्ये ॥ ॥ संकल्पादि० बलायुःश्रीवृद्धि
कामः० ॥ मंत्रस्तु ॥ मनोहरंनीलवस्त्रंबलरामप्रियंसदा ॥ आयुर्विवर्धनंश्रीदमतःशांतिंप्रयच्छ
मे ॥ इतिनीलवस्त्रदानम् ॥ ॥ अथचित्रवस्त्रदानम् ॥ भविष्ये॥संकल्पादि०षण्मुखप्रीतिकामः०॥
मंत्रस्तु ॥ षण्मुखस्यप्रियंरम्यंचित्रवस्त्रंमनोरमम् ॥ तस्मादस्यप्रदानेनशांतिरस्तुसदामम
इति ॥ इतिचित्रवस्त्रदानम् ॥ ॥ अथकृष्णवस्त्रदानम् ॥ भविष्ये ॥ संकल्पादि०सर्वारिष्टभयपी
डापमृत्युपरिहारायमृत्योः प्रीतिकामश्च इदंकृष्णवस्त्रंगोत्रायशर्मणेसुपूजितायतुभ्यमहंसंप्रद
दे ॥ मंत्रस्तु ॥ कृष्णंवासः प्रियंमृत्योः सर्वारिष्टविनाशनम् ॥ भयपीडामृतिहरमतःशांतिंप्र
यच्छमे ॥ इतिकृष्णवस्त्रदानम् ॥ ॥ अथपट्टकूलदानम् ॥ भविष्ये ॥ संकल्पादि०कीर्तिकांतिस
वंदेवप्रीतिकामश्च० ॥ मंत्रस्तु ॥ पट्टकूलंसदारम्यंपवित्रंकामदंनृणाम् ॥ विष्ण्वादीनांप्रीतिक
रमतः शांतिंप्रयच्छमे ॥ इतिपट्टकूलदानम् ॥ ॥ अथमृतकर्पटदानम् ॥ भविष्ये ॥ संकल्पादि०
पितृतृप्तिकामः० ॥ मंत्रस्तु ॥ कीटजंटसरंपुण्यंमृतकर्पटसंज्ञकम् ॥ पितृणांप्रीतिदंयस्मादतः
शांतिंप्रयच्छमे॥इति मृतकर्पटदानम् ॥ ॥ अथऊर्णावस्त्रदानम्॥भविष्ये॥संकल्पादि०सर्वदेवप्री
तिकामः० ॥ मंत्रस्तु ॥ ऊर्णावस्त्रंचारुचित्रंदेवानांप्रीतिवर्धनम् ॥ सुखस्पर्शकरंयस्मादतः शांतिं

प्रयच्छमे ॥ इत्यूर्णावस्त्रदानम् ॥ ॥ अथकंबलदानम् ॥ स्कांदे॥कंबलः पट्टगर्भश्चेन्महाशीतविना
शकः ॥ सएवविपरीतश्चेन्महावृष्टिविनाशकः॥ संकल्पादि॰श्रीविष्णुप्रीतिकामः॰ ॥ मंत्रस्तु
शीतवर्षाहरः पुण्योदृष्टीबलविवर्धनः ॥ कंबलस्य प्रदानेनशांतिरस्तुसदाममेति ॥ इतिकंब
लदानम् ॥ ॥ अथचित्रकंबलदानं भविष्ये ॥ संकल्पादि॰ श्रीलक्ष्मीनारायणप्रीतिकामः
मंत्रस्तु ॥ ऊर्णापट्टश्चाविकादिः सर्वदेवप्रियः शुचिः ॥ चित्रकंबलदानेनममसंतुमनोरथाः ॥
इतिचित्रकंबलदानम् ॥ ॥ अथताम्रपात्रदानम्॥वाराहपुराणे॥अथातःसंप्रवक्ष्यामिपात्रदानमनुत्त
मम् ॥ कृत्वाताम्रमयंपात्रंयथाविभवविस्तरम् ॥ तत्पात्रेहैमींलक्ष्मीनारायणप्रतिमामुमामहेश्वरप्र
तिमांचसंपूज्यद्विजमपिपूजयित्वा परापवादपैशुन्यमभक्ष्यभक्षणादिशरीरोत्थसकलपापना
शकामइदंताम्रपात्रम् उमामहेश्वरलक्ष्मीनारायणप्रतिमासहितंचगोत्रायशर्मणेसुपूजितायतुभ्य
महंसंप्रददेनममेति ॥ मंत्रस्तु ॥ परापवादपैशुन्यादभक्ष्यस्यचभक्षणात् ॥ पापंगात्रोत्थितंता
म्रपात्रदानात्प्रणश्यतु इति ॥ एवंसंकल्पवाक्यंप्रतिमादिसर्वपात्रदानेषुबोध्यम् ॥ इतिताम्रपात्र
दानम् ॥ ॥ अथप्रसंगात्ताम्रदानमपिभविष्ये ॥ संकल्पादि॰आरोग्यबलवृद्धिसूर्यप्रीतिकामः॰
मंत्रस्तु ॥ सूर्यप्रीतिकरंताम्रमारोग्यबलवर्धनम् ॥ तस्मादस्यप्रदानेनशांतिरस्तुसदामम इति ॥
इतिताम्रदानम् ॥ ॥ अथकांस्यपात्रदानम् ॥वाराहे॥संकल्पादि॰कामकृतपापनाशकामः॰मंत्र

दा० स्तु ॥ यानिपापान्यनेकानिकामाकामकृतानिच ॥ कांस्यपात्रप्रदानेनतानिनश्यंतुमेसदा इति चं०
६० इतिकांस्यपात्रदानम् ॥ अथप्रसंगात्कांस्यदानमपिभविष्ये ॥ संकल्पादि० ब्रह्मविष्णुशिवप्रीति
कामः० ॥ मंत्रस्तु ॥ कांस्येब्रह्माशिवौसाक्षात्कांस्यमेतद्विभावसुः ॥ कांस्यंविष्णुमयंयस्मादत
श्शांतिंप्रयच्छमे ॥ इतिकांस्यदानम् ॥ ॥ अथलोहपात्रदानं भविष्ये ॥ संकल्पादि० लोभा
ज्ज्ञानाज्ञानकृतपापक्षयकामः० ॥ मंत्रस्तु ॥ ज्ञानाज्ञानकृतंपापंमयालोभात्कृतंचिरात् ॥
लोहपात्रप्रदानेनममशीघ्रंव्यपोहतु ॥ इतिलोहपात्रदानम ॥ ॥ अथरौप्यपात्रदानं विष्णुधर्मे ॥
संकल्पादि० कन्यादूषणपरदाराभिमर्शनादिपापक्षयकामः ० ॥ मंत्रस्तु ॥ कन्यादूषणतः
पापंपरदाराभिमर्शनात ॥ रौप्यपात्रप्रदानेनतानिनश्यंतुमेसदा इति ॥ इतिरौप्यपात्रदानम् ॥
॥ अथसुवर्णपात्रदानम् ॥ वाराहे ॥ संकल्पादि० जन्मांतरसहस्रोत्थदुष्कृतनाशकामः०॥ मंत्र
स्तु ॥ जन्मांतरसहस्रेषुयत्कृतंदुष्कृतंमया ॥ तत्सर्वंनाशमायातुस्वर्णपात्रप्रदानतः ॥ इति
इतिसुवर्णपात्रदानम् ॥ ॥ अथस्थालीदानम् ॥ भविष्ये ॥ कृत्वाताम्रमयींस्थालींपलानांपंच
भिः शतैः ॥ अशक्तस्तुतदर्धेनतदर्धार्धेनवापुनः ॥ अत्यशक्तौमृन्मयींपायसेनपूर्णांघृतशर्करा
शाकजलपात्रयुतांचसवस्त्रांमंडलेसंस्थाप्यगंधमाल्यादिनालंकृत्य ॥ आदित्येऽहनिसंक्रांतौच ६०
तुर्दश्यष्टमीषुच ॥ एकादश्यांतृतीयायांविप्रायप्रतिपादयेत् ॥ अद्येत्यादि० यावज्जीवंसकुटुंब

र्थः ॥ अतश्चपारदार्या
षस्तुरहस्यव्रतमाचरेत् इति ॥ कर्तृव्यतिरिक्तैर्यदीयोदोषोनज्ञायतइत्यर्थः ॥ अतश्चपारदार्या
दरपिस्त्रीपुंसाभ्यामितरेणाज्ञातस्यरहस्यतास्त्येव ॥ तस्यप्रायश्चित्तमपिरहस्यमेवकर्तव्यम् ॥
तथाचहारीतः । रहस्येरहस्यंप्रकाशेप्रकाशमिति ॥ तत्ररहस्यानांसाधारणप्रायश्चित्तंमनुरा
ह ॥ वेदाभ्यासोऽन्वहंशक्त्यामहायज्ञक्रियाक्षमा ॥ नाशयंत्याशुपापानिमहापातकजान्यपि ॥
यथैधस्तेजसावह्निः प्राप्तंनिर्दहतिक्षणात् ॥ तथाज्ञानकृतंपापंकृत्स्नंदहतिवेदवित् ॥ सव्याहृ
तिकप्रणवाःप्राणायामास्तुषोडश ॥ अपिभ्रूणहनंमासंपुनंत्यहरहः कृताः इति ॥ वसिष्ठः ॥
यच्चाकार्यंकृतंसाग्रशतंवदैश्चधार्यते ॥ तत्सर्वंतस्यवेदाग्निर्दहत्यग्निरिवेंधनम् ॥ यमः ॥ सहस्र
परमांदेवींशतमध्यांदशावराम् ॥ गायत्रींसंजपेन्नित्यंमहापातकनाशिनीम् इति ॥ मू
लेशौनकः ॥ ऋग्वेदमभ्यसेद्यस्तुयजुः सामाथवापिवा ॥ सूक्तानिसरहस्यानिअथर्वांगिरसस्त
था ॥ ब्राह्मणानिचकल्पांश्चषडंगानितथैवच ॥ इतिहासपुराणानिदेवतास्तवनानिच ॥ जप्त्वा
पापैः प्रमुच्येतधर्मस्थानैस्तथापरैः ॥ इति ॥ कौर्मे ॥ जपस्तपस्तीर्थसेवादेवब्राह्मणपूजनम् ॥
ग्रहणादिषुकालेषुमहापातकशोधनम् ॥ पुण्यक्षेत्राभिगमनंसर्वपापप्रणाशनम् ॥ अमावा
गतिथिंप्राप्य यः समाराधयेद्भवम् ॥ ब्राह्मणान्भोजयित्वातुसर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ कृष्णाष्टम्यां
देवंतथाकृष्णचतुर्दशीम् ॥ संपूज्यब्राह्मणमुखेसर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ त्रयोदश्

रात्रौसोपहारंत्रिलोचनम् ॥ दृष्ट्वेशंप्रथमेयामेमुच्यतेसर्वपातकैः ॥ एकादश्यांनिराहारः
मभ्यर्च्यजनार्दनम् ॥ द्वादश्यांशुक्लपक्षस्यसर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ उपोषितश्चतुर्दश्यां
कृष्णपक्षेसमाहितः ॥ यमायधर्मराजायमृत्यवेचांतकायच ॥ वैवस्वतायकालायसर्व
भूतक्षयायच ॥ औदुंबरायदध्नायनीलायपरमेष्ठिने ॥ वृकोदरायचित्रायचित्रगुप्तायवैक्रमात् ॥
चतुर्दशैतेमंत्राःस्युश्चतुर्थ्यंतानमोऽन्विताः ॥ प्रत्येकंतिलसंमिश्रान्दद्यात्सप्तोदकां
जलीन् ॥ स्नात्वानद्यांतुपूर्वाह्णेमुच्यतेसर्वपातकैः ॥ इति ॥ तथातत्रैवाध्यायांतरे ॥ अस्मि
न्कलियुगेघोरेलोकाः पापानुवर्तिनः ॥ भविष्यंतिमहाबाहोवर्णाश्रमविवर्जिताः ॥ नान्य
त्पश्यामिजंतूनांमुक्त्वावाराणसींपुरीम् ॥ सर्वपापप्रशमनंप्रायश्चित्तंकलौयुगे ॥ इति ॥ इतिरहस्ये
षुसाधारणप्रायश्चित्तानि ॥ अथप्रतिपदोक्तप्रायश्चित्तानि ॥ याज्ञवल्क्यः ॥ त्रिरात्रोपोषितो
जप्त्वाब्रह्महात्वघमर्षणम् ॥ अंतर्जलेविशुध्येच्चगांचदद्यात्पयस्विनीम् इति ॥ मनुः ॥ हविष्पां
तीयमभ्यस्यनतमंहइतीतिच ॥ जप्त्वाचपौरुषंसूक्तंमुच्यतेगुरुतल्पग इति ॥ हविष्पांतमजरंस्व
र्विदीत्येकोनविंशर्चम् । नतमंहोनदुरितंसप्तर्चम् । इतिवाइतिमेमनस्त्रयोदशर्चम् । सहस्रशीर्षेति
षोडशर्चम् । एतेषांचतुर्णांसूक्तानांअन्यतमंप्रत्यहंषोडशकृत्वोमासंजपित्वाअकामतोगुरुतल्प ७९
गः शुध्यतीतिविज्ञानेश्वरादिसंमतोऽर्थः ॥ मूलेशौनकः । अतोदेवाजपेत्सूक्तमग्नआयूंषिवातृ

चा ॥ अघमर्षंचवाजस्वामुच्यतेब्रह्महत्यया इति ॥ ॥ इतिश्रीमत्कालोपनामक
भट्टरामेश्वरात्मजभट्टमहादेवद्विजवर्यसूनुभट्टदिवाकरविरचितदानसंक्षेपचंद्रिकायांसदसत्प्रतिग्रह
प्रायश्चित्तानिकाश्यांनिरूपितानि ॥ ॥ अथस्मृत्यर्थसारोक्तरहस्यप्रायश्चित्तानि ॥ ॥
कर्तृव्यतिरिक्तेतराज्ञातदोषेरहस्यंप्रायश्चित्तंचरेत् ॥ अविद्वांस्तुमुखांतरेणरहस्यप्रायश्चित्तं
ज्ञात्वारहस्यंचरेत् ॥ स्त्रीशूद्राश्चैवंजपहोमवर्ज्यम् । तत्राऽऽहारविशेषानुक्तौपयःप्रभृतयः । का
लविशेषानुक्तौवत्सरादयोमासांताः । देशविशेषानुक्ताशिलोच्चयादयोगौतमोक्ताः । जपेतुऋ
षिदैवतच्छंदोविनियोगाविज्ञेयाः । अमत्याब्राह्मणवधेंतस्त्रिरात्रमंतर्जलेनिमज्ज्यऋतंचसत्यंचे
त्यघमर्षणसूक्तमावर्त्यत्रिरात्रांतेपयास्विनींगांदत्त्वाशुध्येत् ॥ दानाशक्तौ सव्याहृतिकाः षो
डशप्राणायामाः प्रतिदिनंमासमावर्त्य अभ्यासेतुत्रिंशद्रात्रंव्रतस्थः प्राणायामैश्चांतेऽघम
र्षणंजपेत् महापापैः शुध्येत् । मत्याचेत्प्राग्वानिष्क्रम्यस्नायादिति ॥ ॥ इतिस्मृ
त्यर्थसारोक्तरहस्यप्रायश्चित्तानिनिरूपितानि ॥ ॥ इतिसंक्षेपदानचन्द्रिकासमाप्ता ॥ छ ॥

इदं पुस्तकं श्रीकृष्णदासतनयेन खेमराजेन स्वकीये "श्रीवेङ्कटेश्वर" स्टीम्-यन्त्रालये
मुद्रयित्वा प्रकाशितम् । संवत १९६३, शके १८२८.

॥ इति दिवाकरकृतदानचन्द्रिका समाप्ता ॥